

श्रीजिनदत्तसूरिस्तोत्रकारक फण्ड [ग्रन्थांक ४१]

खरतरगच्छीयजैनाचार्यश्रीजयानन्दसूरिनिर्मितम्

धन्यचारितम् ।

जैनाचार्यश्रीजिनकृपाचन्द्रसूरिशिष्योपाध्यायमुनिसुखसागरसदुपवेशात्
सुरतनिवासिनः 'शा० भीखामाई धर्मचन्द्र' इत्यस्य, नगपुरासहस्य,
मलकापुरनिवासिन्याः सुश्राविकायाश्च द्रव्यसाहाय्येन प्रकाशितम् ।

गान्धीत्युपाख्येन भगवान्श्रेष्ठितनुजेन पण्डितलालचन्द्रेण संशोधितम् ।

वीरनिर्याणसंनत् २४६४]

प्रथमावृत्तिः १००

[वि. सं. १९९४

६६७

११-११७०
३३०९

Sawaji
JAY

भावनगरे ' आनन्द प्रि. प्रेस ' मुद्रणालये तद्विपत्तिना

शेठ देवचन्द दामजी इत्यनेन मुद्रितम् । ता. १-९-३८

पुरतः-प्राप्तिस्थानम्—

व्य० श्रीजिनदत्तसूरि-ज्ञानभण्डार

कि. गोपीपुरा, मुस्त.

पत्रेषु
१०-१८

पत्रेषु	२	तृतीयः प्रस्तावः । पद्यानि २५६
	३-६	स्वकर्मपरीक्षार्थकौशाग्नीप्राप्तिः
	७-१६	रत्न-परीक्षा
	१-३	राज्याङ्ग-प्राप्तिः
	३-१०	राजपुत्री-परिणयनम्
		स्वबुद्धिम्यमिलनम्
		सुभद्रोपलक्षणोपाख्यानम्

निपयानुक्रमः		प्रथमः प्रस्तावः । पद्यानि ८५
सुभाषित-विषयबुद्धी		पूर्वमनपरमाहदान-पुण्यार्जनम् ।
प्रस्तावना		द्वितीयः प्रस्तावः । पद्यानि २३१
		सुदुलानतार-जन्म
		यौवनायसरः
		निवेश-प्रचारः
		राजगृह-प्राप्तिः
		निवाह-लामः
		भोग-संयोगादि

चतुर्यः प्रस्तावः । पद्यानि २१४

स्वकृदुन्वमिलनम्
आवृजाया-परीक्षणम्
आवृ-ग्रामपञ्चद्वीदानम्
पुना राजशुद्धप्राप्तिः
चतुरिन्सुतापरिणयनम्
पुनश्चावृसमागमः
विरोध-निरोधः
एकत्र स्थानम्
धर्म-करणम्

पत्रेषु
२१८-२४

पञ्चमः प्रस्तावः । पद्यानि ३५४

सङ्गुरु-प्राप्तिः
भावाभावदानम्
एक्ये पञ्चाक्षुलि-निदर्शनम्
मृगाङ्ककथा-कथनश्रवणम्
पूर्वमवः
सन्देहापोहः
धर्मरङ्गः
वैराग्य-रङ्ग-लाभादिवर्णनम्
ग्रन्थकृत्यशक्तिः

पत्रेषु
२४-३४

३६

सुभाषित-विषय-सूची ।

विषय	प्रस्ताये	पद्यक्रमाङ्कः	पृष्ठे	विषय	प्रस्ताये	पद्यक्रमाङ्कः	पृष्ठे
अच्छन्नाः	५	१६०	२९	आहार-शुद्धिः	३	१२७	१४
अज्ञाः	४	१४९	२२	औदरिकः	५	३५	२६
अधमाः	३	२९	११	कर्म	४	८४, २०१-२०२	२४, २०, २४
अधोदृशः	५	१५३	२९	—	५	२८०	३३
अन्नम्	१	२८	२	—बलवत्ता	३	१४१-१४५, १६३	१४, १५
अर्थेच्छा	२	७८	६	कर्म-भोगः	१	८०	३
अविरोधः	४	२०८	२४	काम-भावाः	२	२१०	९
अविश्वासः	२	१३२	७	कामः	५	८५-८७	२७
असाम्प्रतम्	४	८२	२०	कीर्तिनम्	३	८१, ८४	१३
अहङ्कारः	५	३३२-३३३	३४	कीर्तिः	२	१३९	७
आपन्नाश्रयः	३	१५	११				

विषयः	प्रस्ताये	पद्यक्रमाङ्क	पृष्ठे	विषयः	प्रस्ताये	पद्यक्रमाङ्क	पृष्ठे
कुपुमान्	१	१९	१	क्रोधी	५	७०	२६
कुलाङ्गना-धर्मः	३	११०-१११	१३	खलाः	२	१६६	८
—	३	२३१-२३२	१७	—	४	१९८	२४
—	५	५०-५१	२६	—	५	९१	२७
कुलीनः	२	१५६	८	गाम्भीर्यम्	१	६९	३
कुत्री	३	११२	१३	गुणाः	२	४१, ४३	४-५
—	४	१०९-१११	२१	—	२	४४, ५१, ५४	५
कूटम्	२	१३१	७	—	३	५९	१२
कृपणः	२	८८-१०५	६	गुणि-गौरवम्	३	६०	१२
—	२	१०९-११०-११६-११७	६, ७	गुणिनः	२	५२-५३	५
—	३	२०१-२०२	१६	—	२	६५	५
क्रोधः	५	१११	२८	चित्र-नयने	५	२००	३०
क्रोधी	२	१७१	८				

विषयः	प्रस्ताये	पद्यसमाङ्कः	पृष्ठे	विषयः	प्रस्ताये	पद्यसमाङ्कः	पृष्ठे
जाति-पोषः	४	१७६	२३	-(पथाचापरहितम्)	५	३०३-३०८	३३-३४
जिन-धर्मः	१	१	१	दानाप्रकाशः(छन्नधर्मः)	१	७१-७२	३
त्याज्यम्	२	१७२-१७३	८	दानी	१	१२	१
दया	१	३५	२	दाने दुर्लभम्	१	५३, ५८	२
दयालुः	१	३६	२	दारिद्र्यम्	३	८७-८८, १७१	१३
दानम्	२	२	३	—	३	९१	१५
—	१	५	१	—	५	२७७	३३
—	३	७३-७४	१२	दुर्जनः	२	१५३	८
—	४	४	१८	दुर्वचः	५	३६, ४३	२५
—	३	१९२	१६	देशाः	३, ४	१२४	१४
—	३	८	१	—	३	१५३	२२
—	२	२२५	१०	देशान्तरम्	३	२२४	१७
—	५	२२	२५	दैवम्	४	१६६	२३

(आदरेण)

(पात्रे)

विषयः	प्रस्तावे	पद्यसमाङ्कः	पृष्ठे	विषयः	प्रस्तावे	पद्यसमाङ्कः	पृष्ठे
देवम्	५	९८	२७	धर्मः	५	१११	२८
—चलवता	३	१५८, २१७	१५, १७	—	४	१४१	२२
दौर्गत्य-शत्रुवः	३	११८	१४	— (चतुर्विधः)	५	१६-१८	२५
—	२	७९	६	—	२, ३	२	९, १०
द्रुमाः	५	११६	२८	धार्मिकः	१	१३	१
घनम्	२	११६-११७	७	धृताः	५	१४९, १५२	२९
—	३	१२, १०९-११०	११	नन्दनाः	२	१२३	७
—	३	१२९-१३१	१४	नराभासाः	४	१८९	२३
—	३	९१	१३	नारी	४	१०९-१११	२१
—स्थानम्	५	२५३	३२	निर्दिष्टाः	२	५१-५२	५
धन्यजनः	२	१९४	९	निर्धनता	३	९९, १०१, १२९, १३१	१३
धरा-वीक्षणम्	३	४६	११	—	५	२७८	३३
धर्मः	१	२-४, ७८	१, ३	निर्भाग्याः	३	३५	११

विषयः	प्रस्तावे	पद्यक्रमाङ्कः	पृष्ठे	विषयः	प्रस्तावे	पद्यक्रमाङ्कः	पृष्ठे
निर्भाग्याः	४	१२०-१२१	२१	पुण्यम्	४	३	१८
निःस्पृहाः	४	१८८	२३	—	२	३६, ३७	४
पतिव्रता	३	२२५-२२६	१७	पुत्र-पुत्री-पाठनम्	५	२५, २७	२५
—	५	४८	२६	पुत्रः	२	२०, ४७	४-७
पर-पीडा-परित्यागः	२	१७४	८	प्रणामः (अष्टाङ्गः)	५	१२	२५
परपीडाऽज्ञाः	१	३१	२	प्रधान-रक्षणम्, सेवा	३	९४-९५	१३
पार्वती	४	२३	१९	प्रियश्रुतिः	२	२१०	९
परीक्षितम्	२	५८-५९	५	वन्द्युः	४	१९०	२३
परीक्ष्याः	४	११३	२१	वन्द्यु-पार्थिवस्यम्	४	१८०	२९
पारतन्त्र्यम्	४	९९	२१	वलम्	५	३१८	३४
—	५	२०६	३०	—	२	१३९, १४१, १४२	७
—	५	३३०	३४	बुद्धिः	५	१२३	२८

विषय	प्रस्तावे	पद्यकमाङ्कः	पृष्ठे	विषयः	प्रस्तावे	पद्यकमाङ्कः	पृष्ठे
बुद्धिमन्तः	२	१४२	७	लक्ष्मीः	२	४, १३९	३, ७
भाग्य-भङ्गः	४	१२०-१२१	२१	— साफल्यम्	४	१७५	२३
—	४	१५१, १५५	२२	—	५	१६१	२९
भाग्यमाजः	२	१४८, १७९-१८१	८	वचन-पालकाः	५	३००-२	३३
सुकम्	१	७४	३	वर्णिक-क्रमः	३	६८, ६९	१२
मोगि-भोगः	२	१९९	९	वधू-चरौ	३	७८	१२
मनः	२	११४-११५	७	वाञ्छित-श्रुतिः	२	१६१-१६२	८
मर्यादा-भङ्गः	४	२४	१९	वाणिज्यम्	२	१३०	७
माता-पितरौ	५	२५, २७	२५	—	३	४	३
मृत-जीवितम्	३	८१	२३	विज्ञानम्	५	१२६-१२८	१४
राजाद्वीः	४	५२-५३	१९	विद्या	२	१११, ११५	२८
				— वानम्	५	१३९	७
						१२४	२८

प्रस्तावे	पद्यक्रममाङ्क	पृष्ठ
३	२१, २२, ६५	११, १२
२	१५३	८
४	१०६, १७०, १९८	२१, २३, २४
५	९०, १०५	२७
५	१६१	२९
३	१७७	१५
३	२३३-२३५, २३८	१७
३	२४३	१७
१	१९	१
१	३८-३९	२
३	१६६-१६७	१५
५	२३४, २३५	३१
२	७३	५

विषयः	विषयः
सज्जनाः	सज्जनाः
—	—
—	—
—	—
—	—
सज्जीह्या	सज्जीह्या
सती-सत्त्वम्	सती-सत्त्वम्
सत्परीक्षा	सत्परीक्षा
सत्पुरुषः	सत्पुरुषः
सत्यम्	सत्यम्
संयोजितम्	संयोजितम्
समुदायः (सङ्गताः)	समुदायः (सङ्गताः)
सम्पदः	सम्पदः

पृष्ठे	पद्यक्रममाङ्कः	प्रस्तावे
२८	१३७	५
४	३३	२
४	४२	२
१७	२२१	३
१०	२१६	२
२३	१६०	४
५	६३, ६५	२
१४	१२७	३
८	१५०	२
९	२११	२
१६	२००, २०१	३
२	१८८	१
२	३७	१

विषयः	विषयः
विद्या-बलिनः	विद्या-बलिनः
विद्योपायाः	विद्योपायाः
विनयः	विनयः
विरोधः	विरोधः
विवाहः	विवाहः
व्ययसायी	व्ययसायी
व्यवहारः	व्यवहारः
—शुद्धिः	—शुद्धिः
शुभाशुभम्	शुभाशुभम्
श्रुतिप्रियाः	श्रुतिप्रियाः
स्लाध्यम्	स्लाध्यम्
सचरित्राः	सचरित्राः
सज्जनाः	सज्जनाः

विषय	प्रस्ताये	पद्यप्रमादः	पृष्ठे	त्रिपद्य	प्रस्ताये	पद्यप्रमादः	पृष्ठे
सहोदरः	३	१७	११	सेवा	४	२७	१९
साहसिकताः	५	१०७	२८	सौख्यानि (सप्त)	४	२	१८
सुगंयोगः	३	११४, १६१-१६२	१४	—	५	१-२	२४
सुग्री	३	११२	१३	स्त्रीचरित्रम्	५	१४०	२९
—	२	६	३	स्त्रीषु मार्दवम्	५	१७१-२	२९
— (भासपूजा)	५	७४	२७	स्वजनः	३	१५	११

॥ ॐ अहम् ॥

श्रीखरतरगणावतंसकमहाकविश्रीजयानन्दसूरिविरचितम्

श्रीधन्यचरित्रम् (पथम्)

॥ श्रीश्रुतवेन्द्रे नमः ॥

धेयोलतामण्डनमण्डपश्री-शाखाचतुर्दिक्पूरिपूरिताशः । श्रीआदिवेवप्रथितप्ररुढि-र्षयात् फलद्वयं जिनधर्मपद्मः ॥ १ ॥ यथा
द्रुष्टु स्वर्गितर्करीयान्, यथाऽद्रिषु स्वर्णगिरिर्गिरिष्ठः । यथाऽब्धिषु क्षीरपयोधिरिष्ट-स्तथा पुमर्थेषु चतुर्षु धर्मः ॥ २ ॥ धर्मेण लक्ष्मी-
रसमा समेति, धर्मेण सम्पत्सुखमप्यखर्वम् । धर्मेण मोक्षोऽपि भवेदनन्तो, यतोऽस्ति धर्मोऽत्र जयस्ततोऽपि ॥ ३ ॥ स धर्म एष प्रथितश्चतुर्धा,
जिनेश्वर्यास्वर्गीर्धिरिभिः । सदानशीलोऽग्रतपःसुभावः, प्रभावसम्भावितभाविभद्रः ॥ ४ ॥ तत्रापि दानं प्रथमं प्रथीयः, प्रविष्टमु-
क्ताफलप्रदायि । येनाऽऽदिदत्तेन हुनौ सुपात्रे-ऽऽजनिष्ट धन्योऽद्भुतशालिभद्रः ॥ ५ ॥ ध्यात्वा परं ज्योतिरनन्तदेतु, प्रणम्य सम्पन्न
जिनवर्चमानम् । गिरौ प्रमावापु गुल्गौतमस्य, हृषेऽत्र धन्यस्य कथाप्रबन्धम् ॥ ६ ॥ धृत्यः स पुण्यैरतुलो गुणोचै-रहं तु किञ्चिज्ज्वलया

समेतः । तद्दानधर्मातिशयात् तथापि, स्ववान्निशुद्धये किमपि ब्रुधेदतः ॥७॥ यः पात्रदाने रसिकः स्वशक्त्या, स सौख्यपात्रं हि यथा स धन्यः । पश्चाच्च तापेन सुदुःखिनः स्यु-र्धन्याग्रजा दानकृतोऽपि यद्भवत् ॥ ८ ॥

तथाहि महिमन्वृह-सुप्रतिष्ठाप्रतिष्ठितम् । प्रतिष्ठानपुरं स्वरित, स्वरितसुरथं महद्विमत् ॥ ९ ॥ यत्र दुर्गं परैर्दुर्गं, खातिका-परघातिका । वनानि परितः सन्ति, नन्दनानीव सत्फलैः ॥१०॥ वैश्वैर्भ्रंलिहैः शुभ्रैः, पताकापक्षपक्षमलैः । यत् पुरं राजते राज-हंसैरिव सरोवरम् ॥ ११ ॥ यत्र दानी जनो नागो, याच्चकालिप्रमोददः । दारिद्र्यं गहनं मिन्ते, हस्तविस्तारकारकः ॥ १२ ॥ लक्ष्यभेदोल्लसद्वाण-गुणचिन्ताविचारवित् । राञ्चि देवे च सर्वज्ञे, विजयी धार्मिको जनः ॥ १३ ॥ इत्याद्यनेकसच्छेक-सुविवेक-निकेतनम् । स्वर्धुवस्त्रयीसार-शोभाग्राम्भारमासुरम् ॥ १४ ॥ जितशत्रुर्नृपस्तत्र, नारुतः परिणामतः । न्यायवह्नीवनाम्भोद-सोदरः सुन्दरः श्रिया ॥ १५ ॥ यद्भुजस्तम्भसम्बद्धा, जयश्रीर्हस्तिनीसमा । नान्यतो याति कुत्रापि, विचित्रेऽपि नृपाम्बणे ॥ १६ ॥ यत्प्रतापसहस्रांशु-श्रित्रं समुदितो रणे । रात्रौ दिवाऽपि विद्वेषि-ध्वान्तविध्वंसमातनोत् ॥ १७ ॥

पुरा श्रिया श्रितं देवा-निःश्रीकं संश्रितं द्विया । कुतश्चिन्नगरादागात्, तद् द्रङ्गं कुलमेककम् ॥ १८ ॥ सिंहः सत्पुरुषा-श्वे(स्वे)न, यत्रेयात् तत्र चार्धति । काकः कपोतः कुपुमान्, जन्मममि न मुञ्चति ॥ १९ ॥ तत्कुटुम्बनरा नार्यः, कर्म कृत्वाऽन्य-येऽस्मत्सु । आजीविकां प्रकुर्वन्ति, निर्वहन्ति यथा तथा ॥२०॥ तस्यैको दारकः सार-श्वार्दार्ता विनीतधीः । स्वभावेन गुणोदात्त-चित्तो मातुः प्रियङ्करः ॥ २१ ॥ जनन्या जनितोऽसाहो, महाहितमतिवतः । दृत्तये वत्सरूपाणि, चारु चारयति स्वयम् ॥ २२ ॥ एकदा बहिरुद्धाने, वत्सचारणकारणात् । निरञ्जो निरगाद् गेहात्, प्रातरुत्थाय सत्वरम् ॥ २३ ॥ तदैवोद्यानिकां कर्तुं, लघु-

हृद्वोऽपि पूर्जनः । खान(स्वप्न)-पानसमायुक्तो, वनं यातो भुनक्त्यथ ॥ २४ ॥ तं दृष्ट्वा बालकाः सोऽपि, रोपितो गृहं ययौ । युष्टुधुर्मध्य-
 मुरकृष्टं, मातरं प्रत्यरं जगौ ॥ २५ ॥ हे मातरद्य सद्यस्कं, परमाणं सुधासमम् । देहि मे सुदि सम्पाद्य, जेमामि रुचितं यतः ॥ २६ ॥
 अद्यपूर्वं त्वया मेऽस्व !, कम्बलं विप्रते(तः) तनी । सुमोजनप्रदानेन, नैवाऽऽशाऽधुरि ध्रिःशः ॥ २७ ॥ ततः कुतधियानीय, कम-
 नीय(यं) सुमोजनम् । देहि मे देहि मेऽस्वत्वं, प्राणा अन्नसमाः खलु ॥ २८ ॥ इति श्रुत्वा प्रियालाप-कलापं स्वसुतस्य सा । मनसा
 स्वौरसस्नेह-गेहदेहल्यभूत् प्रभूः(सः) ॥ २९ ॥ एतद्य चिन्तयामास, सनिःश्वासमसंशयम् । धिगु दुर्दैवं यतो नैवं, सुतस्याप्युचितं चितम्
 ॥ ३० ॥ चौरडथेऽलुरुः सर्पः, प्राघुणो दुर्जनो भिपक् । धेन्या घूर्त्तो नृपो नैवे, परपीडां विजानते ॥ ३१ ॥ इति लोकोक्तिरुक्ता-
 ऽभूत्, सत्या सत्यापनादिव । न ग्रहं बालको जहात्, किं कुर्वे सर्वथा दृथा ? ॥ ३२ ॥ इति ध्रुत्वा पुराभूत्-सुखसृष्टिचुतेर्हुतम् ।
 माता खरोद रोदाऽप्युक्, बालोऽपि खलु बाल्यतः ॥ ३३ ॥ श्रुत्वेति प्रीतः(प्राति)धेन्मिष्यो, वाक्यपीयूषचन्द्रिकाः । मिलित्वा प्रीणयामा-
 सु-भक्तोरीमिचंतां यत ॥ ३४ ॥ दीनं हीनं जनं दृष्ट्वा, यस्य स्याद् हृदये दया । सर्वज्ञोपज्ञसद्धर्म-स्तच्चित्ते वरिवसि वै ॥ ३५ ॥ स्व-
 दुःखदुःखितः प्रायः, सर्वो भवति मानवः । परदुःखसुदुःखानो, विरलस्तु दयालुहृत् ॥ ३६ ॥ सा दुःखकारणं ताभिः, पप्रच्छे वत्सले-
 च्छया । प्रायशः सज्जनोऽन्यस्य, दुःखच्छेदं चिकीर्षति ॥ ३७ ॥ तत्पृष्टेऽथ यथास्पष्टं, तथा निजगदे निजम् । मित्रस्वजनवर्गेषु,
 सत्यमेव वचः ध्रिये ॥ ३८ ॥ सत्येन जायते प्रीतिः, प्रतीतिश्चापि सत्यम् । जाजायते यशःस्फीति-स्तस्मात् सत्यं सतां मतम्
 ॥ ३९ ॥ सत्यसन्तुष्टिचिन्ताभि-स्ताभिः सर्वाभिरादरात् ॥ वभाषे सा विशेषेण, स्थेमप्रेमपुरस्सरम् ॥ ४० ॥ हे सख्यः ! भयतां
 तावद्, बालको पाचते तु माम् । धीराग्रं तत् कथं दद्या-मद्य हृद्यं स्वहृत्तवे ? ॥ ४१ ॥ भुस्येति ताभिः सर्वाभि-र्वभाषे

सा सखी सुखम् । वयं ते पूरयिष्यामः, सुखं सखि ! सुवेप्सितम् ॥ ४२ ॥ इत्युदित्वैक्या बुग्धं, तन्बुलीनो द्वितीयया । घृतं त्वपरया खण्डा, चतुर्थ्या प्रमुदा ददे ॥४३॥ त्यक्त्वा खेदं समानीय, सर्वं सर्वस्वसंनिभम् । रात्रिमिदं सुधास्वादु, परमाभं तदा मुदा ॥ ४४ ॥ संस्कृत्य पायसं माता, पुत्रप्रेष्टपुरूपया । जह्वर्षं मृदुरप्याशु, रात्रे वर्षापनं यतः ॥ ४५ ॥ विशालस्थालमा- नीय, संस्थाप्य स्वसुताग्रतः । परिवेष्यापि तन्माता, कार्यायान्यगृहानगात् ॥ ४६॥ रङ्गो रत्नं यथा प्राप्य, पिपासुस्तु सरोजलम् । बद्धत् क्षीराशमासाध, मुमुवे बालकोऽधिकम् ॥४७॥ प्राक्तनागण्यपुण्येन, कथञ्चित् कर्मलाघवात् । वित्ता वत्साऽऽशये जाता, गोविधीजाबुबन्धनः ॥ ४८ ॥ इतश्च कैश्चित् सुकृतैः, प्राक्कृतैस्तस्य मन्दिरे । कथिन्मुनिर्बहात्माऽऽगा-न्मासध्वपणपारणः ॥ ४९ ॥ तं दृष्ट्वाऽनम्रदृष्ट्याभं, निष्पुण्यफलवत् फलम् । अवध्रं समग्रं विभ्र-दुत्तस्थौ स तु सम्मुखम् ॥ ५० ॥ भक्तिप्राग्मार- सञ्चार-स्फुरद्रीमाञ्चकञ्चुकाः । स त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य, तं ननाम स्वकामतः ॥ ५१ ॥ चेतसा चिन्तयामास, धन्योऽहं मष्टगृहं महत् । मद्रिचमुत्तमं वैत[द्], यतोऽसौ सङ्गतो यतिः ॥५२॥ दुर्लभं चित्तमेकस्य, वित्तं वान्यस्य कस्यचित् । वित्तं वित्तं च पात्रं च, धन्यानामेकतो मिलेत् ॥५३॥ ध्यात्वेति ध्यानसंहत्या, त्यागायोत्पन्नावासनः । पाणिभ्यां पायसस्थाल-मालम्बयेदमवगू वचः ॥५४॥ हे मुने ! समतासिन्धो !, विश्वबन्धो ! दयानिधे ! । विधेहि मयि सौम्यां स्वां, दृष्टि दृद्धि(ष्टि) सुधाश्रियाम् ॥ ५५ ॥ त्वत्सम्भावितमात्मानं, मन्येऽहं जगदुत्तमम् । सर्वसंसारारत्व-राज्यलक्ष्म्याः कटाक्षितम् ॥ ५६ ॥ बालोऽप्यहं त्वया दृष्टः, प्रभ- वेयं बलाधिकः । दरिद्रोऽयीन्द्रसाहस्य-सान्द्रमद्रसुरदुमः ॥ ५७ ॥ सद्वित्त-चित्त-पात्राणां, संयोगो युगपन्मम । त्रिषेणीसङ्गमो भूया-न्मनो-वाक्-कायशुद्धये ॥ ५८ ॥ दानं श्रेयस्ततोऽप्यन्न-दानं तत्पापसं पुनः । मुनौ पात्रे सुधा भूयात्, विशेषात् वैषव(चित्तं)

स्वधि ॥ ५९ ॥ सर्वथ निर्मितं मात्रा, मात्राऽधिकधिया तथा । गृहाण पायसं साधो ! -ऽनुगृहाण घृणाऽनृणो(गम्) ॥ ६० ॥ एतदादानतः
 क्षयी, निर्निदानमना नु माम् । पवित्रय जगन्नाण ।, एत्त्रयमयाऽऽत्मना ॥ ६१ ॥ त्वं मे माता पिता त्वं मे, बान्धवस्त्वं धर्मोऽधुना ।
 इहं स्वामी शिष्यगंगामी, तस्मादादत्स्व घत्स्व माम् ॥ ६२ ॥ इत्युदित्वा ददानेऽस्मिन्, शब्दाने स्मितस्पृहम् । मुनिः स्वमिष
 सत्पार्थ, सत्पार्थ समदीघत् ॥ ६३ ॥ धन्यमन्यस्त्वसौ बालो-ऽबालोचितमतिस्थितिः । परमाश्रं मुनौ भक्त्या, परमाश्रन्दतो
 वदी ॥ ६४ ॥ तस्मिन् ददति तदानं, मुनौ पात्रोचने तदर । देवा न वष्ट्युः स्वर्णं, तदद्भुतकृते ध्रुवम् ॥ ६५ ॥ तथा तस्मिन्
 मदे यत्न, बालो लेमे फलाद्भुतम् । तल्लोकं विश्रुता जाता, धर्मो धीर इति ध्रुतिः ॥ ६६ ॥ विहृत्य निर्गते गेहा-न्मुनावन्वगमत्
 सक्तः । मन्वानः सफलं जन्म, तन्महायुनिदानतः ॥ ६७ ॥ तदानावसरे सारे, भावोदारे स चेतसि । महोत्तममनुष्यायु-निबन्ध
 प्रबन्धतः ॥ ६८ ॥ गाम्भीर्यं सर्वतः शुभं, सर्वमायेषु भाविनाम् । विशेषतः शुभे दाने, यदधाद् बालकोऽपि सः ॥ ६९ ॥ यद्भद्
 गेहसर्वस्य, परस्मार्त्तं सुधोषसम् । तद् दत्त्वाऽपि दधौ चित्ते, यथा कोऽपि विवेद न ॥ ७० ॥ कश्चिद् दत्त्वा समर्थोऽपि, किञ्चिद् वक्ति
 भुञ्जे जने । कोऽपि दत्त्वा महाभागो, न तद् वक्ति मनागपि ॥ ७१ ॥ एवं दत्त्वाऽपि गाम्भीर्या-न्नाऽऽचर्यो मातुरप्ययम् । ततः सम्मा-
 द्यते मल्यै-र्धर्म-च्छन्नो महाश्रिये ॥ ७२ ॥ समागत्य पुनर्मात्रा, परियेषितपायसम् । प्रायशो बुभुजे स्निग्ध-मुग्धमुग्धमस्तिर्यताः
 ॥ ७३ ॥ गुरु-देव-पितृ-स्निग्ध-दृढ-ग्लानाघर्षेणु च । दत्त्वा यद् भुज्यते भुक्तं, तच्छेषमुदरे भृतिः ॥ ७४ ॥ तस्मिन्नेव दिने सायं,
 वत्सरूपाणि चारयन् । बहिर्दृष्ट्वा मुनिं सष्ट-मुपविष्टस्वन्तिके ॥ ७५ ॥ धर्मं चतुर्विधं शुद्धं, मुनिनाऽऽविष्टमिष्टवत् । प्रीत्या
 शुभात्तः, कलापीनाय्द्रगर्जितम् ॥ ७६ ॥ वत्सपालस्तदाऽऽकर्ण्य, धर्मकर्मोपश्रमवम् । योगीन् परमानन्द-कृत्योऽेवा-

धन्य-
चरित्रम् ।
(पद्यम्)
॥ ३ ॥

म्बुदोऽभवत् ॥ ७७ ॥ दधौ च हृदये धर्मः, शर्महेतुरकृत्रिमः । विश्वचन्द्रुरहो ! धर्मो, धर्मः कल्याणवल्लिभूः ॥ ७८ ॥ भवितव्य-
नियोगेन, तदायुः क्षतिमागतम् । विश्वचिकावशादाप, परलोकमतकिंतम् ॥ ७९ ॥ यस्मिन् देशे च काले च, यत्र योनि-वयो-
द्वये । जीवैर्बद्धं हि यत् कर्म, प्रायस्तत् तत्र भुज्यते ॥ ८० ॥ इत्येवमेव सुकृतं समुयार्ज्यं व्यर्थः, सद्भावदानवशतः स्ववशस्वभावः ।
तद्रोरमन्दिरमुपैक्ष्य समक्षमक्षैः, पुण्येन सोऽत्र विदधे सविधे समृद्धेः ॥ ८१ ॥ तस्मिन् क्षणे तदत्युग्र-पुण्यनैपुण्यभ्रपतिः । सुप्र-
सन्नस्तनोति स्म, विस्मयस्मेरिणीं दशाम् ॥ ८२ ॥ यो दानपुण्यनैपुण्यं, बालोऽपि बुधवद् दधौ । निर्धनोऽपि धनीवाभूद् दानाद् धन्यो
मुदैस्तु सः ॥ ८३ ॥ तदान्पुण्यवशतः शिशुरेप वेप-विचादिभिर्विग्रहितोऽपि द्वितोपयोगी । यत् प्राप्स्यतीप्सितसुखं सुपमाविशेषात्,
तत् श्रोध्यते समुचितं जिनधर्मयोग्यम् । ८४ ॥ इति धन्यमहापुण्य-नरत्नशिरोमणेः । जिनधर्मजयानन्दः, प्रस्तावः प्रथमोऽञ्जनि ॥ ८५ ॥

इति श्रीधन्यदानचरिते पूर्वभवपरमान्नदानपुण्यार्जनः प्रथमः प्रस्तावः ॥ १ ॥

अथ द्वितीयः प्रस्तावः ।

अथान्नदानोन्नतपुण्ययोगात्, समर्जितोदात्तकुलोपयोगात् । स बालजीवोऽवततार यत्र, यथास्वरूपस्तदिहोद्यतेऽऽः ॥ १ ॥
दानाद् भवेज्जन्म कुलेष्वरोगं, सौभाग्यमाग्योन्नतिलाभयोग्यम् । रूपं सुसंयोगफलं यशश्च, सद्बोधिमिद्विधं जयो वशश्च ॥ २ ॥
तत्रैव नगरे लक्ष्मी-लीलापुण्याढ्यनगरे । धनसाराभिधः श्रेष्ठी, ज्येष्ठोऽस्ति वणिजां वरः ॥ ३ ॥ लक्ष्मीर्वपति वाणिज्ये, सर्वतो
व्यवहारिणाम् । मत्स्येति दस्तदेवाधाद् बहुधोचक्रयाणकैः ॥ ४ ॥ राजहंसीव सत्पक्षा, सन्मानसनिवासिनी । प्रिया शीलम(व)ती
सस्य, नामताः परिणामतः ॥ ५ ॥ या देव-गुरु-बन्धनां, मत्तथा पत्तिमनोऽनुगा । सर्वकार्यकरी गेहे, सा स्त्री भीरिव द्रस्यते । ६ ॥

द्वितीयः
प्रस्तावः ।

॥ ३ ॥

एतादृक् श्रेष्ठि-श्रेष्ठिन्यो-गृहवासं वितन्वतोः । प्रयाति सुखतः कालः, परस्परमुपेतयोः ॥ ७ ॥ पुरा पुत्रप्रयं जज्ञे, यथाबुक्रमनामवाप ।
 स्वस्वभावसमायुक्त-प्राणुयात्तात्मकर्मवत् ॥ ८ ॥ धनदत्ताभिधः पूर्वो, धनदेवो द्वितीयकः । तृतीयो धनचन्द्रश्च, प्रायशः सप्त्याभ
 ते ॥ ९ ॥ विनयादिगुणोद्दीर्णा-स्तत्पत्न्योऽपि ब्रमादिमाः । धनश्रीर्धनवेवी च, धनचन्द्रा तथाऽपरा ॥ १० ॥ पितृमातृसखण-
 भ्रातृ-भ्रातृजायाद्दुग्धके । शलिवत्यां सुतलेन, स जीवोऽप्युदपघत ॥ ११ ॥ तस्मिन् गर्भे समुत्पन्ने, बहुपुण्ये पुराऽजितात् ।
 शुभस्वप्नप्रश्नेच, माता सन्तोषिता कर्णौ ॥ १२ ॥ सन्निधेः सन्निधेर्धात्री, यथा दृष्टाऽपि तुष्टये । तद्गर्भवत्यभून्माता, साताख्याता-
 ऽद्भुदीप्तिः ॥ १३ ॥ यस्मिन् दिने त्रियाकुक्षी, गर्भत्ये सोऽत्रतीर्णवान् । तदिनात् स घनैः श्रेष्ठी, बहुधे चार्धिवद् विधोः ॥ १४ ॥
 यथा कल्पतरुर्वीजं, वर्धते नन्दनानौ । तथाऽसौ वर्धते गर्भे, मातुर्वञ्छितवत्सलः ॥ १५ ॥ यथाऽऽककरण्डस्ये, वीपे गेहं
 प्रदीप्यते । मातृगर्भस्थिते तस्मिन्, गृहं माताऽप्यदीप्यत ॥ १६ ॥ दोहदा दानपुण्यादौ, वधशुर्मातुरुत्तराः । ते सर्वे पूरिताः
 पित्रा, मित्रायितमनोरथैः ॥ १७ ॥ गर्भमासान् नवातीत्य, सप्तार्धाष्टमरात्रिकान् । सुप्रशस्ते दिने चार-धिष्य-योगबलाधिके
 ॥ १८ ॥ लने शूद्रलोपेते, केन्द्रेणे गुरुभार्गवे । रोहणाद्रिक्षमेवाम्ना सुतरत्नमजीजनत् ॥ १९ ॥ शुगलक्षणसम्पूर्णो, रूपला-
 वण्यपुण्यवान् । दीप्तिमानद्सुताकारः, पुत्रो जातः पितुः त्रिये ॥ २० ॥ तज्जन्गनि प्रशस्तानि, निमित्तान्यभवंस्तदा । हर्षप्रकर्षि-
 योपित्तं, सञ्जातं द्युतिकागृहम् ॥ २१ ॥ निधीयमाने तन्नाले, भूमावाचारकारणात् । निःससार महःसार-मणिनिधी रसास्तना(तला)त्
 ॥ २२ ॥ तं निधिं तन्निवावाप्य, घात्र्या निर्गतमग्रतः । धन्यो धन्योऽयमर्धैव, यो धनेन सहाजनि ॥ २३ ॥ सुत-शेषधिसम्प्राप्ति-
 हृष्टचित्ता मिथोऽङ्गनाः । धन्यनामेति निर्भाय, जगुस्तं दुलयोपित्तः ॥ २४ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥ अन्योऽपि प्रीतिमाल्लोकः, कुल-

जस्वजनादिकः । चकार-सारतन्नाम्ना, वर्धापनमहोत्सवम् ॥ २५ ॥ निर्द्वै(र्व)त्वं सूतकं रीत्या, द्वादशाहे महासवे । पित्राऽपि तस्य तन्नाम, सु(स)कुटुम्बमदीयत् ॥ २६ ॥ तस्य जन्मोत्सवाहास्तु, पितृभ्यां विहिता हिताः । तदाऽकस्माद् घनप्राप्ति-स्तद्भ्राग्यादमवद् भुवः ॥ २७ ॥ शुक्लपक्षद्वितीयेन्दुः, कलाभिर्वर्धते यथा । सुखस्थः शङ्करेभ्रयान्, सल्लक्षणविचक्षणः ॥ २८ ॥ सचकोरहृदामोदी, सन्त्र कुत्रलयथियम् । धिष्ण्यराजिष्णुराशाद्युत्, स धन्योऽपि तथोचकैः ॥ २९ ॥ युग्मम् ॥ स्नेहपानीयसंसिक्तः, सच्छायोपाय-सन्मयः । शाखीव वर्धते धन्यः, सार्धं पितृमनोरथैः ॥ ३० ॥ क्षीरकूर्मादिका जात-क्रियाथाचारहेतवः । ताः सर्वास्तस्य पितृभ्यां विहिताः सन्महोत्सवाः ॥ ३१ ॥ अथ पञ्चाब्ददेशीयो, विद्यादानार्थमर्थतः । शालायां पण्डितस्यायं, पितृभ्यां विनियेशितः ॥ ३२ ॥ विनयाद् विद्याः सङ्ग्राह्याः, पुष्कलाद् धनतोऽपि च । विधया वा पुनर्विद्या-सूयमेतत् तदङ्गत्तः ॥ ३३ ॥ गणिताद्याः कलाः सर्वा बुद्धिसर्वस्वभूमिकाः । द्वास्तप्ततिरपि स्पष्ट-मधीतास्तेन धीमता ॥ ३४ ॥ विद्याथतुर्देश श्रेष्ठाः, षडङ्गाद्या यथाक्रमम् । पठितास्ता ह्यपि प्रान्य-विनयात् सुगुरोर्मुखात् ॥ ३५ ॥ यत्र पुण्यं हि तत्र श्री-र्यत्र श्रीस्तत्र धीरपि । यत्र धीस्तत्र युक्ता श्री-र्यत्र श्रीस्तत्र नीरपि ॥ ३६ ॥ यत्र नीस्तत्र वागीशा, यत्र वाक् तत्र सा धृतिः । यत्र श्रेयश्च तत्रैव, गुणाः सर्वे विस्तृतराः ॥ ३७ ॥ एवं च मृणान्त् तस्मिँ-छक्षणाणि गुणाः पुनः । सङ्क्रान्ताः पूर्वपुण्यत्वात्, पदार्थां सुकुरे यथा ॥ ३८ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥ स यदाऽप्याप्तविद्योऽभूत्, सकलः कमलालयः । यौवनेनाप्यलञ्चक्रे, शक्रेणैरावणो यथा ॥ ३९ ॥ रूप-लावण्य-धन्यात्मा, संश्रितो यौवनश्रिया । इवः सौभाग्यलक्ष्म्याऽपि, सर्वेः पुण्यास्पदेच्छुधीः ॥ ४० ॥ पितृभ्यां स्वजनैर्मने, स गुणैर्विनयादिभिः । एकेनापि गुणेनास्त्री, प्रायः सर्वत्र पूज्यते ॥ ४१ ॥ निष्कैवलं गुणा एव, परेष्वपि विजित्तराः । किं पुनर्विनयेनाऽऽप्ताः, शूरा वा गुण-

चक्रिणा ॥ ४२ ॥ आदृत्येति पितृभ्यां स, सत्यग्रेऽपि सुतत्रये । विशेषात् स्वात्मवत् प्रेष्टः, गुणा मानप्रदाः खलु ॥ ४३ ॥
 इदत्वं च लघुत्वं च, नास्ति मानत्वत्तदम् । गुणी लघुरपि श्रेष्ठो, ज्येष्ठोऽपि विगुणो लघुः ॥ ४४ ॥ इति स्थितिमते
 सर्व-हृदुम्ये वद्वितावहे । पित्रोरपि सतोरितद्-वान्धवा द्वेषिणोऽभवन् ॥ ४५ ॥ एकदा पितरावृत्तुः, प्रचुरेष्यांस्तदप्रजाः । समाने
 सति सद्गुत्वे, किमेष बहु मन्यते ? ॥ ४६ ॥ प्रायः पुत्राः समाः सर्वे, पितृणां हितहेतुतः । अङ्गजत्वाद् भूतत्वाच्च, पोषणादिविशेषणात्
 ॥ ४७ ॥ एकोदरत्वे तुल्यस्य, लघोरपि सतोऽस्य तु । अत्यादरपुरस्कारः, क्रियते किमु कामतः ? ॥ ४८ ॥ युग्मम् ॥ इति
 त्रयाणां पुत्राणां, तेषां धन्याग्रजन्मनाम् । निर्यात्यं वाक्यमाशङ्क्य, जगतुः पितरावथ ॥ ४९ ॥ हे श्रयः] पुत्रकाशात्र,
 निद्वेषा निर्गुणाः किमु ? । त्रयं यथपरिप्रेष्ट-गजवद् भजितक्रमम् ॥ ५० ॥ गुणाः सर्वत्र पूज्यन्ते, न बृद्धत्वं न सत्कुलम् । अप्यङ्गजा
 मजास्त्याज्या श्राद्धाः सुमनसो बनाव ॥ ५१ ॥ गृहजोऽपि रजःपुञ्जः, क्षिप्यते निर्गुणो बहिः । बहिर्भवेवने नेया, खानेर्भूत्स्ना-
 ऽपि मङ्गला ॥ ५२ ॥ न कोऽपि बह्वमः कायः(र्य)–प्रायः स्वार्थपरे जने । गुणवान् बह्वमः सोऽपि, सर्वत्र निजकार्यकृत् ॥ ५३ ॥
 निष्कुलोऽपि तयोमोऽपि, विरूपाक्षोऽपि भैरवः । रुद्रोऽपि गुणतः पूज्यः, किं पुनस्त्वेप सत्कुलः ? ॥ ५४ ॥ तस्मात् त्वावां गुणानस्य,
 पूज्यावः परेऽपि च । ततो न कार्यो शुष्माभि-र्गुणद्वेषोऽस्य सोदरैः ॥ ५५ ॥ एवं च न्यत्कृता युक्तया, पितृभ्यां तेऽङ्गजाधमाः ।
 पुनः किमपि प्रत्यूषु-र्वाचाटास्तादृशाः खलु ॥ ५६ ॥ यद्येवं भवतोरस्मिन् निर्बन्धाः] स्नेहबन्धुरः । परीक्षा क्रियतां तर्हि, यर्हि
 सर्वत्र सम्मतम् ॥ ५७ ॥ गजोऽपि चतुरङ्गोऽपि, पत्तिश्चापि रथस्तथा । मणि-स्वर्णादिकः सर्वः, यदार्थः सुपरीक्षितः ॥ ५८ ॥
 परीक्ष्यमाणा ये वधैः, क्षमन्तेऽत्र फरीक्षितम् । ते तु सन्तः सतां मान्या धन्या हि सुपरीक्षिताः ॥ ५९ ॥

श्रीधन्य-
चरित्रम् ।
(पद्यम्)
॥ ५ ॥

इति तेषां वचः श्रुत्वा, युक्तिव्युत्तिमुपरिथितम् । किञ्चिद् विमृश्य पितृभ्यां, यत् कृतं तन्निरूप्यते ॥ ६० ॥
द्वात्रिंशद् रूपका भाग्य-लक्षणश्रीनिरूपकाः । तेभ्यस्ताभ्यां तु पितृभ्यां, वाणिज्याय धियादर्पिताः ॥ ६१ ॥
पृथक् पृथक् दिशो गत्वा, कृत्वा च क्रयविक्रयम् । लाभं नौ दर्शयध्वं भोः !, इत्युक्त्वा श्रेयिताः सुताः ॥ ६२ ॥
परीक्षाद्रव्यमादृत्या-ऽऽगत्य स्थानं प्र(य)धेप्सितम् । व्यवहर्तुमर्थो लग्ना व्यवहारो हि कामधुक ॥ ६३ ॥ धन्योऽपि द्रव्यमासाद्य,
तन्मात्रं पितुरन्तिकात् । जगामोद्दामधी राज-मार्गं वर्गोत्तमोद्यमः ॥ ६४ ॥ प्राक् सजीवं क्रयाणं हि, श्रिये क्रयं वणिक्सुतैः ।
मत्वेति मेण्डकं प्रौढं, जग्राहाय्यगुणग्रहः ॥ ६५ ॥ लत्वा तं यावदायातो, राजमार्गं समग्रमुत् । राजपुत्रस्ततः कोऽपि, समा-
यातः समेण्डकः ॥ ६६ ॥ धन्यस्य मेण्डकं दृष्ट्वा, राजपुत्रस्तमग्रवीत् । योध्येते युद्धितो मेण्ठी, परस्परजिगीषया ॥ ६७ ॥
दीनाराणां सहस्रं हि, पणीकृत्य कृतस्सहम् । राजमार्गजनान्वर्क्षं, मेण्डकौ तावदौकताम् ॥ ६८ ॥ घाताघातप्रपाताय, पृथग् भूत्वा
महोद्धतम् । शीर्षाशीर्षिं महामर्षं, युयुधाते तु मेण्डकौ ॥ ६९ ॥ युध्यमानेन धन्यस्य, मेण्डकेनोढदार्यतः । राजसूमेण्डको जिग्ये,
भाग्यं हि बलवत्तरम् ॥ ७० ॥ राजाङ्गजस्य मेपेऽथ, मग्नशेपे विशेषतः । धन्यो जयं च दीनार-सहस्रं लब्धवान् पणम् ॥ ७१ ॥
तल्ल्यात्वोभयमिभ्यात्मा, गृहमागत्य सत्वरम् । ताताय दौकयामास, सुपुत्रः खलु तादृशः ॥ ७२ ॥ अन्ये तु भ्रातरो भाग्य-वर्जिता
धन्यनिर्जिताः । अलामस्वल्पलाभत्वा भाग्ययोग्या हि संयदः ॥ ७३ ॥ पुनर्द्वितीयवेलायां, त्रयोऽप्या भ्रातरोऽवदन् । भ्रयः
परीक्षा क्रियतां, श्रेयो द्विस्त्रिः परीक्षितम् ॥ ७४ ॥ पितृभ्यां पूर्वपुत्रोक्त-माकर्ण्यकीर्णनिर्णयम् । परीक्षार्थं पुनः किञ्चित्, पर्या-
लोचि विचारतः ॥ ७५ ॥ एकस्यां तु परीक्षायां, धन्योऽभूद् धनकामधुक । द्वितीयस्यो पुनर्भया-दिष्टार्थप्रथनप्रथः ॥ ७६ ॥ पुनः

द्वितीयः
प्रस्तावः ।

॥ ५ ॥

॥ ९४ ॥ वार्षिकेऽप्युत्सवे दीपा-ख्यादौ शाल्यादिभोजने । मिष्टान्नस्य शस्यार्थं, नो विशेषदुदरे कदा ॥ ९५ ॥ मितम्पचस्य
तस्याहो !, सत्यपि द्रविणोच्चये । भोजनाच्छादनेच्छासु, न कदाचिदश्वद्वारम् ॥ ९६ ॥ सुखानुकूलताम्बूल-हृदानन्दनचन्दनैः ।
नाम्नाऽपि नासक्तौ भेजे, सुविनीर्वैथ्या खलः ॥ ९७ ॥ सोऽर्थिभिः प्रार्थ्यमानोऽथ, नामभ्रान्त्या भ्रमभ्रमैः । चोद्यपीति पत-
न्तीति, शशपीति विरीतिमत् ॥ ९८ ॥ चेतसा चिन्तयन् व्रूते, भ्रूतेजोभञ्जकं वचः । गालिभिर्गालनीयोऽहं, न च याच्यस्तु
याचकैः ॥ ९९ ॥ यो मां मुष्टिभिराह्न्यात्, स तु मान्यो ममासमम् । न च याचकवाचाऽस्तु, वज्रपातोपमक्रमः ॥ १०० ॥
जातजन्मोत्सवे प्रायो, मार्ग्यमाणः स मार्गणौ । मार्गणैरिव भिन्नात्मा, रोखीति खरस्वरम् ॥ १०१ ॥ किं बहुन्यमपि प्राति-
वेष्मिकं स्वजनादिकम् । कस्मैचिद् ददतं वीक्ष्य, वीक्षाऽऽपन्नो भवत्यलम् ॥ १०२ ॥ दीने हीने कचिद् दीय-माने दाने नु दानिना ।
शिरोऽर्चिर्जायते तस्य, वराकस्यास्य पश्यतः ॥ १०३ ॥ पेहिकाऽऽमुष्मिकानर्थ-सार्थे निःशङ्कसङ्करः । अशोभलोभसंशोभ-
स्तोभदौर्भाग्यभोगश्चः ॥ १०४ ॥ दाध्येति ध्यानसन्धान-विध्याताध्यात्मचेतनः । तद्धनो निर्धनो वाञ्छ-द्विसन्ध्यं घनमिद्धधीः
॥ १०५ ॥ युग्मम् । एवं च कुर्वतस्तस्य, तद्धनस्य धनाशया । घने घनेऽपि बृद्धत्व-माससादाऽऽपदां पदम् ॥ १०६ ॥ पुत्र-पौत्रा-
दिविद्वेषा-द्वन्यदा सहदा न्यदात् । तथा घनं निधीकुर्वे, यथा कोऽपि न विन्दति ॥ १०७ ॥ इति ध्यात्वा सुबं खाल्वा, कृत्वा
गर्तं गृहान्तरे । द्रव्येण पूरयामास, रजो नीत्वाऽऽत्मसम्बुद्धम् ॥ १०८ ॥ यदा तु कृपणो धान्या, विदार्योदरमादरात् । धनं क्षिपति
रक्षार्थं, धृलिमात्मसुखं नयन् ॥ १०९ ॥ तदा तद्गुर्तवृत्तास्यं, प्रसार्यार्थार्यसम्मदात् । बम्भणीति घनं मेऽदो, धृलिर्वक्त्रे तवास्तु
मोः ! ॥ ११० ॥ तथाऽन्तःशुषिरां खट्वा-मपद्रुकुडुचेष्टितः । बभार सारविस्वार-प्रत्तरलोऽथ यत्नवः ॥ १११ ॥

गर्तामापूर्य यत्नेनो-परि खट्वां निधाय ताम् । तदेकाग्रमनास्तत्र, तस्यावस्थानकस्थितिः ॥ ११२ ॥ तत्पर्यङ्कासनासीनो,
 मूर्च्छास्त(स्त्व)मितलोचनः । दाध्याति ध्यानवानेतद्, योगीव परमक्षरम् ॥ ११३ ॥ यदीदृग् निश्चलं चेतो, जन्तोः सन्तोपतो
 भवेत् । शुभार्थं तत् तदैवाशु, कैरल्यमनलम्बते ॥ ११४ ॥ प्रायोऽन्यस्यापि जीवस्य, द्रव्यादिविषये मनः । यादृशं तादृशं चेत
 स्याद्, धर्मे तत् सुलभं शुभम् ॥ ११५ ॥ “ न वेत्यसौ वराक्रो यद्, धनं यत्नेन रक्षितम् । समं न केनचिद् याति, भवान्तरमुपे-
 युया ॥ ११६ ॥ विना भूतस्य दानेन, धनं रक्षात्रिधायिनः । किञ्चिन्मात्रमिहामुत्र, नोपयोगाय जायते ॥ ११७ ॥ ” स जराजीर्ण-
 सर्वाङ्गो, सुमधुर्मुखशेखरः । प्राप पापसमायुक्तो, मोहमौढ्यमनृष्टवृत् ॥ ११८ ॥ समुत्पादयितुं खट्वां, प्रारम्भे क्ष्मां निरीक्षितुम् ।
 तत्पुत्रैर्धनलिप्सायै, दोषमूलं हि सा यतः ॥ ११९ ॥ पाणिभ्यां संस्पृशन् पादौ, पुत्राणां स वदन् मृदु । प्रोषे भो नन्दना ।
 मेनां, कृद्भवं खट्वां मदन्यतः ॥ १२० ॥ प्राणेश्यो वल्लभा यन्मे, खट्वेयं घटवे स्फुटम् । ततो न कार्या दूरेण, पितृभक्तैः सुते-
 रिति ॥ १२१ ॥ पुनरूचे विचार्यान्तः, कृपणः स्वसुतान् प्रति । समयोचितपाथेयं, दद्वधं मह्यं शुता ! हितम् ॥ १२२ ॥ ये
 भवेयुः पितुर्भक्ता, युक्तास्ते नन्दनाः पुनः । शेषास्तदूर-द्वारि-कृमिकीटोत्कटाः स्फुटाः ॥ १२३ ॥ श्रुत्वेति पितुरादिष्ट-मिष्टं ते
 मुद्रितास्तदा । पुण्यं दातुं पितुः पातुं, स्नाख्यातुं स्मर्त्तुं चैष्टितम् ॥ १२४ ॥ ततः स कृपणः प्रोचे, विचिन्त्योचितमाचितम् ।
 कार्यः संस्कारपुंस्कारो-ऽस्थानया खट्वया समम् ॥ १२५ ॥ इत्युक्ते लोभग्रमुक्ते, पित्रा सत्वा स्वचेतसा । जहृपुः सुपमं प्रोचु-स्त्रात ।
 त्वं निःस्पृहो गृहे ॥ १२६ ॥ तत्पि स्यापतेपस्य, सारे द्वारे त्वदर्जिते । यदेतदेव देवत्वं, बुभुषुर्याचसे वसु ॥ १२७ ॥ इत्यङ्गी-
 कृतमात्मीय-मुद्रितं मुद्रितः पिता । पुत्राश्चात्र महामात्र-निर्व्ययामयदानतः ॥ १२८ ॥ प्रायो न कोऽपि कस्यापि, जानात्यान्त-

॥ ९४ ॥ वार्षिकेऽप्युत्सवे दीपा-स्यादौ शाल्यादिभोजने । मिष्टान्नस्य शस्यार्थं, नो विशेषदुरे कया ॥ ९५ ॥ मितम्पचस्य तस्याधो ।, सत्यपि प्रविणोचये । भोजनाच्छादनेच्छालु, न कदाचिदभ्युद्वरम् ॥ ९६ ॥ मुखानुकूलतामूल-हृदानन्दनचन्दनैः । नाम्नाऽपि नासकौ मेजे, सुविनीतेर्यथा खलः ॥ ९७ ॥ सोऽर्धिभिः प्रार्थ्यमानोऽथ, नामभ्रान्त्या भ्रमभ्रमैः । चोक्तुपीति पत-त्पीति, शशपीति विरीतिमत् ॥ ९८ ॥ चेतसा चिन्तयन् व्रूते, भ्रूतेजोमझकं वचः । गालिभिर्गालनीयोऽहं, न च याव्यस्तु याचकैः ॥ ९९ ॥ यो मां मुष्टिभिराहन्यात्, स तु मान्यो ममासमम् । न च याचकवाचाऽस्तु, चञ्जपातोपमक्रमः ॥ १०० ॥ जातजन्मोत्सवे प्रायो, मार्ग्यमाणः स मार्ग्यैः । मार्ग्यैरिव मित्रात्मा, रोस्वीति खरस्वरम् ॥ १०१ ॥ किं बहुन्यमपि प्राति-वेष्टिकं स्वजनादिकम् । कस्मैचिद् ददतं वीत्स्य, वीद्याऽऽयन्नो भवत्यन्नम् ॥ १०२ ॥ दीने हीने क्वचिद् दीय-माने दाने नु दानिना । शिरोऽर्चिर्जायते तस्य, वराकस्यास्य पश्यतः ॥ १०३ ॥ वेदिकाऽऽमुष्मिकानर्थ-सार्थे निःशङ्कसङ्करः । अशोभलोमसंखोभ-स्तोभदौर्भाग्ययोग्यः ॥ १०४ ॥ दाष्येति ध्यानसन्धान-विध्याताय्यात्मचेतनः । तद्धनो निर्धनो वाऽप्य-द्विसन्ध्यं घनमिद्वधीः ॥ १०५ ॥ युग्मम् । एवं च कुर्वतस्तस्य, तद्धनस्य धनाश्रया । घने घनेऽपि बृद्धत्व-माससादाऽऽपदा पदम् ॥ १०६ ॥ पुत्र-पीत्रा-दिविद्वेषा-दन्यदा सहदा न्यदात् । तथा घनं निधीकुर्वे, यथा क्रोऽपि न विन्दति ॥ १०७ ॥ इति ध्यात्वा सुवं खाल्वा, कृत्वा गर्भं गृहन्तरे । द्रव्येण पूरयामास, रजो नीत्वाऽऽत्मसम्पुद्धम् ॥ १०८ ॥ यदा तु कृपणो धात्र्या, विदार्योदरमादरात् । घनं क्षिपति स्वार्थं, धलिमात्मसुखं नयन् ॥ १०९ ॥ तदा तद्वर्गचतुर्तास्यं, प्रसार्यावार्थसम्भवात् । बन्धनीति घनं मेऽदो, धूलिर्वक्त्रे तवास्तु भोः ॥ ११० ॥ तथाऽन्तःशुषिरा खदवा-मपदुक्त्तुचेष्टितः । चभार सारविस्तार-प्रलरलोऽप्ययत्नः ॥ १११ ॥

गर्ताभाष्यं यत्नेनो-परि खट्वां निधाय ताम् । तदेकाग्रमनास्तन, तस्यावस्थानकस्थितिः ॥ ११२ ॥ तत्पर्यङ्कासनासीनो,
 मूर्च्छास्त(स्व)मितलोचनः । दाध्याति ध्यानवानेतद्, योगीय परमेश्वरम् ॥ ११३ ॥ यदीदृग् निश्चलं चेतो, जन्तोः सन्तोषतो
 भवेत् । शुभार्थं तत्र तदैवाशु, कैवल्यमवलम्बते ॥ ११४ ॥ प्रायोऽन्यस्यापि जीनस्य, द्रव्यादिविषये मनः । यादृशं तादृशं वेत्
 स्याद्, धर्मं तत्र सुलभं शुभम् ॥ ११५ ॥ “ न वेत्स्यसौ वराको यद्, धनं यत्नेन रक्षितम् । समं न केनचिद् याति, भ्रान्तरमुपे-
 युषा ॥ ११६ ॥ विना भूतस्य दानेन, धनं रक्षाविधायिनः । किञ्चिन्मात्रमिहाशुन, नोपयोगाय जायते ॥ ११७ ॥ ” स जराजीर्ण-
 सर्वाङ्गो, शुश्रूषुर्मुखेश्वरः । प्राप पापसभागुक्तो, मोहमौढ्यमनूद्यत ॥ ११८ ॥ समुत्पाटयितुं खट्वां, प्रारेभे क्ष्मां निरीधितम् ।
 तत्पुनर्धनलिप्सायै, दोषयूलं हि सा यतः ॥ ११९ ॥ पाणिभ्यां संस्पृशन् पादौ, पुत्राणां स वदन् मृदु । प्रोने भो नन्दना !
 मेनां, कृद्भ्रं खट्वां मदन्वतः ॥ १२० ॥ प्राणेभ्यो वह्यमा यन्मे, सद्येयं घटते स्फुटम् । ततो न कार्या दूरेण, पितृभक्तैः सुते-
 रिति ॥ १२१ ॥ पुनरुचे विचारान्तः, कृपणः स्सुतान् प्रति । समयोचितपाथेयं, दद्वधं मखं सुता ! हितम् ॥ १२२ ॥ ये
 भवेयुः पितुर्भक्ता, युक्तास्ते नन्दनाः पुनः । शेषास्त्वर-द्वारि-कृमिकीटोत्कटाः स्फुटाः ॥ १२३ ॥ श्रुत्येति पितुरादिष्ट-मिष्टं ते
 मुदितस्तदा । पुण्यं दातुं पितुः पातुं, स्त्राल्यातुं स्वविचेष्टितम् ॥ १२४ ॥ ततः स कृपणः प्रोचे, विचिन्त्योचितमाचितम् ।
 कार्यः संस्कारपुंस्कारो-ऽस्थानया सद्यवया सगम् ॥ १२५ ॥ इत्युक्ते लोभगुक्ते, विनासना स्वचेतसा । जहृषुः सुपमं प्रोचु-स्तात !
 त्वं निःस्पृहो गृहे ॥ १२६ ॥ सत्यपि स्नापतेयस्य, सारे द्वारे त्वदर्जिते । यदेतदेव देवत्वं, बुध्पुण्याचसे वसु ॥ १२७ ॥ इत्यङ्गी-
 कृतमात्मीय-मुदितं मुदितः पिता । पुताश्चान् महामान-निर्व्ययामयदानतः ॥ १२८ ॥ प्रायो न कोऽपि कस्यापि, जानात्यान्व-

रमन्तरम् । पितुर्हर्षः परः कोऽपि, सुतानां तु परः परः ॥ १२९ ॥ यदा यस्यापि कस्यापि, चाञ्छितं स्याच्छुभाशुभम् । तदा तस्य प्रतिश्रुत्या, श्रुत्या सर्वः प्रमोदते ॥ १३० ॥ यदुक्तं 'मानुषं कृतं, लाकुटं पौल्लयमान्तरम् । प्रायो न ज्ञायते' तच्चो-भयं सत्य-मश्नुत तदा ॥ १३१ ॥ प्रायः कार्यो न विधासः, स्वस्यान्यस्यापि कश्चिच्च । पिताऽपि तापितस्तादृक्, सुता अप्यसुतादृशाः ॥ १३२ ॥ एवं तत्रासितस्यास्य, कृष्णस्यायुयः क्षये । पञ्चत्वमासदन् सद्यः, प्राणाः प्रकृपिता इव ॥ १३३ ॥ स सुतै रत्न-तद्व्यत्ना-नभिर्हैस्तदवज्ञया । खट्वायां चाटितो निन्ये, संस्कृत्यै पितृकाननम् ॥ १३४ ॥ याचित्वायां तु खट्वायां, श्मशानाधिकृतैरिति । कलिः सङ्कलितः कोऽपि, समं तत्स्वजनैरतदा ॥ १३५ ॥ तज्जनैस्तरै र्भृत्वा, कृत्वा कलनिपेधनम् । सखंपनाऽर्पिता खट्वा, चण्डालानामनादरम् ॥ १३६ ॥ श्मशानेशेन सा खट्वा, शीर्णा जीर्णैति निर्णयात् । विक्रेतुं विपणिश्रेणि-मानिन्ये धन्यपुण्यतः ॥ १३७ ॥ विशेषाद् यत्र धन्योऽस्ति, स्थितः संक्रयणं चिकीः । तत्रागताऽथ साऽदृशि, धन्येन बुधबुद्धिना(तः) ॥ १३८ ॥ " यतोऽ-भ्यासवशा विधा, लक्ष्मीः पुण्यवशा पुनः । दयादानवशा कीर्ति-र्बुद्धिः कर्मवशा तथा ॥ १३९ ॥ " ततो बुद्ध्या तकां खट्वां, दृष्ट्वा स्थृष्ट्वा छटाऽम्मसा । सगर्भेत्यवगत्यान्तः, सलक्ष(क्ष्य)त्वादलक्षयत् ॥ १४० ॥ " तृणवह्यथावलिच्छन्नं, वृक्षकथादिरक्षितम् । बुद्ध्या-पश्यन्ति धीमन्तः, काव्यार्थमिव सधनम् ॥ १४१ ॥ चरैः पश्यन्ति राजानः, शास्त्रैः पश्यन्ति पण्डिताः । गावो घ्राणेन पश्यन्ति, धिया पश्यन्ति धीधनाः ॥ १४२ ॥ " खट्वेयं विदटा येषा-सारभारवती सती । हर्षप्रकर्षेहेतुध, ततोऽर्घ्या रत्नभूरिव ॥ १४३ ॥ तथा च धनिनां गेहे, वस्तु खट्वाऽऽदि सुन्दरम् । निःसावधं च सम्पन्नं, ततोऽध्येया सुखाय मे ॥ १४४ ॥ इति निश्चित्य तत्कालं, शाली धन्यः कलाकलः । देयं दत्त्वाऽथ तां क्रीत्वा, नीत्वाऽगान्निजमन्दिरम् ॥ १४५ ॥ एकान्तमेत्य निश्चित्य, तत्स्व-

रूपमेत्येव च । योगीव विगतस्वेच्छः, पित्रोरन्तिकमायसौ ॥ १४६ ॥ प्रपम्य प्रणयप्रीत्या, पित्रोः पादौ प्रमोददौ । प्रोक्तं स्वरूप-
 मेतत्कं, पुरः सर्वमद्वीकयत् ॥ १४७ ॥ ततः श्रीविथुता तेषां, प्रससार रसास्पृशाम् । कीर्त्तिर्धन्यस्य पुण्यस्य, सर्वं भाग्यवतां शुभम्
 ॥ १४८ ॥ तद्भ्रातृणां भृशेच्छानां, क्रयं लाभाय चक्रुवाम् । अल्पापलाभसम्पत्ति-जर्जाता दुष्कृतदुर्धियाम् ॥ १४९ ॥ यथा(दा) तेषा-
 मिदं ज्ञातं, जहास जनता तदा । 'शुभाशुभेन जन्तूनां, लोकः संवाद्यते खलु' ॥ १५० ॥ पितरौ च कुटुम्बं च, वान्धवा वन्दुरा
 गिरा । अन्यथ-व्यतिरेकाभ्यां, धन्यं तांश्चापि भाषते ॥ १५१ ॥ ततस्तेपामधन्यानां, विपाद-मदमीयुषाम् । मत्सरो हृत्सरो व्याप,
 पापो धन्येऽपि धीधने ॥ १५२ ॥ "दुर्जनानामियं शीतिः, प्रीतिमत्यपि मत्सरः । गुणागुणविशेषेण, सुजना दुर्जनाः पुनः ॥ १५३ ॥"
 अतः स्वभावतस्ते तु, मिलित्वा कलिकल्मषाः । मन्त्रयन्ति कुम्बन्त्रत्वं, धन्यं हन्तुं हतात्मकाः ॥ १५४ ॥ धन्यस्तु वस्तुविज्ञान-दान-
 वानपि सज्जने । पितृवद् भ्रातृषु स्वेषु, विशेषान्नतिमातनोत् ॥ १५५ ॥ "शीर्षकैः शालिर्मोदा-स्तोयैश्च फलिनः फलैः । कुलीना
 विनयोपाधै-र्नमन्ति न भयाद् भुवि ॥ १५६ ॥" इति धन्यगुणोत्कर्ष-वर्षाकालघनाघनः । न प्रीणयति कांस्कांश्च, कलावपि
 कलापिनः ? ॥ १५७ ॥ तद्गुणग्रहणं श्रुत्वा, विश्वत्रापि विस्तुत्सम् । श्रीराजगृह्णास्तव्यः, श्रीगोमद्रः स्म सोदते ॥ १५८ ॥
 शालिभद्रानुजां भद्रा-कुक्षिव(वि)न्याद्रिमद्रिकाम् । सुभद्रां नन्दनीं तस्मै, धन्यायादादुदारधीः ॥ १५९ ॥ श्रीमन्महोत्सवेनाथ,
 सार्धवाद्यसुतां हि ताम् । परिणीयान्गण्यःश्री-धन्यो मान्योऽभवद् भुवाम् ॥ १६० ॥ "नूनं स्वसदृशे जाते, संयोगे दम्पतीपदे । पोस्फ-
 र्जन्ते गुणा दृक्षा, जलसिक्ता श्वाधियम् ॥ १६१ ॥ वरा वधूर्भवेत् क्वापि, वरः क्वापि गुणैर्विद्ध । वधू-वरं द्वयं योग्यं, जायतेऽगण्यपुण्यतः
 ॥ १६२ ॥" वान्धवास्तु त्रयोऽप्यग्रह(त्र्या) मत्सरोच्छे(त्से)कपिच्छलाः । चिन्तयन्त्यन्यथा धन्ये, विधातुमसमञ्जसम् ॥ १६३ ॥

तत् शुद्रालोचनं स्नेह-मोचनं समयेत्य ताः । आठजायास्तु धन्याय, श्रित्यैकान्ते न्यवेदयन् ॥ १६४ ॥ मा मंस्थास्त्वमिदं देव-
 आंतरोऽमी हिता मताः । यदेते चिन्तयन्त्यन्त-स्तद् वक्तुमपि नोचितम् ॥ १६५ ॥ “प्रायो दुर्जनवृत्तीनां, न स्वीयः परोऽपि
 वा । खलत्वेन खलु क्षमायां, खलयन्त्यखिलं खलाः ॥ १६६ ॥” धन्यः प्रोवाच हे आठ-जाया ! मायाविवर्जितम् ।
 आनुणामपराधो हि, कोऽपि नारोपितो मया ॥ १६७ ॥” अपराद्धं विनाऽन्येऽपि, ना(नो) रूप्यन्ति द्विपोऽपि च । किं
 पुनर्आंतरैको-दरत्वेन कृतादराः ? ॥ १६८ ॥ बान्धवास्तु त्रयोऽप्यथ्या, मत्सरोच्छे(त्से)ऋपिच्छलाः । चिन्तयन्त्यन्यथा
 धन्ये विधातुमसमञ्जसम् ॥ १६९ ॥ इत्येतद् वचनं श्रुत्वा, धन्ये मीनमुपेयुषि । खलचेष्टां कलेर्वृत्त-मिति ता
 जगदुच्यतः ॥ १७० ॥ “अकारणक्रोधोऽमहृष्याः ससङ्ख्याः कारणक्रुधः । न कारणेऽपि कुप्यन्ति, पञ्चपास्ते जगत्यपि
 ॥ १७१ ॥” तदाकर्ण्य सरुणोऽन्त-र्धन्यो मन्युविवर्जितः । न स्थातुमिह मे युक्तं, त्याज्यं सङ्क्षेशकृद् यतः ॥ १७२ ॥ “यत्र
 स्वोऽपि परो वाऽपि, प्रायो दूयेत वेत्सि । तत्र न स्थीयते स्थाने, स्थाने तत्यागजागरः ॥ १७३ ॥ पराघाथो यतः सन्तो, नो कुर्वन्ति
 विवेकिनः । परपीडापरित्यागः, पुण्यमेव हि गण्यते ॥ १७४ ॥” इति निश्चित्य चित्तान्त-र्नितान्तोत्साहसाहसः । निर्ययौ स्व-
 गृहात् पुण्य-परीक्षामीक्षितुं क्षितौ ॥ १७५ ॥ ग्रामाऽऽकर-पुराराम-रामणीयकसङ्कुलाम् । स पृथ्वी परिवत्राम, निकामस्वजनात्मकः
 ॥ १७६ ॥ तं अमन्तमदभ्रामं, यो जनः पश्यति स्म सन् । स स्वीयं सफलं मेने, नयनद्वयमायतम् ॥ १७७ ॥ मार्गगः सोऽन्यदा
 क्वापि, क्षेत्रामन्नश्रुवि स्थितः । कौदुम्बिकेन केनापि, दृष्टः स्पष्टराकृतिः ॥ १७८ ॥ प्रस्तावाद् भोजनार्थं च, न्यमन्व्यत स
 मित्रवत् । ‘भाग्यभाजस्तु सर्वत्र, लभन्ते समयोचितम्’ ॥ १७९ ॥ ततस्तदनुरोधेन, स त्वाप्तीनस्तदन्तिके । यावत् तावत् समा-

याता, भक्ताह्वी हि तत्प्रिया ॥ १८० ॥ कौटुम्बिकेन सा शोचे, भोजयातिथिनादितः(हता) । भोजनावसरे धन्यै-र्यतो भाग्यात्
 स मृग्यते ॥ १८१ ॥ उपवेश्याप्रतोऽम्भयो, धन्यस्तत्प्रियया तथा । क्षीर-खण्डाज्यसाम्राज्य-सुभोज्यं भोजितस्ततः ॥ १८२ ॥
 कुटुम्बिनस्तु तत्कालं, हलं खेद्यतस्ततः । लभं हलं बलात् कण्ठे, फलस(श)स्य भ्रुस्तले ॥ १८३ ॥ स्पर्णपूर्णं तमालोक्ष्य,
 कलशं विलसन्मुदा । लब्धं तद्भाग्यतस्तस्मै, ढौक्यामास सोऽञ्जना ॥ १८४ ॥ मो ! माग्यम् इ गृह्णाणदं, त्वद्भाग्यान्निर्गतं भ्रुवः ।
 यतस्त्वपि समायाते, क्षितेरारिषद्ददः ॥ १८५ ॥ कुटुम्बेनेति स प्रोक्तः, संयुक्तः शक्तचेतसा । महामना धनायामुरु, यच्चक्रे
 सन्निरूप्यते ॥ १८६ ॥ महोदारमता धन्यः, प्रायशो निःस्पृहाशयः । तस्मै कुटुम्बिने दत्त्वा, तदग्रे चलति स्म सः ॥ १८७ ॥ क्रमात्
 कौतुकसम्पूर्णा-सुर्वरासुर्वराकृतिः । क्रामन् राजगृहं प्राप, सम्पद् राजगृहं दृष्ट्वा ॥ १८८ ॥ यत्र सुत्रामध्वनाम-धृशणाध्वद्वयमृत् ।
 राजते श्रेणिको राजा, श्रेणिकोचिदवन्दितः ॥ १८९ ॥ यस्मिन्नर्हद्गृहोत्त(सु)न्न-यत्ताकाभिरिवाभितः । समागन्तुमनाः पान्य-
 जनस्सादृत्ये हितात् ॥ १९० ॥ तदुपान्तगते क्रापि, जीर्णोधाने श्रगच्छिदे । तदा शिश्राप विश्राम-रामगृद् धन्यनामकः
 ॥ १९१ ॥ पुराऽऽसीत् सीददस्यन्तं, शुष्कं पक्वं च यद् वनम् । जल-पुष्प-फलापेतं, नेतःसन्तापहेतुकम् ॥ १९२ ॥ तद् धन्यस्य
 प्रमाणेन, यगन्तेनैव यासितम् । सज्जलं फल-पुष्पाली-मालीवाजनि नन्दनम् ॥ १९३ ॥ युग्मम् ॥ यत्र धन्यजनोऽन्योऽति-याति
 गाविश्रयः स्वप्नम् । तत्र स्थानं सोऽपि चाप्नोति, सर्वदा सम्पदां पदम् ॥ १९४ ॥ तदा कुसुमपालस्तु, मालिकोऽत्र समागतः ।
 तद् दृष्ट्वा वाद्यं दृश्यं, साधर्यो मुमुदे हृदि ॥ १९५ ॥ किमेतदिति चिचान्त-श्चिन्तयन् यावदस्ति सः । तावदग्रे व्यलोकित्वा,
 पुष्टपुष्पासं नत्म् ॥ १९६ ॥ तं दृष्ट्वा धन्यमासीन-मनुदासीनमाकृतेः । परिरभ्याभिसम्भाष्य, निन्ये स्वगृहमाग्रहात् ॥ १९७ ॥

धन्यं धामसमायातं, मालिकः सकुटुम्बकः । सचक्रे बहुमानादि-प्रदानेन प्रमोदतः ॥ १९८ ॥ “यतः सिता मता हंसाः, शिखिनश्चित्रिता यथा । जन्म मृत्युश्च सर्वत्र, तद्गद् भोगाश्च भोगिणु ॥ १९९ ॥” एवं च तिष्ठतस्तत्र, सुखाभिमुखतायु(जु)पः । धन्यस्य यदयद्भव्यं, नव्यं श्रयं तदुद्यते ॥ २०० ॥ अथ तत्र पुरे राज्ञः, श्रेणिकस्य क्षितिक्षितः । सोमश्रीनामतः पुत्री, मित्रीछत-रमाप्सराः ॥ २०१ ॥ कनीयसी स्वसा चास्ति, शालिभद्रस्य भद्रशः । सुमद्रानाममृच्छील-समुद्रामुद्रचन्द्रिका ॥ २०२ ॥ सुता कुसुमपालस्य, तस्य पुष्पवती पुनः । अस्ति वितारिलावण्य-पुण्यपुष्पैकवाटिका ॥ २०३ ॥ इति तिस्रोऽपि ताः कन्याः, पुण्याः पुण्याहसम्भवाः । परस्परपरप्रीति-रयूताः सख्योऽभवन् मिथः ॥ २०४ ॥ तामिरभ्यधिकप्रीत्या, मन्व्यते स्म सविस्मयम् । यदाऽऽत्तमभिर्वरस्वेको, वर्तव्यो वरमृतिमान् ॥ २०५ ॥ यतो नः क्रीडितं व्रीडा-क्रीडसुत्पीडमीक्षितम् । भणितं गुणितं ज्ञातं, तत् सर्वं फलवत् ततः ॥ २०६ ॥ एवं तासां च तिसृणां, दुष्टुणाचिस्तनूत्विपाम् । याति कालः कलाकेलि-कुतूहलैः ॥ २०७ ॥ पुष्पवत्यन्यदा सोम-श्रियाः सख्या विचक्षणः । समार्यातवती वात्तां, धन्यस्य गुणसम्पदाम् ॥ २०८ ॥ तां श्रुत्वा राजहः साऽऽसीद्, भावसद्भावमाविता । सानुरागाऽहसंसङ्गि-चञ्चदूरोमाश्चक्रञ्चुका ॥ २०९ ॥ सत्यमेतद्-यतः काम-शास्त्रेष्वेवं निरीक्ष्यते । ‘प्रियश्रुतेः पुरःश्रीणां, कामभावा भवन्त्यमी’ ॥ २१० ॥ “सज्जनानां सुजनानां, स्वजनानां गुणोक्तयः । सज्जनानां सुजनानां, स्वजनानां श्रुतिप्रियाः ॥ २११ ॥” सोमश्रीर्ज्ञापयामास, सख्या स्वां मातरं तराम् । साऽपि श्रीश्रेणिकक्षमापं, तच्चिकीर्षुप्रकर्षतः ॥ २१२ ॥ प्रहृष्टः श्रेणिको राजा, तमाकार्यं स्वकार्यवित् । व्यलोकित पटिष्ठश्री-सि(शि)-श्रीकृतपुरं वरम् ॥ २१३ ॥ अथो मिथः समालोक्य, सर्वस्वजनमानवैः । मेलयित्वाऽयसामग्री-र्महोत्सवपुरस्सरम् ॥ २१४ ॥

सुलग्ने सुमुहूर्ते च, सुधेलाया ब्रह्मलोदये । धन्यः कन्याः स्वका धन्या, महद्द्वर्था परिणायितः ॥ २१५ ॥ युग्मम् ॥ “को वरं प्रवरं प्राप्य,
भाग्ययोगार्पितं पिता । साक्ष्यसद्व्यवाहाय, विवाहाय विलम्बते ? ॥ २१६ ॥” चतुर्षु मङ्गलेष्वेवं, प्रष्टुषु मङ्गलेषु प्रदक्षिणम् । ऊर्ध्वदक्षिण-
निरावेने, पौराणां श्रवणोत्सवम् ॥ २१७ ॥ स्फेरकेषु प्रष्टुषु, चतुर्षु चतुर्षु परि । हस्तमोकविधौ वध्वा, यद्बन्धं तन्निशम्यताम् ॥ २१८ ॥
देश-प्रासाद-हस्त्यश्च-विश्वविश्वभ्रमराऽऽदिकम् । मणि-मुक्ताफल-खर्ण-पूर्णपात्रमनेकशः ॥ २१९ ॥ दिव्यवस्त्र-परीभोग-राज-
चिह्नानि यानि च । सुतास्नेहाच पितृभि-स्तस्मै तत् सर्वमर्पितम् ॥ २२० ॥ युग्मम् ॥ पुरस्यान्तर्विशेषेण, कीर्त्तिः स्फूर्तिप्रस्तुवरा ।
देहे श्रीश्च स्त्रियो गेहे, धन्यं पुण्यादधीभजन् ॥ २२१ ॥ ‘यस्य धर्मो धनं तस्य, धनात् दामः सुतः ततः ।’ समकालं श्रयं दध्ने,
धन्यः पुण्यात् पुराऽजितात् ॥ २२२ ॥ भोगास्तद्भोगशक्तिश्च, दारास्तस्त्रीतिरुचरा । वैभवं दानशक्तिश्च, भाग्याद् धन्ये तदा-
ऽभवत् ॥ २२३ ॥ वीप्सा कान्ताऽप्सरोऽभीष्टु-र्गीतामृतरतिस्थितिः । दिव्यं शय्यासुरं साधो-दाम(दो)मुन्दुक इवामरः ॥ २२४ ॥
“ददते पात्रदत्ति ये, बाला बालाश्च भावतः । लभन्ते सुलभं ते हि, वैभवं प्राप्य वै भजन् ॥ २२५ ॥” ज्ञात्येति तत्त्वतो दानं,
ददानोऽर्धिगणार्थितः । सकान्तः सुखमेवान्तं, सुदुक्ते भोगफलोदयम् ॥ २२६ ॥ युग्मम् ॥ प्रसदात् प्रसदाक्रीडे, क्रीडन् क्रीडा-
सनीडसुत । विष्ट्युक्त(रुष्ट)सौभाग्य-भाग्योऽस्तौ भौम(भोग)भासुरः ॥ २२७ ॥ इत्यादिसुखसंलीनः, श्रीनवद् भोगसागरे । क्षणत्र
पुण्डरीकाक्षो, वासरान् समसीसरत् ॥ २२८ ॥ इति सततसुखश्रीभासुरो भासुरो वा, इत्युवतिसुतारं राजते राजतेजाः । जयति
च यतिचर्यं भादयन् जैनधर्मं, स्वहृदि सहृदयोऽयं सज्जयानन्दलक्ष्मीः ॥ २२९ ॥ एवं तत्र पुरे नरेश्वरपुरःश्रोद्भूतभाग्योदयः, पुण्यन्
मुख्यमनुष्यसौख्यमखिलं विख्यातिमाख्यान् सुराग्र । सन्मानं त्वसमानमात्मनि दधद् धन्यो नृपेभ्यो गणे, यत् संयोगमवाप ताप-

रहितस्तत् साम्प्रतं प्रोच्यते ॥२३०॥ इति धन्यमहापुण्य-नररत्नशिरोमणेः । जिनधर्मजयानन्द-प्रस्तावो द्वितीयोऽभूत् ॥२३१॥
इति श्रीधन्यचरिते सुकुलावतार-जन्म-यौवनावसर-विदेशप्रचार-राजगृह-
प्राप्ति-विवाहलाम-भोगसंयोगलक्षणो द्वितीयः प्रस्तावः ॥ २ ॥

अथ तृतीयः प्रस्तावः ।

अथास्य धन्यस्य यथार्थान्मनः, क्रमात् परीणामधुरन्धरस्य । राजगृहस्थस्य गृहस्थितस्य, यज्जातमेतत् परिकीर्त्तयेत्तः
॥ १ ॥ “धर्मेण लक्ष्मीरतिनिर्मलाः कलाः, धर्मेण सौख्याप्तिरतीव सत्फला । धर्मेण शश्वत् स्वजनादियोगता, धर्मेण निःशेषसुखो-
पयोगता ॥ २ ॥” अथान्यदा मुदोपेत-धेतःप्रेयःश्रियाऽन्वितः । गवाधस्यो महावक्षा धन्यः पश्यन् पुरं पुरः ॥ ३ ॥ राजमार्गे
क्षिपन् दृष्टि, वृष्टि पीयूषरोचिषाम् । अद्राक्षीत् पितरौ साक्षात्, धुषाक्षामौ कुम्भिक्षुवत् ॥ ४ ॥ युग्मम् ॥ प्रथमं प्रथयंश्चेतः,
भंग्ययि । विचार्य च पुराकर्म-मर्मनिर्माणकर्मणाम् ॥ ५ ॥ सम्यग् निरीक्ष्य विज्ञायाऽ-ज्ञाया च मनोभ्रमम् । उपलक्ष्य
द्वाःस्थेनाकारयत् ततः ॥ ६ ॥ वेदममध्यमयो नीत्वा, ममत्वाद्दरसुन्दरम् । समावर्त्य संमभ्यज्य, संस्नाप्य च
७ ॥ ब्रह्माभरणसम्मारे-र्क्षयित्वा विशेषतः । पुरस्कृत्य च सत्कृत्य, स तत्पादौ मुदाऽनमत् ॥ ८ ॥ युग्मम् ॥
ऽऽसन्नमानस्य, तौ पुनर्विनयान्वयात् । प्रपच्छ स्वच्छधीरर्थ-बन्धुगुद्धिमधि स्वयम् ॥ ९ ॥ हे मातृ-पितरौ ! व्रतं, किं
श्रुतं फलं गतं धनम् ? । कथमेतादृशी जावाऽ-प्यवस्था दुःस्थितत्वतः ॥ १० ॥ ततस्तौ धन्यसम्पृष्टौ, संस्पृष्टौ हर्षवर्षणेः ।

र्त्वं च प्रत्नूश्चतुर्वाचा, यथा वृत्तमथात्मनः ॥ ११ ॥ यत् त्वया त्वर्जितं वित्तं, स्वभाग्याभोगभागतः । त्वया सहैव तप्तं धार्यं,
 सर्वमुर्वेषि सम्प्रति ॥ १२ ॥ “यथा च(चा)न्द्रं महस्तेन, दिनेनेन सदा दिनम् । तथैव धनिना सार्धं, धनमेतीति निश्चितम् ॥ १३ ॥”
 सत्वेर्विधिसम्बन्धे, निम्नये तु स्वकर्मणाम् । त्वमस्माभिः श्रुतः श्रुत्या, राजा राज्यत्रिया श्रितः ॥ १४ ॥ आगच्छामो वयं
 वत्स !, वत्सलं त्वां पुनः प्रति । यदाप्यैर्जनेः स्वीयः, स्वजनो ह्यनुगम्यते ॥ १५ ॥ पुनर्धन्याभिधोऽभाणीव, प्रमाणीकृतसद्गुणः ।
 नावर्मे भावस्त्वे क्व १, सन्ति ये दुर्लभा श्रुति ॥ १६ ॥ “देशे देशे कलत्राणि, मित्राणि च पदे पदे । देशं तं नैव पश्यामि, यत्र
 भ्राजा सशेरुः ॥ १७ ॥” इति धन्यपरिप्लुटे-ऽवशिष्टेऽध्याऽवदद् वत । ते सन्ति त्रायमाणस्थाः, पुराद् बहिरिहादिताः ॥ १८ ॥
 धन्यस्तु वान् तनानाद्य, न्यायवित्प सरिप्रदान् । सन्मान्य मान्यवद् धान्य-धनाधं च ददौ तदा ॥ १९ ॥ विभज्य च
 क्रमाद् धान-सीमासारं पृथक् । स्थापयामास सारसं, सुजनास्थादृशा यतः ॥ २० ॥ “ये सन्तः सन्ति सन्तुष्टा, विशिष्टा-
 भीष्टचेष्टिताः । दुर्जनेषुपि ते कुर्षुः, सुजनेष्विव सुन्दरम् ॥ २१ ॥” उपकारिणु ये तूष्-कारिणस्ते जना घनाः । अपकारिणु ये
 चोष्-कारिणस्ते तुसम्पनाः ॥ २२ ॥” एवं स्वजनसौजन्य-संयोगे योगमागते । घेशमारं सदाचारं, पित्रोस्तत्र न्यवीविशत्
 ॥ २३ ॥ जालनाऽस्ते मनागिच्छा-ऽभीषुक्तो वाञ्छितोत्सवम् । विलसन् ललना लीला-रुमलाः कमलायते ॥ २४ ॥ यथा वृन्दावने
 सौमि-गौविन्दो विन्दते तुसम् । तथाऽऽवसे स पत्नीभि-र्भुङ्क्ते वैपयिकं सुखम् ॥ २५ ॥ यद्बद् विन्ध्यावनीमध्ये, करिणीभिः
 फरीशरः । कान्वाभिस्ताभिरभ्रान्तं, क्रीडत्यन्तःपुरे तथा ॥ २६ ॥ एवं सति गते काले, कियत्पि सुखाशिपाः(खाःऽम) ।
 पुनर्धन्यस्य भावुणो, दुरुन्मादयनासदत् ॥ २७ ॥ कदिच्छामत्सरोत्सेकं, धन्ये दधति तेऽधिकम् । तच्छुलाचालायर्धं श्रुत्या,

श्रीधन्य-
चरियम् ।
(पद्यम्)
॥ ११ ॥

परेर्वन्ते प्रतिक्षणम् ॥ २८ ॥ “येऽधमाः प्रायशः पूर्वा-धर्मकर्मकुवर्मिताः । स्वस्मै परस्मै धन्याय, ते द्विपन्ति द्विपो यथा ॥ २९ ॥” ते त्रयः कुधिया सत्रा, पर्यालोच्य -युतोचितम् । पृथग्वासाय सापायाः, प्रोचुर्नीचाः पितुः पुरः ॥ ३० ॥ स्थास्याम-
स्तात ! नैकत्र, तद् विभज्य प्रयच्छ नः । यच्छारं येन धन्येन, पृथग्भूता वयं परम् ॥ ३१ ॥ पृथग्भूता वयं श्रेष्ठा ज्येष्ठानुक्रम-
भागिनः । वत्स्यामि निजभाग्येन, किं धन्येन तदाऽपि हि ? ॥ ३२ ॥ सकर्णः स समाकर्ण्य, श्रेष्ठी ज्येष्ठात्मजोदितम् । व्यचि-
न्तयदिति स्वान्ते, यदेते भाग्यमद्भ्युराः ॥ ३३ ॥ लभन्ते त्विति निर्माग्याः, खादन्तः खादितुं न यत् । स्वदुर्बुद्ध्या विराध्यैनं,
धन्यं धन्यतमाश्रिमम् ॥ ३४ ॥ “भाग्यायोग्या नराः प्रायः, प्राग्दुर्कर्मप्रणोदिताः । तच्चेदन्ते विनष्टेऽं, न तिष्ठति यतोऽखिलात् ॥ ३५ ॥”
घ्यात्पेति हेतिवञ्चित्त-पीडकं व्रीडकं सताम् । प्राह तान् सहितं शिक्षा-ऽन्वक्षं क्षणमवेक्ष्य यत् ॥ ३६ ॥ अये पुत्राधमाधन्या !,
जन्याजन्यमनोभ्रमाः । धन्यार्जितं हतात्मनः, सन्तु जेमन्त इत्वराः ॥ ३७ ॥ युष्माकं कथ्यते कथ्यं, किमथापथ्यमुत्पथा ।
पूर्ववन्नाधुना येषां, दुर्बुद्धिः सविधीषेव ॥ ३८ ॥ तत् तत् तातवचोऽत्राच्यं, मत्वाऽऽत्मनि नियोजितम् । तेऽच्युचिरे विरेकोक्तं,
वाक्यं पाक्यमिरांसः ॥ ३९ ॥ धन्योऽयं लघुरप्याशु, युष्मन्मस्त्वकचाटितः । सारत्नान्यलं लात्वा, पलायिष्ट स दुष्टवन् ॥ ४० ॥
ततो धनप्रधानत्वा-दत्राप्येव विशेषतः । राजादेरभवद् भाता, जामाता जातसातभृत् ॥ ४१ ॥ पितृपादाः प्रकुर्वन्तु, राज्यं धन्येन
संयुजः । वयं प्रमाते भोक्ष्यामः, पृथग्व्य ततस्ततः ॥ ४२ ॥ इति श्रुत्वा श्रयोऽश्रव्यं, आतृणां वचनाञ्चनम् । जागर्ति मे पुन-
र्भाग्यं, दुग्ते यदमी तदः ॥ ४३ ॥ चेन्मे पूर्वभवोपात्तं, पुण्यमस्ति सुविस्तृतम् । पुनस्तस्य परीक्षार्थं, यामि देशान्तरं वरम्
॥ ४४ ॥ विमृश्येति हृदा धन्यो, धन्यम्मन्यो हृदा मुदा । चचालोचालवाचाला-नुकूलशकुनानिलः ॥ ४५ ॥ “ गोष्ठ्यैः किमु

तृतीयः
प्रस्तावः ।

॥ ११ ॥

तंगेहे-नर्दिभिः कूपददुरैः ? । निःशेषां चे न वीक्षन्ते, नानाऽऽश्चर्यधरां धराम् ॥ ४६ ॥” इति आम्ब्यन् क्षमां पश्यन्, कौतुकानि
 निलोक्यन् । प्राप पापविनिर्मुक्तं, चत्सदेशं सुमुन्दरम् ॥ ४७ ॥ कौशाम्बी नगरी यत्र, कौशाम्बीभृतश्रुतला । स्फारत्राकारविस्तार-
 कारस्त्वपुरस्कृता ॥ ४८ ॥ यस्यां लोकः कृपालोकः, शोकशङ्काविषर्जितः । दानादिपुण्यनैपुण्य-पण्यपुण्यापणक्षणः ॥ ४९ ॥
 शतानीको शुपस्तत्र, शतानीकसमाकुलः । राजते राजसत्कीर्तिः, कान्त्वा यस्य मृगावती ॥ ५० ॥ स राज्यं कुरुते राजा, जाय-
 मानमना गुणैः । लोकभृष्टणस्फुरद्वातो, वात्स्यः प्रातरपि प्रभुः ॥ ५१ ॥ एकदा दापितार्थेन, भाण्डागारानुयोगिना । अनुसु-
 क्तेन विश्लेषः, कोशे रत्नं विमोऽस्त्यदः ॥ ५२ ॥ तत्परीक्षा-निरीक्षाऽऽप्तः, दृष्टाः श्रष्टास्तदीक्षकाः । न सम्यक् कोऽपि जानाति,
 तत्परीक्षां परीक्ष्यपि ॥ ५३ ॥ तदा सन्देहमुच्छेत्तुं, परिच्छेत्तुं च तद्गुणम् । डिण्डिमो वादयामासे, राज्ञा विज्ञातुमिच्छता
 ॥ ५४ ॥ एकमस्ति महामूल्यं, मत्कोशे रत्नमुत्तमम् । यस्तत्र सम्यक् परीक्षेत, ददे तस्मै मुदेप्सितम् ॥ ५५ ॥ तथाप्येत-
 न्ननस्तुष्ये, श्रूयतां श्रवणप्रियम् । येन प्रत्ययमायाति, मानसं मानसंविदा ॥ ५६ ॥ दन्तिनां शतमुन्मत्त-मश्वानां शतपञ्चकम् ।
 सौभाग्यमञ्जरीं पुत्रीं, ग्रामपञ्चशतान्विताम् ॥ ५७ ॥ एतच्छ्रुत्वाऽत्रतः स्थित्वा, श्रीपथे श्रीपथे स्थितः । स धन्यः स्पृष्टवान् स्पष्टं,
 पटदं पटुहस्ततः ॥ ५८ ॥ तत्समं स ययौ राज-वेद्म विस्मयसस्मयम् । गुणाः प्रायेण मान्याः स्युः, किं पुनः पुण्यधन्यगाः ?
 ॥ ५९ ॥ बहुमानं ददौ राजा, समाजाश्रितसंश्रितः । योग्यमागन्तुकस्यापि, गौरवं गुणिनां किमु ? ॥ ६० ॥ तदाकृतिप्रकृत्या-
 ऽपि, युपः श्रेष्ठमुदेवमात्रं । स्थानेऽस्य शुणिता यस्मा-दुत्कृतौ सा कृतस्थितिः ॥ ६१ ॥ पञ्चदशस्पृष्टश्रेष्ठः, स ननाम क्षमापतिम् ।

दुःखालापसंलापात् सोऽपि राज्ञा व्यभाव्यत ॥ ६२ ॥ रत्नयत्नविदा तेन, परीक्षोदीक्षिता तथा । यथा राज्ञः सभायाश्च, चमत्कारोऽभ्यगिरम् ॥ ६३ ॥ सर्वे समासदः सद्यः, प्रसोदाभोदेमदुराः । राज्ञे विज्ञापयामासु-स्तेन रत्नवर्ती भुवम् ॥ ६४ ॥ “सन्ति सन्तः कियन्तस्ते, ये गुणैः प्रगुणैर्निजैः । गुणिचित्तप्रशस्त्यश्म-न्यात्मानं तुत्किरन्त्यरम् ॥ ६५ ॥” रत्नजातिश(शि)रो-रत्न-परीक्षासेपरीक्षणात् । रञ्जितः सरुलो लोक-स्तं व्यलोकित लोकतः ॥ ६६ ॥ शतानीकोऽथ सन्नीकः, स्वचथयनिश्चयी । तस्मै श्रोक्तधनस्मेरां, ददौ पुत्री प्रसादतः ॥ ६७ ॥ “तेर्धनैर्धृषिता भूमि-र्ये निजोक्तसुयुक्तयः । मुक्ता इव गुणैर्युक्ता, निरुह्यन्ते प्रयत्नतः ॥ ६८ ॥” “ते जनाः सञ्जनाः सन्ति, कियन्तो न घनाघनाः । घनाघना इव घन-प्रतिपन्नप्रतिक्रियाः ॥ ६९ ॥” अथ धन्योऽपि पुण्यात्मा, सात्म्यतः सरुलाः कलाः । केलयन् मोदयाञ्चक्रे, सचक्रं पूर्णचन्द्रवत् ॥ ७० ॥ धन्यस्तु शस्तलभज्ञा-ज्ञप्ते लभेऽस्तिलभक्रे । हस्तमोचनदानाभ्या-मुपयेमे नृपाल्मजाम् ॥ ७१ ॥ तत्रोत्सवा नवनवा, दान-मानमुखाः सुखम् । लोकाः सम्प्रीणिता दस्या, त्रिशोपाच्च वनीपकाः ॥ ७२ ॥ यतः—“जल्प प्रियं प्रदर्शय, हृदादरं सुहृदि निपत पादेषु । दानं विना न किञ्चित्, सुशोभते दन्तदर्शनिका ॥ ७३ ॥” “सर्वः कोऽपि जनः प्रायो, महत्प्राय महत्तरः । महत्त्वं प्राप्यते तर्हि, यर्हि दानं प्रदीयते ॥ ७४ ॥” राजपुन्या समं धन्यः, पौनःपुन्येन पुण्यतः । सुखं धैपयिकं झुङ्क्ते, लक्ष्म्या लक्ष्मीपतिर्यथा ॥ ७५ ॥ योग-क्षेमधमासेपः, सर्वादार्यमहोर्जितः । धन्यः साधुरिति ख्याति, प्राप क्षमापसमोऽपि सः ॥ ७६ ॥ नव्यद्रव्यार्जनेर्धर्य-कृते सत्कृत्य कृतरतिव । वाणिज्यकारकास्तेन, ग्रहिताः ग्रहितायतेः ॥ ७७ ॥ सुगणिज्यानि ते कृत्वा, भृत्वा द्रव्यमुपाजितम् । आगच्छन्ति च गच्छन्ति, वणिजां सत्कमोऽस्त्ययम् ॥ ७८ ॥ एवं याति पुरा ख्याति-भाति काले निराकुले । धन्यस्य तस्य

सौभाग्य-भाग्यमोग्यं किमप्यश्वत् ॥ ७९ ॥ अन्यस्मिन् दिवसे कस्मिन्, स्वकीर्यर्थं यथार्थकृत् । लोकाचारकृते चार्वा-रेभे
 खानयितुं सरः ॥ ८० ॥ यतः-“शास्त्रं जलाश्रयी वृक्षा, देवतायतनानि च । मृतानामपि जन्तूनां, जीवितं मयुश्चवीत् ॥ ८१ ॥”
 चापीरपापी सरसीरसीमाः, कृपानकृपारगरभीरचेताः । प्रपाः] कृपावानतनिष्ट देव-सौधान्यसौ धार्मिकचक्रवर्ती ॥ ८२ ॥ अत-
 स्तन्नगराभ्यर्ण-चातुर्वर्ण्यासर्णनम् । तेन खानयितुं नीरपा, प्रारेभे रभसा सरः ॥ ८३ ॥ यतश्च-“सरो वापी प्रपा कूप-कुण्ड-
 देवकुलादिकम् । कीर्तनं कार्यते तीर्थे, कीर्त्तिस्फूर्त्तिसमीप्सुभिः ॥ ८४ ॥” इतश्च श्रेष्ठिनो गेहाद्, धन्ये धन्ये विनिर्गते । सङ्गते रङ्ग-
 दोजोभि-दीपे वोदीपितानुरे ॥ ८५ ॥ दारिद्र्यं सान्द्रसायात्, ध्वान्तवद् ध्वंसिताच्चक्रम् । पुण्योद्योते गते तस्मिन्, विस्मयः कः
 खल्व्यते ? ॥ ८६ ॥ युगम् ॥ यतः-“तैलं नास्ति घृतं नास्ति, नास्ति मुद्ग-युगन्धरी । वृष्टार्थं लवणं नास्ति, नास्ति तद्
 यत् तु भुज्यते ॥ ८७ ॥” यथा च-“न तस्यास्ति तैलं घृतं नास्ति किञ्चिन्न मुद्गा युगन्धर्युपेताश्च सन्ति । न वृष्टादिशाकेऽपि
 लावण्यमस्ति, न तच्चास्ति यद् भुज्यते मोज्यकार्ये ॥ ८८ ॥” इति सर्वप्रकारेण, धनसारस्य मन्दिरे । धनसारद्युटिर्जाता, विना
 धन्यं तमुत्तमम् ॥ ८९ ॥ ततः श्रेष्ठो मतिश्रेष्ठो-कृतचित्तो व्यक्तितपत् । यदस्माकमभूद् धृति-स्त्वद् धन्यस्यैव पुण्यतः ॥ ९० ॥ गौरवं
 च गतं स्वेषु, स्वापतेयं विनाऽधुना । ‘धनाधीना यतः सर्वा, गृहस्थानां गृहस्थितिः ॥ ९१ ॥’ धन्याधीनं धनं तन्न, तेन यातं समं
 समम् । दीपे येऽमान्तरस्मेरे, भासते भवनं किमु ? ॥ ९२ ॥ धन्यप्रभाभवतः ख्यातः, पुरे पूज्योऽमवं पुरा । किमु शक्रच्चज-
 व्याजात्, स्वग्भः पूज्येन पूज्यते ? ॥ ९३ ॥ “यस्मिन् कुले यः पुरुषः प्रवानः, स यत्नतः स्यात् परिरक्षणीयः । तस्मिन् प्रयाते
 सत्कलं प्रयातं, न नाभिभिन्नास्त्वरकास्त्वरन्ते ॥ ९४ ॥” “ते धन्या ये निजं भाग्य-भाजं राजसमं समम् । चकोरा इव सेवन्ते, सदानन्द-

धीपन्य-
चरित्रम् ।
(९५५)
॥ १३ ॥

मृतपुत्राः ॥ ९५ ॥ ” अहं त्वनिष्ठापिष्ठ-वृद्धपुत्रयोऽत्रपः । दक्षिणे रत्नवद् यत्नाद्, यत् तं न समभालयम् ॥ ९६ ॥ एतत्पुर-
न्वितो दुःस्यः, स्थित्यपेतमना मत्तारु । लघुभाषिण्यकं कर्म, कथं ह्ये शनं विना ? ॥ ९७ ॥ इति स्फुटं कुटुम्बेन, निम्बुश्या-
यस्य चालमना । दूरदेशान्तरं यातु-मुद्यताः सद्य एव सः ॥ ९८ ॥ यत्र कोऽपि न जानाति, परमार्थमनर्थकम् । परकर्मोपि निर्मा-
यो-दरं वनतु पूर्यते ॥ ९९ ॥ यतः-“सद्बुद्धेरपि युद्धिस्तु, निर्वृतस्य तिनंभ्यति । घृत-वैलान्न-पानाप्ति-वस्त्रेभ्यन-धनायया ॥ १०० ॥ ”
नदीभिर्विदि नोदीर्ण-ययोभिः परिपूर्यते । तदोदरेषु सूक्ष्मान्, दीपमानः प्रह्वीयते ॥ १०१ ॥ इति चिन्ताचिताचान्त-स्नान्तस्त्वा-
नो निगान्ततः । यच्चमाराऽस्तुरः श्रेष्ठी, तत्स्वरूपं प्ररूप्यते ॥ १०२ ॥ धन्यजायाद्वयं त्वाद्यं, प्रेष्य पितृगृहं बृहत् । बभ्रुश्च पुरस्कृत्य,
सुभद्रामित्यभाषत ॥ १०३ ॥ मष्ट्रे सुमष्ट्रे ! ते मष्ट्रे, यूयाद् मष्ट्रं चिरम् । प्रिया हि त्वं पितुर्वैश्व, तिष्ठ तत्र स्थिता सुखम्
॥ १०४ ॥ बुलसीभिर्दयं श्रेयं, श्रेयोऽयं सम्भदापदोः । पर्युर्वैश्व पितुर्वैश्व, नाग काऽपि त्रपा ननु, ॥ १०५ ॥ इति श्रुत्वा श्रवोऽपे-
य-मिष तस्य वचनयम् । सुभद्रा साऽस्तभेद्वेव, म्रूते स्म विगतस्मयम् ॥ १०६ ॥ हे वात ! मत्ताऽऽख्यातं भवताऽऽप्याप्तचेतसा ।
अश्रोतव्यगतव्यक्तं, उरुस्त्रीणां मनागपि ॥ १०७ ॥ त्वया नु तावतुल्येन, मद्धितं कर्तुमिच्छता । तुच्छतामस्सलं प्रोचे-ऽनुचितं
न्यायममदः ॥ १०८ ॥ तथाप्यहमहङ्कार-निकारचित्वजितम् । वदामि दामवत् वायं, तत् त्वं कर्णान्तंमय ॥ १०९ ॥ सुलेजति-
साम्पुते सम्यत्-मम्पत्तिममये श्रेयं । स्त्रीभिः पितृगृहं श्रेयं, श्रेयसे यशसेऽज्ञमा ॥ ११० ॥ बभ्रुस्य सुस्येय, सेत्य(व्य)गेहमगर्हितम् ।
दु-ते दीःस्व्येऽपि संसेव्यं, बभ्रुं रंहसाहसम् ॥ १११ ॥ “ बुद्धी पित्रालयं याति, दुःसे ते त्यक्त्वा प्रियालयम् । प्रियालयं गताः
सत्य-स्तं त्यजन्ति न मुद्रियः ॥ ११२ ॥ ” श्रेष्ठी तद्वचनं वीत्वा, वीरूपमिव सौत्यदम् । सौमनस्यं मतस्याध्यात्, मुचाशन द्या-

तृतीयः
प्रस्तावः ।

॥ १३ ॥

शनः ॥ ११३ ॥ यथा—सुजानता यदा जानन्, मिलन्म(लेदम)लचेतनः । तदा तदोर्महानन्दः, सम्पद्येत चिदात्मतः ॥ ११४ ॥
 श्रेष्ठी श्रेष्ठा वधूं घ्यात्वा, तत्त्वार्थगुणसार्थतः । सुखाशिषामिपाद् वीक्ष्य, विदेशायोधमं दधौ ॥ ११५ ॥ हर्षश्रेष्ठस्ततः श्रेष्ठी, प्रेष्ठीकृत-
 वधूवचाः । कलत्र-पुत्रवध्वाप्तः, क्षिप्तं(प्रं)देशान्तरं प्रति ॥ ११६ ॥ यियासुर्वासवेऽमादौ, मुद्रां दत्त्वा ममत्वतः । द्वारं पिधाय सन्ध्या-
 यां, निर्घर्षौ नगरान्निशि ॥ ११७ ॥ युगम् ॥ यतः—“ शकटं वाटिका गावः, कृषिरुचलनं वनम् । समुद्रः पर्येतो राजा, नव
 दीर्गत्वशत्रवः ॥ ११८ ॥ ” आम्बन् ग्रामान्तरं ग्रामा-दाक्रमन् क्रमशः क्षमाम् । कर्म कुर्वन् परागारं, दृष्टिद्वारेण वर्त्तयन् ॥ ११९ ॥
 क्वापि द्वित्राणि घस्राणि, कापि त्रिचतुराण्यपि । चतुःपञ्चानि च कापि, पञ्चपाणि तथा ष च ॥ १२० ॥ एवं तिष्ठन्शलन् श्रेष्ठी,
 श्रमविश्रामपूर्वकम् । सरुदुग्धः रफुटं प्राप, कौशाम्बीनगराम्बिकाम् ॥ १२१ ॥ त्रिमिर्विशेषकम् ॥ तां दृष्ट्वा परितः स्पृष्ट्वा, [स्पृष्ट्वा]
 सञ्जीवनावनिम् । तिष्ठसुः कञ्चिदप्राधीत, साधीकृत्य कुदुम्बकम् ॥ १२२ ॥ अद्र ! वृहि हितं सत्यं, मत्वा तन्नसतत्ततः ।
 कथं निर्वहते ह्यत्र, निर्धनस्तद्धनो जनः ? ॥ १२३ ॥ यतः—“ किं पुरा पूर्वजावार्से-निरशनेर्विनाऽपि किम् ? । प्रशस्यते प्रशं-
 सार्हः, स देशो यत्र जीव्यते ॥ १२४ ॥ ” श्रेष्ठिपृष्टमिदं श्रुत्वा, पौरोऽवादीन्नस्त्विति । शृणु लोकाघृणस्यास्य, पुरस्याऽऽजीविका
 नृणाम् ॥ १२५ ॥ यो धनाढ्यो जनः प्रौढ-वाणिज्येन स लाभशुह । ‘वाणिज्यं वणिजां यस्मा-हृक्ष्मीलम्भनमाक्षिकम् ॥ १२६ ॥’
 “ व्यवहारस्य संशुद्धि-र्वणिजां दुर्लभा ग्रामा । यथाऽऽहारस्य संशुद्धिः, साधूनां शुद्धधीयुता ॥ १२७ ॥ ” निर्द्रव्याणां विनाद्रव्यं,
 वाणिज्यं तु कथं पृथु ? । वाणिज्याय धनं तेषा-मपि प्रायेण युज्यते ॥ १२८ ॥ धनादेव प्रधानत्वं, पूज्यत्वं प्राप्नुयाज्जनः ।
 धनहीनः कुलीनोऽपि, न किञ्चिन्मान्यतेऽन्यत ॥ १२९ ॥ उक्तं च—“ नयेन नेता विनयेन शिष्यः, शीलेन लिङ्गी प्रशमेन

साधुः । जीवेन कायः सुकृतेन देही, वित्तेन गेही रहितो न किञ्चित् ॥ १३० ॥ ” “ वित्तेन लभते लोकः, स्वजनेऽपि गौरवम् ।
निर्धनो मानसः क्वापि, मान्यते न मनागपि ॥ १३१ ॥ ” तथाप्यत्र पुरे यो यत्-कर्मरूपीणतापणः । सगुणां तदुते वृत्ति, विशेष-
स्त्वेष योषदः ॥ १३२ ॥ धन्योऽस्ति धनिर्विख्यातः, साधुराजापराख्यया । प्रत्नेन तेन वित्तेन, ख्यातये खान्यते सरः ॥ १३३ ॥
नराः कर्मरुस्तन, युज्यन्ते कर्मरूपिणः । लभन्ते कृतकर्माणो, भृतिमाजीमनोचिताम् ॥ १३४ ॥ सर्वात्म्येण तत्रापि, मृत्तिका-
कर्षणक्षणे । भूयांसः सनरा नार्यः, प्रयुज्यन्तेतरां पुरा ॥ १३५ ॥ सरःखननमु(मृ)द्राह-कर्मन्ते दीयते त्वदः । दीनारौ द्वौ नृणां
स्त्रीणा-मंकञ्छेकेन साधुना ॥ १३६ ॥ भोजनं हि प्रवाहेन, कटाह्यां च यथास्पृहम् । अनया नियतं वृत्त्या, वर्तते निर्धनो जनः
॥ १३७ ॥ युगम् ॥ सकुटुम्बः स्फुटं ध्रुत्वा, श्रित्वा त्वाजीविकां तन्नाम् । तच्चिरीरिभृत्वेष्टी, कर्मणामीदृशी दद्या ॥ १३८ ॥
तद्विरा स सरःखात-रूपेणा शर्म मानयन् । गतः श्रेष्ठी कुटुम्बेष्टः, श्रेष्ठः किं कुरुतेऽर्तितः ? ॥ १३९ ॥ खातकर्मवर्तैः सार्धं, स्प-
र्धमानः कुर्म्मभिः । सरः खनन् वहन् मृत्सनां, कृत्स्नमस्ति कुटुम्बयुरु ॥ १४० ॥ यतः—“ यदा यस्य पुरोपाचं, कर्मोदिति
दुरासदम् । स सीदति पदापेतो, विपादः कोऽत्र चित्रदः ? ॥ १४१ ॥ ” कर्मणा रामचन्द्रोऽपि, सीता-लक्ष्मणसंयुतः । आमितः
श्रामितः काम-भटन् पञ्चमदीयने ॥ १४२ ॥ हरिश्चन्द्रः सुतारा च, रोहिताश्वस्तदात्मजः । कतरं(स्त) कारितं कर्म, पर्येऽसु कर्मणा
॥ १४३ ॥ पाण्डवाः पञ्च विख्याता, द्रौपद्याऽनुपदाहताः । विदेशे विविशुः क्लेश-महो ! कर्म महोजितम् ॥ १४४ ॥ राजाऽपि
सङ्कवत् क्वापि, रलति प्रतिनीवृतम् । कर्मणामग्रतः कोऽपि, न बली सगलः खलु ॥ १४५ ॥ इत्यात्मकर्मनिर्माणं, न शर्मणे वृणन्
हदा । श्रेष्ठी श्रेष्ठकुटुम्बोऽपि, दिनानि नयति स्थितः ॥ १४६ ॥ कियत्सपि दिनेष्वेवं, गतेषु कृतकर्मतः । यदभूदञ्जुतं भूयः,

श्रूयतां तच्छ्रमःप्रियम् ॥ १४७ ॥ अन्येद्युरुद्यतः तद्यः, सरोधरदिदृक्षया । तास्व्यासुडः प्रभाप्रौढ-च्छत्र-चामरचञ्चुरः
 ॥ १४८ ॥ पुरःस्फुरत्पदात्युच-श्रेणिः श्रेणिगणावृतः । शुभलोककृतालोकः, कोकिलालिरसालवत् ॥ १४९ ॥ हारार्धहार-कैयूर-
 कुण्डलाखण्डलद्युतिः । मुकुटप्रकटश्रीरु-दिव्यवस्त्रसमास्वृतः ॥ १५० ॥ धन्य साधो ! जय जये-त्यादि,
 चादिभिरादितः । गीयमानो गुणग्रास-रामणीयकर्मभिः ॥ १५१ ॥ कल्पद्रुम इवानल्प-धिन्तामणिरिवोचितः ।
 कामधेचुरियान्त-स्थूमानः पुनः पुनः ॥ १५२ ॥ वन्दिदृन्दकृतालोकं, लोकं पश्यन्वितस्वतः । साधुराजः साधुराजः,
 समायासीत् सरस्वते ॥ १५३ ॥ पद्भिः कुलकम् ॥ ततः कर्मज्ञाः सर्वे, कर्म त्यक्त्वा स्वकीयकम् । तं तत्रायातमा-
 लोप्य, लोचनासेचनामृतम् ॥ १५४ ॥ महाभक्त्या स्वकथ्यक्तया, जीव जीवेति जल्पकाः । तेऽटाङ्गसृष्टभृष्टं, नमन्ति स्म
 समन्ततः ॥ १५५ ॥ साधुराजः स निर्व्याज-सुधावृष्टिसुदृष्टितः । लोकानालोक्यामास, सोऽस्त्रासविनयानतान् ॥ १५६ ॥
 पुनरालोक्यन् तोस्तान्, प्रीतिस्फीतिस्पृशा दशा । स कुटुम्बं विटम्बत्स-मद्रास्त्रीदक्षतोऽक्षितः ॥ १५७ ॥ दध्यौ स्पृहदये सेदं, दधन्
 निर्वंदमेदुस्म । दैवं हि बलवद् वैभि, दुर्दशा-सुदशाप्रदम् ॥ १५८ ॥ माता ममेयं प्रल्पाता, पिता दुर्जनकम्पिता । सोदराः
 सुन्दरान्नास्ते, आवृजाया मता मया ॥ १५९ ॥ बहूमा दुर्लभाकाराः, शीललीलाकलाकलाः । सुधिनीतगुणोपेत-चेतःस्थितिरति-
 प्रदाः ॥ १६० ॥ युग्मम् ॥ गोमद्रो मुद्रगोभद्रो, जनको धनकोटिभूः । भद्रा च जननी यस्या, जननीतिपुरस्कृतिः ॥ १६१ ॥
 शारलिभद्रोऽप्रजथाशुद्भ, भोगभोगार्थुसप्रभः । एवमग्यसवर्ग्याऽपि, सुभद्रा मृत्तिकां बहेत् ॥ १६२ ॥ युग्मम् ॥ या सा गुणगणा-
 ग्रन्था, गणपत्रेणशिरोमणिः । प्रसह्य कर्मणाऽसहा, बाह्यते मृत्तिकामियम् ॥ १६३ ॥ इत्याद्यन्तर्विचिन्त्याऽऽशु, तानाह स महा-

श्रीधन्य-
चरित्रम् ।
(पद्यम्)
॥ १५ ॥

मनाः । समबोचत समाकार्यं, कुतो व्ययमिति स्वयम् ॥ १६४ ॥ स्थानायानसमाख्यान-कृते सुकृतिना कृते । प्रश्ने तेऽथाऽऽस्म-
गोषाय, किमव्याख्यन्न यथा तथा ॥ १६५ ॥ यतः—“ यदा न समयः स्वीयः, समुदेति मुदेनवत् । पद्माकरगिब्र स्वान्तं,
वावचोद्घाटयेत् पटुः ॥ १६६ ॥ ” यतः—“ स कोऽपि मुजतो नास्ति, यस्याग्रे स्वाशयः स्फुटम् । प्रायशः कथ्यतेऽकथ्यो,
निःध्वसन्नुच्छ्वसन्नपि ॥ १६७ ॥ ” ततो धन्यपरीण्टे, स्पष्टे पुष्टेऽपि शिष्टितः । विमुग्ध्याऽऽमृश्य चावश्यं, यत्र किञ्चिबोचंरं ददुः
॥ १६८ ॥ धन्यसाधुस्ततः साधु-शुद्ध्याकर्ण्यं सकर्णवत् । मामेते चेतसा नोप-लक्षयन्ति सपक्षकाः ॥ १६९ ॥ एतके दुःखिता
दुःस्था-वस्थाग्रस्थापितास्थया । स्वजनास्तेऽप्यजानाना, इव जानन्ति नैव माम् ॥ १७० ॥ यतः—“ किं करोति नरोऽत्य(त्यु)-
ग्र-दुःखदौर्गत्यसंगतः । ज्ञानं ध्यानं गुणाधानं, हीनं दारिद्र्यमुद्रया ॥ १७१ ॥ ” तथापि तु मयाऽऽस्तन्यं, धितुर्वारसल्यतुल्यकम् ।
शूनैः शूनैः परीक्ष्यैतां-श्रेतधिल्ये लक्षयेतः ॥ १७२ ॥ भोजने स्वजने वा(चा)न्न, घृतं स्नेहं नियुल्य सः । सर्वकर्मकरैः साकं,
निरातङ्कं गृहं ययौ ॥ १७३ ॥ ततः कर्मकरास्तत्र, सर्वे सम्भूय सर्वतः । परस्परं प्रजलयन्त्य-नल्पजल्पविकल्पतः ॥ १७४ ॥
सर्वेषामात्मनामत्र, यदधुदाज्यमोज्यकम् । तदेतस्य कुटुम्बस्य, प्रभावः प्रभवत्ययम् ॥ १७५ ॥ शुग्मम् ॥ पुनरन्येयुरागत्य, धन्यः
श्रेष्ठिनमृधिवान् । भवतामस्ति शस्तत्वं, भोजने स्वजनैः समम् १ ॥ १७६ ॥ श्रेष्ठी तु लज्जया सज्जः, किञ्चिन्नाख्यत् तदग्रतः ।
' प्रायः परं प्रार्थयितुं, सज्जिह्वा न अगल्भते ॥ १७७ ॥ ' धन्यः साधुस्ततोऽवादी-दनादीनवसद्भवाः । तत्राद् अते कुटुम्बस्य,
भात्रिन्यस्य निशान्धता ॥ १७८ ॥ इति संथाव्य मेहेऽना-दुपकारचिकीरसौ । प्रगेऽह्वाय द्वितीयेऽब्धि, तत्रागत्य स तानवक्
॥ १७९ ॥ विशेषाच्छ्रेष्ठिनं श्रेष्ठ-गिरा श्रीतिसुधाकिरा । जगाद् सदयस्वान्त-स्तं प्रति ज्ञातुभिच्छुधीः ॥ १८० ॥ भवतां

वृत्तीयः
प्रस्तावः ।

॥ १५ ॥

श्रीमतां मन्ये, कुटुम्बं मुकुटोपमम् । वणिक्का वर्ण्यते यस्मात्, काञ्चनेऽपि चिरन्तने ॥ १८१ ॥ कुतश्चेपमदस्था वो, दुःस्थताऽवस्थि-
 वात्मनाम् । तदेतत् कथ्यतां तथ्यं, शुश्रूषा मे प्रकर्षतः ॥ १८२ ॥ साधुनेति तदा पृष्टे, तस्मिन्ते मीनवर्तिनः । धन्योऽपि
 पुनराह स, तान् प्रति प्रीतिवागथ ॥ १८३ ॥ मद्गृहे बहुलं तक्र-मस्ति शस्ततमं ततः । युष्माभिरन्वहं श्राह्यं, न ह्यत्र कापि
 बहया ॥ १८४ ॥ एकैको घटको श्राह्य-स्तक्रपूर्णो महत्तमः । कुटुम्बार्थे वधुः प्रेष्या, यतो वः स्यात् सुखावहम् ॥ १८५ ॥
 श्रेष्ठी तद्वचनं थुत्वा, श्रित्वा चान्तर्मुदं तदा । महाप्रसाद इत्याख्य-छलाटघटिताञ्जलिः ॥ १८६ ॥ धन्योऽप्यनन्यसामान्य-मनाः
 प्राथमं निर्मितम् । निन्दन्निन्द्यहृद्भङ्गः, प्रागाद् गेहं जनाधृतः ॥ १८७ ॥ अथ धन्यस्य निर्देशा-च्छ्रेष्ठी तुष्टमना मनाक् । तत्रा-
 नयनयत्नाय, यथाऽनुक्रमपूर्वकम् ॥ १८८ ॥ वधूचतुष्टयीं शिष्ट-वारकावनुवासरम् । सम्प्रेषयति सुप्रात-नियतं तक्रहेतवे ॥ १८९ ॥
 युग्मम् ॥ धन्यस्तु गृहसागल्य, तत्कालममुलाशयः । सपत्नीं ज्ञापयामास, तक्रादानाय तद्दिने ॥ १९० ॥ प्रियादेशप्रवेशेन,
 शतानीम्सुता मता । विशेषसुन्दरं तक्र-भवकवदनं ददे ॥ १९१ ॥ यतः—“ यत्र कापि हि यत् तद् वा, दीयते वस्तु दिव्सुना ।
 तदादरपदागारं, सारं तत् स्वर्णसौरमम् ॥ १९२ ॥ ” पुनः कदाचित् प्रस्तावे, शस्त्रावेशवशवदः । प्रियां धन्यः समाचष्ट,
 शिष्टात्मा सुचिरोपतः ॥ १९३ ॥ हे सुशु ! यदि सर्वत्र, समं सज्जनमानसम् । तथापि तन्यते तज्ज्ञै-र्युणागुणविचाराणा ॥ १९४ ॥
 तवो यदा यदाऽभ्येति, सुभद्रेति सुभद्रधः । तदा तदा त्वयाऽऽधेयः, स्वप्रेयःप्रणयान्वयः ॥ १९५ ॥ धन्यः पुनः प्रियां श्राह,
 पुण्याहसमनारूढमः । जनो जानीहि मानी हि, प्रेयः सर्वः समानसे ॥ १९६ ॥ तथापि श्रेष्ठिनस्तस्य, चित्रं पुत्रचतुष्टयम् ।
 तत्पत्न्यः क्रमशस्त्वेताः, सुकिनीताः परस्परम् ॥ १९७ ॥ सर्वासु तासु लब्धयेषा, स्तुषा मुख्या यदा गृहे । समायाति क्रमायाति-

श्रीधन्य-
चरित्रम् ।
(पद्यम्)
॥ १६ ॥

स्तदा मान्या त्वया त्वियम् ॥ १९८ ॥ यदा किमपि सद्ब्रुतु, सा पश्येत् स्पृहयालुहृत् । कञ्चुकादि तदा देयं, शाटिकाऽऽदि
च कर्षटम् ॥ १९९ ॥ शालि-गोधूम-सद्धान्यं, तस्यै देयमवश्यतः । तदस्तु वस्तुतः स्लाध्यं, यत् सतामुपयुज्यते ॥ २०० ॥
यतः—“ सञ्चितं सञ्चितं यत्नो-ययुज्येत क्रतुष्वहे । याच्यमानं च यद् यत्नाद्, गुणवद्भ्यो न दीयते ॥ २०१ ॥ तत्
कदर्यमदो द्रव्यं, रक्षितं सुख्यतापहम् । सुज्यते वीरै-थौर-यार्थिव-शत्रवैः ॥ २०२ ॥” इति धन्यवचोवीच्या, सिञ्चितो-
चित्यपादपा । राजपुत्री धरित्रीच, तत्फलेश्रहितामगात् ॥ २०३ ॥ शाटिकाऽऽद्यं तदा दत्ते, तच्चित्तेनान्वितेव सा । राजपुत्री
सुभद्रायै, सुभद्रायै गुणश्रिया ॥ २०४ ॥ यदा सा दधि घोलं च, सद्घा(वाऽ)न्यं कञ्चुकादिमत् । समानयति सन्मान्या, तदा श्रेष्ठी
वदत्यदः ॥ २०५ ॥ स्वुपैषा माग्यभागस्ति, वधूवर्गे निसर्गतः । यदाऽसौ याति तक्राय, सद्ब्रुत्वानयते तदा ॥ २०६ ॥ इति
श्रेष्ठिवचः भुत्वा, स्मित्वा चान्तरुशान्ततः । प्रोचिरे सातिरेकास्ता, वध्वस्तिस्त्रोऽपि तं प्रति ॥ २०७ ॥ श्वशुर ! प्रसरत्येष्णा, व्या-
ख्यातो देवरः पुरा । विरागान्निरगात् सोऽपि, विदेशं गतवानतः ॥ २०८ ॥ इदानीमपि तत्पत्नी, यत्नीकृत्यतरां गिरा ।
व्याख्याय क्षणतः क्षीणा, तदस्तु श्रेष्ठिष्यते ॥ २०९ ॥ दिवा तु कियते कर्म, मृत्तिकावहनं महत् । निश्यायां शय्यते श्रान्तं,
क्षिती क्षतवपुर्लतम् ॥ २१० ॥ धूलिधूसरवा धार्या, सुकुमार्याऽपि यत् तथा । वर्धते कर्णशूलं नो, वधूर्मे माग्यभागिति ॥ २११ ॥
ततः परिचयौचित्य-प्रस्तावे प्रस्तुते सति । धन्यः प्राह सुभद्रां च, यान्त्यायान्ति च नित्यतः ॥ २१२ ॥
मृगाक्ष्याख्यादि भो भद्रे !, सुभद्रे ! स्वां कथां मम । का त्वं तत्त्वतया केन, हेतुना किमिहाहिता ? ॥ २१३ ॥
॥ १६ ॥

तृतीयः
प्रस्तावः ।

॥ १६ ॥

इत्थं धन्योदिते सद्यः, सज्जलज्जदधोमुखी । मृते स्म विरसपस्मेरं, वचस्तच्छ्रवणामृतम् ॥ २१५ ॥ देवं पृच्छेच्छया
 तुच्छं, स्वच्छन्दच्छद्वत्सलम् । किं मां पृच्छसि हे स्वच्छ !, कर्मकर्दमरूच्छपीम् ? ॥ २१६ ॥ देवमेव वलीयोऽस्तु,
 राज-रङ्कसमकमम् । यज्जगज्जन्तुसन्वानं, नटवल्लयत् पदु ॥ २१७ ॥ शालिभद्रस्वसा साऽहं, भद्रा-गोभद्रनल्दिनी । निन्द-
 नीया जने जज्ञे, मन्ये पुण्येन वर्जिता ॥ २१८ ॥ भनतामभिघामाजां, वरेण श्रेष्ठिदनुना । परिणीताऽहं भूप !, धनपालसुता-
 युता ॥ २१९ ॥ कर्मणा कारणात् कस्मा-दरुस्मात् कलहे सति । भ्रातृणां मत्सरोच्छे(त्से)के, सञ्जाते श्रीत्रिवातिनि ॥ २२० ॥
 मद्दर्तेरि गते कापि, जातमीदृगनीदृशम् । निरोधो गृहकुम्भेभ्यः, पयोऽपि क्षपयेदह ! ॥ २२१ ॥ यथायुत्ते तयेत्युक्ते, निर्मुक्ते
 मान-मायया । दध्यौ धन्यो धिया साधु, बहुरत्ना वसुन्धरा ॥ २२२ ॥ ततः पुनरपि प्रोचे, धन्यो नैपुण्यपुण्यधीः । भद्रे ! तन
 पतिर्यातो, इरदेशान्तरं परम् ॥ २२३ ॥ स त्वां विना यदि कापि, मृतः स्यादथ जीयति । देशान्तरं नृणां प्रायः, प्रत्यह्वह्वृहता-
 वहम् ॥ २२४ ॥ कथं भर्त्रा विना तन्वि !, त्वं तिष्ठसि वियोगिनी ? । स्त्रीणां तु पतिरेवात्र, सर्वत्र सुपमासुखः ॥ २२५ ॥
 यद्बद् रात्रिर्विना चन्द्रं, दिनश्रीर्दिनपादपि । शस्तैर्न शस्यतेऽश्वशं, तद्वत् स्त्रीर्देविताद् ऋते ॥ २२६ ॥ ततः पतिनतं त्यक्त्वा,
 मुक्त्वाग्रहकदाग्रहम् । सुहृद्वं भोगानथो मद्भु, मद्गृहे स्वामिनी भर ॥ २२७ ॥ तद्वचोऽनुचितं श्रुत्वा, साऽपि व्यापित-
 दुर्नयम् । वज्रघातोद्भूतस्मान्त-पर्वतस्यापि सर्वतः ॥ २२८ ॥ कर्णौ पिपाय पाणिभ्या-मिभ्यस्तरम्यस्यया । दोऽयाञ्चक्षुषी वक्र(वत्र)-
 नरुभोदनकृत् ततः ॥ २२९ ॥ शान्तं षापमिति प्रोच्य, शोच्यतामोच्यरुच्यधीः । साशङ्का पद्मनिर्मुक्त-मदः पथं जगाद सा
 ॥ २३० ॥ उक्तं च—“ गतिपुगलकमेवोन्मत्तपुपोत्तरस्य, त्रिनयनतनुपूजा चाथवा भूमिपातः । निमलकुलभगवानामज्ञानां

शरीरं, पतिकरजालो वा सेवते ससजिह्वः ॥ २३१ ॥ ” पाठान्तरम्—“ गतिगुणमलं स्यात् काञ्चनद्रोः सुमानां, मनसिजरिपु-
पूजा वास्य पृथ्वीनिपातः । विमलकुलभवानामङ्गनानामिहाङ्गं, पतिकरजालो वा सेवते वा हुतागः ॥ २३२ ॥ ” सिद्धस्य केसरं
सारं, सत्याः पीनोन्नतौ स्तनौ । शरण्यं सुभटश्रेणोः, शेषस्योरुशिरोमणिम् ॥ २३३ ॥ दन्तौ दन्तावलेन्द्रस्य, सुरेन्द्रस्य कता-
शनम् । सौरभं जीवितेशस्य, को ग्रहीतुमलं वलात् ॥ २३४ ॥ छिद्यतां मस्तकं यद्वा, भ्रयाद् वा साधुवन्दनम् । यातु लक्ष्मी-
रमा प्राणैर्न मुञ्च्यं पतिव्रतम् ॥ २३५ ॥ धन्यः साधुरसाधुस्त्व-मादधानो धनान्वधीः । यदृच्छावाञ्छकस्तुच्छं, वदसीति
सदोद्घु(द्ध)तम् ॥ २३६ ॥ राज्यन्याय्यं परित्यज्य, मां प्रीयिकर्तुमिच्छसि । पतिं विना न शक्तो मां, स्पृष्टुं सुष्टु शचीयतिः
॥ २३७ ॥ किं वा बहूयते सद्यः, स्वप्रयंसनपातकम् । सेन्द्रश्चन्द्रोऽपि नागेन्द्रो, नालं मे शीलहीलने ॥ २३८ ॥ इति तन्निधयं
चित्ते, निश्चित्यौचित्यसत्यतः । चमत्कृतोऽन्तरत्यन्तं, साधुः सान्त्वनमाददे ॥ २३९ ॥ धन्यः साधुरथावक्त् तां, भद्रे ! मा कुप्य
मद्रधीः । कारणं च गृणु श्रव्यं, विद्यते यदवद्यमुक्त् ॥ २४० ॥ परस्त्रीलोछुपो नाह-मात्मना हितहेतवे । व्यसनाभ्यसनो नापि,
कापि पापपरायणः ॥ २४१ ॥ इदं च वचनं प्रोचे, बाल्यवृत्तिप्रवृत्तितः । किन्तु मन्तुविनिर्मुक्तं, सत्यं तव परीक्षितम् ॥ २४२ ॥
श्रुतव्यं तत् त्वया दत्ते !, क्षमावत्या क्षमत्वतः । परीक्षा तु सतां सत्त्व-कल्याण-कपयद्विका ॥ २४३ ॥ त्वां पृच्छामि परं स्वच्छे !,
मूहि सुष्टु ! सविभ्रसे ! । जानासि त्वं कथं कान्तं, निवान्तस्वान्तसन्नतम् ? ॥ २४४ ॥ किं वा कस्मादभिज्ञानाद्, दर्शनादथवा
दृशोः ? । यथा विद्युव्यसे बुद्ध्या, मत्पुरस्तन्निवेद्य ॥ २४५ ॥ साऽऽह साधो ! विजाने त्वां, सङ्केतेन वरं परम् । दृष्टं च
वेचि वा वेप-परावर्च्यपि साम्प्रतम् ॥ २४६ ॥ सोऽवदत् तर्हि सङ्केतं, समाकर्णय वर्णिनि ! । श्रीश्रेणिकस्य जामाता, धन्यो-

ऽभृद् धनसारथुः ॥ २४७ ॥ रात्रौ प्रियात्रय त्यक्त्वा, तत्र राजगृहे गृहे । गात्रमात्रो विनिर्गत्य, समागादन चित्रदः ॥ २४८ ॥
 युगम् ॥ सङ्केतवचनं श्रुत्वा, मत्वा प्रियमधिश्चियम् । दृशा प्रेमस्पृशा दृष्ट्वा, सुभद्रा भद्रभरश्च ॥ २४९ ॥ धन्यम्मन्या पतिं
 धन्य-भयेत्य ग्रीतचेतसा । त्रपामाववशा नम्र-वदना सा मुदं दधौ ॥ २५० ॥ चक्रमाकी यथैर्गर्कं, चकोरी चन्द्रमण्डलम् ।
 मयूरी वारिदं दृष्ट्वा, हृष्टा तं वीक्ष्य सा तथा ॥ २५१ ॥ अथ वासोदरे नीत्वा, राजपुन्या त्रपायतीम् । धन्यः सम्मानयामास,
 प्रियैयं मे प्रकाश्य सः ॥ २५२ ॥ ग्रीर्णे वस्त्रे परित्याज्य, ग्राज्यहर्षप्रकर्षतः । दिव्यवस्त्राथिता चक्रे, शुक्रेणैव शची रुचा ॥ २५३ ॥
 विभूष्य भूषणश्रेण्या, वेण्याद्या यदत्सम्पदः । सत्कृत्य स कृती प्रोचे, त्वं गृहस्वामिनीवि ताम् ॥ २५४ ॥ समजनि जनमान्यः स्सीतया
 रामचन्द्रः, सपदि च दवदन्त्या श्रीनलक्षोणिपालः । सकलसहजपूज्यः कृष्णया धर्मसन्तुः, सप्त(सु)सप्तुसमिमासीत्, कान्तया धन्य
 एवम् ॥ २५५ ॥ इति धन्यमहापुण्य-नररत्नशिरोमणेः । जिनधर्म-जयानन्दः, प्रस्तावस्वतीयोऽभवत् ॥ २५६ ॥

इति श्रीधन्यचरिते स्वकर्मपरीक्षार्थकौशान्मोप्राप्ति-रत्नपरीक्षा-राज्याङ्गप्राप्ति-राजपुत्रीपरिणयन-स्व-
 कुटुम्बमिलन-सुभद्रोपलक्षणोपाख्यानवर्णनो नाम तृतीयः प्रस्तावः ॥ ३ ॥

अथ चतुर्थः प्रस्तावः ।

अथ सुपृथुलभाग्यश्रीप्रियाश्रीधरस्य, प्रविदितिमतिजाते वल्लभातुल्ययोगे । सुपमसुखसुखस्य श्रेयसा धन्यसाधो-नपरतरकुटुम्बे
 यत् त्वमत्र कथ्यते तत ॥ १ ॥ तथा चोक्तम्—“ स्थाने निवासः सुकुलं कलत्रं, पुत्रः पवित्रः स्वजनानुरागः । न्यायस्यवित्तं

गुह्यं च चित्त, निच्छद्यधर्मस्य सुखानि सप्त ॥ २ ॥” पुनश्च—“ सविनयास्तनया दयिता हिता, नयमवो विभवो विभवो निपुणा गुणाः ।
चतुरानाधि ममाधिरि(र)तिर्नृणां, शुभवतोः प्रथमाङ्कुरका अभी ॥ ३ ॥” “दानेन विश्वानि वशीभवेयु-दानेन वैराण्यपि भङ्गभाञ्जि ।
परोऽपि दानेन सुबन्धयेयु-दानं हि सर्वव्यसनप्रणाशि ॥ ४ ॥” इत्यथ श्रेष्ठिना सुष्ठु, दृष्ट्वा वर्त्म वध्वविर्यो(धौ) । द्वितीयिका स्तुपा-
ऽमापि, प्रायः शङ्कितचेतना ॥ ५ ॥ वत्से ! विच्छेदमादाय, सुभद्रां द्राग् विलोक्य । वेलाविलम्बः सञ्जातः, कुतश्चिद्धेतु-सेतुतः
॥ ६ ॥ तत्रत्वापनिकां लाल्ता, तमुप श्चशुरेरिता । धन्यगेहमगाद् वेगात्, सुभद्रासंदिदृक्षया ॥ ७ ॥ तत्र गेहाङ्गणे गत्वा, निरी-
हंस्तस्तवः धणम् । स्वग्ममध्वर्युचेटीय, चिरण्टी टीकतेऽचिरम् ॥ ८ ॥ पुनर्मण्डपमध्येऽगाद्, गर्भगेहे ददे दृशौ । तत्राद्राक्षीन्मृगाक्षी
तां, दिव्यामरणमारिणीम् ॥ ९ ॥ ततः सत्वरस्मागत्या-ऽऽचुरवेतस्विनी सका । श्रेष्ठिने ज्ञापयामास, तं वृत्तान्तमशेषतः ॥ १० ॥
वच्छ्रुत्वा श्रयणश्रेणि-तप्तप्रयुनिमं वचः । वज्राहत इव श्रेष्ठी, पौनःपुन्येन दूनवान् ॥ ११ ॥ स किं कर्तव्यवतामृढः, श्रौढोऽपि दृढ-
धीरपि । धणमास्थाय विच्छाया-ऽऽश्रयश्चिन्तितवानिति ॥ १२ ॥ अनया कुनयाचार-वत्या हत्यासमं नियाम् । किमाचरितमाचार-
परिहीनं कुलग्रिया ? ॥ १३ ॥ जने जन्येन घन्येन, पांशुने(ले)नैव साधुना । प्रसह्यारह्य रागाद्रि-मपजहं द्विया विना ॥ १४ ॥
तत्र मां स्रग्दुम्बाय, ज्ञापयित्वा ममत्वतः । तं वृत्तान्तं द्रुतं गत्वा, व्याहरद् व्यग्रहारिणाम् ॥ १५ ॥ तेऽव्यचिरे चिरेणेति, तं
निमृश्य हृदा तदा । नायं कुमार्गमंसर्गी, निसर्गगुणनर्गणः ॥ १६ ॥ अघाधागमतः पूर्व-मत्रस्थस्यास्य सर्वद्यः । दृष्ट्या न दृष्टं
न श्रुत्या, श्रुतमन्यावर्तनम् ॥ १७ ॥ युगम् ॥ नीतेषु गीयते चेति, परत्नारीसहोदरः । पुण्यवन्मानवाश्रण्यो, धन्यः साधुरहो !
मशान् ॥ १८ ॥ नाश्रतं भगता तस्यै-न्त्यं स्वरूपं प्ररुष्यते । विपरीतमिदं कस्मात्, कारणान्द गण्यतेऽन्यु ? ॥ १९ ॥ तथापि ज्ञाप-

विष्याम-स्तं गत्वा सत्त्ववत्सलम् । विनयेन नयेनापि, विज्ञप्याः स्वामिनः पुनः ॥ २० ॥ विसृज्य श्रेष्ठिनं शिष्ट-वाण्यास्ते वणिजो-
 ऽञ्जसा । गत्वा नत्वा च तत्त्वाव-बोधाद् धन्यं व्यजिज्ञपन् ॥ २१ ॥ धन्यस्त्वं पुण्यनैपुण्य-पण्यताकुत्रिकापणः । विशेषाद् राज-
 जामाता, माता-पित्रोः समः सताम् ॥ २२ ॥ न चेदं युज्यते पूज्य-पूजनीयस्य ते सतः । परस्त्रीहरणं शस्त्री-समं न्यायलतातते;
 ॥ २३ ॥ यतः—“ यदि सूर्यात् तमो मूषा-धन्द्राच्चामिकणोच्चयः । समुद्रात् सीमविद्राव-स्ततो लोकस्य का गतिः ? ॥ २४ ॥ ”
 तेषामिति वचश्चञ्चासराभं श्रुतिश्रियोः । श्रुत्वा बहुश्रुतः किञ्चित्, स्मित्वा चान्तरधान्मुदः ॥ २५ ॥ अशृण्वन्निर निर्धृत्या-
 कारोपनमन्तरा । वार्त्तान्तरं तदाऽऽरेभे, धन्यः साधोस्धीधरः ॥ २६ ॥ ततो धन्यमतो ज्ञात्वा, तच्चञ्जा अपि तेऽञ्जन्त । गृहं ययुः
 ‘स्पृहाहीना, सेवा स्वामिसुखा रलु’ ॥ २७ ॥ तत्स्वरूपं तथाऽरेत्य, चिन्तासन्तापमानसौ । स्वयं गत्वा स्वविज्ञप्ति-माघाद् धन्य-
 पुरो गुरुः ॥ २८ ॥ “दुर्बलानां बलं राजा, बालानां रोदनं बलम् । बलं मूर्खस्य मौनत्वं, तस्करस्थानृतं बलम् ॥ २९ ॥ ” अन्यायं
 तत्रुते योऽन्य-स्तद्वण्डः क्रियते त्वया । तदन्यायमनादत्स्य, बधूं मुञ्च ममोत्तम ! ॥ ३० ॥ ततो भिन्नमना धन्यः, पितृप्रेमसुधा-
 रसैः । गढानाचष्ट विस्पष्टं, श्रेष्ठिने दीयतां बधूः ॥ ३१ ॥ ततस्ते श्रेष्ठिनं श्रेष्ठ-मुपादाय तदग्रतः । सौधान्तरनयचिद्धं, शुद्धान्त-
 भिव सम्पदाम् ॥ ३२ ॥ अथोत्थाय हतापाय-महापिष्टस्य पृष्ट(ष्ठ)तः । गत्वा नत्वा पितुः पादौ, स प्रोचे प्राचदञ्जलिः ॥ ३३ ॥
 सप्रसादैः पितृपादैः, सुमागमादैर्विदां पदैः । क्षन्तव्यं नव्यमव्यत्वा ! गच्छनं दुष्कृतं त्वदः ॥ ३४ ॥ इदं साधुमचः श्रुत्वा-पलक्ष्य
 च सुतं स तम् । प्रोत्फुल्लमदनाम्भोजो, जज्ञे श्रेष्ठी महिष्ठुत् ॥ ३५ ॥ हर्षप्रकर्षसंर्ष-पर्येत्योपितमानसः । पत्नी-पुत्रादिकं पश्चाद्,
 व्यस्मार्पात् सुरवच सः ॥ ३६ ॥ प्रपिष्टे चोपविष्टस्य, मध्ये श्रेष्ठिनि सचनः । धन्यमता तथैवाऽऽगाद्, रागाद् रागाविधित्सया

॥ ३७ ॥ सा तत्राद्यविद्यास-भाषातुं तत्पुरोऽसीत् । गृहीता मद्बधुरादी, त्वया न्यायवशाऽस्तु तत् ॥ ३८ ॥ मत्कान्तोऽपि हृतः
कस्मा-दमन्तुर्ननुमागवा(तः) । तं दर्शय विमर्शं ! निस्त्राणत्राणनैपुणः(णः) ॥ ३९ ॥ मात्रेत्यकृत्रिमे प्रोक्ते, सम्पृक्ते द्यक्तियुक्तिभिः ।
धन्यः मग्मुत्तुमागत्य, नत्या स्वाभ्यां ननाम ताम् ॥ ४० ॥ समायाताः क्रमेणेति, प्रातरस्ते त्रयोऽपि हि । पञ्चाङ्गाञ्चल्यणामेन
ते प्रत्येकं प्रणेमिरे ॥ ४१ ॥ एवं कल्प-सत्त्व-मातृ-आतृसमागमे । धन्येन सत्रा सञ्जाते, यज्जातं तत् प्रतन्यते ॥ ४२ ॥ यदा
देवरभार्या सा, यथ-सधुरकौ वराः । नारुः कारणतोऽभूवन्, आतृजायास्तदाऽऽकुलाः ॥ ४३ ॥ सर्वाः सम्भूय वा भूयो, धन्य-
द्वारमयास्यिताः । पूषदुत्सुकै राव-मिति तारं परस्परम् ॥ ४४ ॥ नियतेर्द्वायते नैव, किं भविष्यति दुःखदम् ? । राजसौघमिदं
प्रापः, श्रीजनस्यास्ति दुर्गमम् ॥ ४५ ॥ संलज्येति मृशं द्वाःस्याः, दुःस्थास्ताः कल्पस्यस्य । स्थित्वा यामं भियोदामं, समादुः
स्वदुटीरकम् ॥ ४६ ॥ त्रियामो शतयामो वा, दुःखाभीत्वा विषादतः । प्रमाते तास्तु सम्भूय, शतानीकसमामयुः ॥ ४७ ॥
विचियमन्त्रि-सामन्त्र-सन्धियपाल-भटोद्भटाम् । श्रेष्ठि-श्रेष्ठगुणज्येष्ठ-विशिष्टिन्निधुधाधिकराम् ॥ ४८ ॥ किं बह्विन्द्रसमाशोमां, समां
सम्प्राप्य ताः त्रियः । व्यधू रामां महीन्द्राये(श्रे), धन्यान्यायनिवक्षया ॥ ४९ ॥ युग्मम् । प्रतापजितमार्तण्डमण्डलघुतिमण्डल ! ।
न्याययष्टिनाम्भोद-नोदरस्यकोत्तर ॥ ५० ॥ मातृपित्रु[च]मस्वामि-न्तुर्गा सर्वा सुम(समु)द्यये । जीयेत्याशीर्वशाः प्रोचुः, शतानीकं तु
वा वजाः ॥ ५१ ॥ चिरं विरत्रिम्बीर, चिरं नन्द च नन्दन् । चिरं राज्यं भजन् स्वैरं, सुचिरं पालय प्रजाः ॥ ५२ ॥ श्रीमदा-
श्रितलोकानां, कल्पद्रु-मणि-धेनुम् । समीहितं हितं तन्वन्, सौराज्यं कुर्वण्डितम् ॥ ५३ ॥ इत्याशीर्वचनाम्भोद-सुन्दरोदक-
पृष्टिभिः । अमिषिन्य धमाशीरं, सिद्धयं वा व्यजिह्वयन् ॥ ५४ ॥ वयं कर्मकरत्वेन, किङ्करत्वेन वा निमो ! । विनाभावादिहा-

याता, निरातङ्गे भवत्युरे ॥ ५५ ॥ यत्र तत्र विचित्राणि, कृत्वा कर्माणि जीवन्त । वर्तेनायायतोद्योगा, देव ! वर्तामहे महन् ! ॥ ५६ ॥
 धन्येन साधुना साधु, नाधुना विधिनाधिना । प्रथमं प्रथमन्दाक्षा, देवास्मद्देवरप्रिया ॥ ५७ ॥ तदनु श्वशुरः श्वश्रु-रस्मदीया वरा
 वराः । वराका वा कुटुम्बाभ्या, ह(ह)तं सर्वमिदं मदात् ॥ ५८ ॥ तत् कुटुम्बमिदं मन्दं, मन्दं विश्वस्तमस्तहत् । धारितं मारितं वाञ्छं,
 जीवितं वाञ्छितं वत ! ॥ ५९ ॥ शोधयित्वा नयाम्मोघे !, बोधयित्वा ममत्वतः । अस्माभिर्मेलयानालं, जोकपालोऽसि पञ्चमः
 ॥ ६० ॥ युगम् । इत्यादि तद्वचः श्रुत्वा, श्रोतव्यं मन्व्यमृशुताम् । नीत्या गीत्या धर्माध्यक्षः], सांमधाम स्वबन्दिनम् ॥ ६१ ॥
 धन्यपार्थे ततो मङ्गु, प्रेक्ष्य(ष्य) प्रेक्षावतां वरम् । समासात् कथयामास, मुञ्चमान् मानुषानिति ॥ ६२ ॥ धन्यसाधुरथाऽऽ
 स्म, बन्दिनं युक्तिबन्दिनम् । निवेदय नृपं गत्वा, नाहमन्यायमत्पुमान् ॥ ६३ ॥ करोमि वैभिरोधेन, तर्हि किं तव भ्रुता ? ।
 प्रायः स्वेच्छा महेच्छानां, निरोक्तुं केन युज्यते ? ॥ ६४ ॥ तत् सर्वमुर्वरीशाया-ऽऽगत्य चन्दी न्यवीविदत् । स्वखर्वगर्ववचनात्,
 क्रोधाच्चातः क्षमाश्रवः ॥ ६५ ॥ शतानीकः शतानीकः धतानीकः, कृतनीककर्मठः । धन्यं जामातरमपि, शशुश्रुत्रमिवैक्षत ॥ ६६ ॥
 सेनिकान् काञ्चिदादिश्य, धन्यं हन्तुं समन्तुकम् । प्रैपो द्वेषीव तत्प्रेपी, भीषयशिव दुःखलान् ॥ ६७ ॥ युगम् । धन्योऽपि
 रोपितीचित्य-मित्यवेत्य हृदा तदा । विरोधो मृशुजा जातो, दुर्निरोधो महाधिपा ॥ ६८ ॥ ततोऽहमपि सामग्री-मप्रीकृत्य युधो-
 चित्वाम् । तिष्ठामि शिष्टनीत्येपञ्चोपेक्ष्यः खलु बिद्विपन् ॥ ६९ ॥ ध्यात्वेति दूतेराज्ञाप्य, ग्रामपञ्चगुतादतः । सुभटान् कटका-
 न्विणान्, संनद्य स्थितवान् स्वयम् ॥ ७० ॥ समायाताः शतानीका-नीकयोधा महाकुया । तैः सार्धं समरो जज्ञे-ऽसमरोपं शरा-
 शरि ॥ ७१ ॥ धन्यः पुण्यप्रभागादि-र्भाचिनाभिरभि प्रथम् । मत्ताः पलायितुं लामा सुमास्याः शतशस्ततः ॥ ७२ ॥ मयं कटकमा-

टीस्य, सष्टशात्रु विक्रं नुरः । स्वयं युष्टुलुरायासी-दुदुदासीनविक्रमः । ७३ ॥ सर्वाभिसारसंस्मं, प्रारम्भाज्जम्भकारिवत् ।
धन्यं दानयमामन्य, समन्युरुदभद्र युषे ॥ ७४ ॥ गृहस्थागतो मङ्गु, कृत्वा धन्यो निर्जेर्भितः । स्वसैन्यमन्यमादाय, निर्ययौ
नगात् पदिः ॥ ७५ ॥ रणवेप्रमयाग्र्य, सुत्रामसमविक्रमौ । क्रमौचित्यं विना सैर-प्रसुत्वरचरत्वरौ ॥ ७६ ॥ राम-रावण-
यत् निपु-जरासन्धानिवोद्धरी । युधिष्ठिर-कुरुप्रह्ला-विष मुल्यौ विशेषतः ॥ ७७ ॥ कल्पान्तभ्रान्तपाथस्का-विष वार्धी
पराप्तौ । वीस्य दस्यविलह्याह्ला वीथाऽऽयन्ना इवामयन् ॥ ७८ ॥ किं भावि भवितव्येन, द्वयो राजन्य-धन्ययोः । किङ्कर्तव्य-
तया मृदाः, प्रौढा इति इडौक्तिरे ॥ ७९ ॥ चतुर्भिः कलापकम् । अत्रान्तरे वरामार्थे-रेत्य जाल्यैधिद्येद्वया । परस्परं विमृश्याद्यु,
रिगर्भ भरतेः पुरः ॥ ८० ॥ हे नाय ! न्यापपायोषे !, दीर्घदग्निशिरोमणे ! । जामात्राऽमात्रा(त्र)तः सत्रा, न युद्धयं शुद्धयते तव
॥ ८१ ॥ धन्यस्त्वद्बुद्धितुः प्रेषो-स्त्वपाऽवीमासि मानितः । वर्धितो पृथग्द् दाक्ष्यात्, स्वयं छेतुमसाम्प्रतम् ॥ ८२ ॥ नाप्ययं
दुर्गणाम्भर्णः, कदाचिदपि दृश्यते । धीनिधिस्तु स्वयं शश-न्मर्पादायादसाम्प्रतिः ॥ ८३ ॥ कारणं गणयते किञ्चित्, स्त्रीणां पार्श्वं तु
पृच्छन्ते । त्रिचित्राधिप्रदाः प्रायो, गतयः कर्ममर्मणा ॥ ८४ ॥ अयामार्थेर्नृपाज्ञत्या, गत्वा पृथास्तकाः स्त्रियः । धन्याहः स्वजनो
यन्नु-दैवतो वाऽस्ति कथन ? ॥ ८५ ॥ प्रोनुस्ता देवतोऽस्माकं, पुत धन्याभिषोऽभयम् । गृहान्निर्गत्य कुत्रापि, मृतो वाऽथ स
जीवति ॥ ८६ ॥ धीसंतः प्रोचिरे वाप्तु, लडगं वित्य तस्य किम् ? । देहजं स्नेहजं वाऽपि, येन स प्रकटो भवेत् ॥ ८७ ॥ प्राहुस्ता
देवतो नः न, पालोऽभय पुग यदा । तदाप्रबालनाद् द्यौ, पमाङ्कौ तस्यदी मुदा ॥ ८८ ॥ मन्त्रिभिश्च ततः प्रोचे, चिद्वेधाहेतुनाऽधुना ।

प्रधाच्येतां पुनः फादौ, देवरो विधते यथा ॥ ८९ ॥ ततः सरोवरं जग्मुः, साकं ता मन्त्रिभिर्दुतम् । धन्योऽप्याकारितस्तत्र, बहु विज्ञप्य सत्व-
 रम् ॥ ९० ॥ आटृजाया भृतापाया वीक्ष्य धन्योऽनमत पुरा । गिरा सुधाकिरा तात्र, भापते स्म सुभांषणः ॥ ९१ ॥ किमर्थमागता
 यूयं, किमस्माभिः प्रयोजनम् ? । विनाऽयं कोऽपि नायाति, नाकारयति कञ्चन ॥ ९२ ॥ प्रोचुस्ता देवरोऽस्माकं, प्राणेभ्यो-
 ऽप्यतिवल्लभः । न प्रीणयसि नः कस्मात्, पूर्ववर्त्मसम्पदा ? ॥ ९३ ॥ धन्योऽवक् किं भ्रमो वोऽत्र, किं वा चित्तविर्ययः ? ।
 गार्थव्यग्रथना वाऽस्तु, वस्तु स्त्रीत्वस्वभावतः ? ॥ ९४ ॥ योऽतिप्रीतोऽस्ति वो धन्यः, स त्वन्यो मन्यतां ननु । धृतो राजगृहे-
 शस्य, सुतापतिरिति भ्रुतिः ॥ ९५ ॥ तास्तिस्त्रोऽपि पुनः प्रोचु-रनुर्बैर्वचनाञ्चनाः । स तु(ह) विज्ञायतेऽस्माभि-र्लक्षणेन विचक्षणः
 ॥ ९६ ॥ लक्षणं लक्ष्यते मुख्यं, देवरस्य क्रमाम्बुजे । तत् तत् प्रधात्य ते भवत्या, शास्यामो निजदेवरम् ॥ ९७ ॥ धन्यः प्रोचे
 परस्त्रीणां, स्वर्ग्यः पातकजातकृत् । सद्वा परस्त्रिया नाहं, भाषे का स्पर्शसंकथा ? ॥ ९८ ॥ तेनेत्युक्ते द्विया व्यक्ते, तास्तूष्णीमाल-
 लम्बिरे । परायत्ते पुनर्यत्ने, किं करोति महानह ? ॥ ९९ ॥ मन्त्रिभिस्तु धिया बुद्ध्या, परमार्थपरिस्पृशा । स एव देवरोऽस्त्यासा-
 मेय वेपान्तरापः ॥ १०० ॥ मन्त्रिणस्तमथ प्रोचु-र्धन्यमन्येतरं गिरा । मा खेदय दयापाद !, आटृजाया निजा मुधा ॥ १०१ ॥
 इत्याद्यमात्यसम्योक्ते, स्नेहाद्रिः स्वयमप्यथम् । तदा स्त्रं त्रिदितीकृत्य, आटृपत्नीनिनाम तः ॥ १०२ ॥ सहसा मधुरोदार-गिरा
 द्रोत्रिकिरा चिरात् । समानन्ध तदाऽऽशु स्त्रं, मन्दिरं प्रैषयत् खलु ॥ १०३ ॥ अथ सेन्यसमारम्भ-प्रारम्भं प्रोज्ज्य तत्पत्रम् ।
 द्रुं प्रन्यायौ प्रीत्या-ऽऽयत्या विनयवामनः ॥ १०४ ॥ राजाऽप्याजाबुपा(दा)सीनो, धन्यमुद्वीक्ष्य दक्षिणम् । सिंहासनार्धदानादि,
 इच्छा गौरवगीरवम् ॥ १०५ ॥ जगाद सादरं सधः, सुधास्वादास्पदं पदम् । ' सन्तो हि सत्समायोगेऽ-प्येगे मधुरा गिरा '

॥ १०६ ॥ युग्मम् । धन्यसाधो ! धिया साधो !, सुन्दरेण वरेण च । भ्रातृजायास्त्वयाऽपायाः, खेदिताः सुचिरं किमु ? ॥ १०७ ॥
 धन्योज्योचद् वचस्तथ्यं, पथ्यं राज्ञः पुरः परम् । श्रुपताभ्रं नीनेतः !, सर्वसाधारणं वचः ॥ १०८ ॥ “ वन्धूनां स्नेहन-
 दानां, च्युतिर्नारी विना न वै । तालकं यद् द्विधाऽऽध्यात्, कुञ्चिकाऽन्तरुपाञ्चिता ॥ १०९ ॥ ” ‘ स्त्रीणां दुर्वचनेदेव !,
 स्युर्द्विधा बान्धवा जयात् । ’ वत्सरीक्षया भ्रातृ-जायास्त्वाखेदिताः खलु ॥ ११० ॥ यथा—“ स्त्रीणां कृते भ्रातृयुगस्य भेदः,
 संभ्रामभेदे द्विप एव मूलम् । अप्राप्तकाले बहवो नरेन्द्रा, नारीभिरुच्छेदितराजवंशाः ॥ १११ ॥ ” परमेता मम भ्रातृ-कान्ताः
 शान्तवचोऽञ्चिताः । न कदापि द्विधाऽऽध्यायि, वचोऽवोचन् परस्परम् ॥ ११२ ॥ “ परीक्षितं हि सद्ब्रह्म, क्षमते क्षेममक्षतम् ।
 अतो नराथ नार्यथ, सुपरीक्षा विचक्षणैः ॥ ११३ ॥ ” इत्याद्यासादितासाद-श्रीतिसंवादसादरी । तस्यतुः क्षितिभृद्-धन्या-
 कन्योऽन्यं मान्यवाभिवी ॥ ११४ ॥ विसृज्याथ कृतायं तं, धन्यं स्वावासवस्तुने । स्वयं स्वान्तःपुरं प्राप, हर्षोत्कर्षसुखो नृपः
 ॥ ११५ ॥ धन्योऽपि घाम चागत्य, नत्या नत्ना यथोचितम् । तातादिकांस्तदा सर्वा-नक्तिप्रीताशयस्ततः ॥ ११६ ॥ एप्रच्छा-
 तुच्छात्सत्त्वं, युत्तान्तं भूतपूर्वकम् । पुरातननिकेतस्य, प्राञ्जलिर्ललिवालिकः ॥ ११७ ॥ युग्मम् । प्राह श्रेष्ठी गुणज्येष्ठ !, श्रुयतां
 यत्स ! वत्सल ! । तदा निर्गणितेऽकस्मात्, सधनस्त्वयि सत्वरम् ॥ ११८ ॥ जामातृस्नेहसम्मोहात्, सन्नद्य प्रकल्प्य च । कृषितो
 नृपतिः धिस्तं(श्रं), श्रेणिकः स्वजनोऽपि सः ॥ ११९ ॥ सर्वस्वं जगृहे हन्त !, गृहाये च तदा नृपः । ‘ किमभाग्योदये पुंसां,
 विपरीतं न जायते ? ’ ॥ १२० ॥ यदुक्तं च—“ पत्न्यलं ज्वलति शुष्यति शाखी, मर्मरं चयुषि नर्षति चन्द्रः । वासरः सुजति
 रात्रिमार्गं, माग्यमङ्गसमये हि जनस ॥ १२१ ॥ ” जल-स्यसमांतं द्रव्यं, व्यवहारोचितं यत्तम् । कलान्तरगतं यच्च, तद् विनष्ट-

मन्दिष्टः ॥ १२२ ॥ देशे देशान्तरे चापि, यदश्व् भीतिहेतुकम् । तत् सर्वं भ्रतिवद् वाता-दुड्डीनिं कर्ममर्मणः ॥ १२३ ॥
 युग्मम् । दरिद्रे क्षुद्रतासान्त्रे, समुद्रेकात् समागते । गृहे मुद्रामथादृत्य, निराकृत्यान्यकृत्यताम् ॥ १२४ ॥ रजनी व्यञ्जनीकृत्य,
 स्वजनादिविनादितः । निर्गत्याचकुडुन्वोऽपि, समायातोऽत्र सञ्चपम् ॥ १२५ ॥ अत्रायते यथा जाते, वर्चना-दृचिदृप्तये ।
 तत् सर्वं भवता वत्स !, ज्ञायते ज्ञाप्यते किमु ? ॥ १२६ ॥ घन्योऽसामान्यसौजन्य-पाञ्चजन्यजनार्दनः । यच्चकाराय सभायः,
 श्रूयतां कथ्यते हि तत् ॥ १२७ ॥ त्रयाणामपि बन्धूनां, सिन्धूनामिव चन्द्रमाः । ग्रामपञ्चशतीवेला-विलासमतनोत् स तु
 ॥ १२८ ॥ गृहसारं तदाऽप्यारं, परस्पर्याद्वितः पितुः । तत् सर्वं जनकायत्तं, वित्तं चाचीकृतत् स च ॥ १२९ ॥ इति द्वयेऽपि
 संरोप्य, कार्यभारमनारतम् । पत्नीद्वैतयुतस्तसा-न्मुत्कलाप्य नृपादिकात् ॥ १३० ॥ प्रति राजगृहद्रङ्गं, सद्रङ्गं प्रचचाल च ।
 मुखेन चतुरङ्गेन, सैन्याङ्गेन सुसङ्गतः ॥ १३१ ॥ क्रमाद् राजगृहासन्न-सीमामासाद्य वाच्यतः । वर्धापन्या सुवर्धाप्य, श्रीश्रेणि-
 कमहीमता ॥ १३२ ॥ महेन महता घन्यः, प्रवेशनपुरस्तरम् । पुरं प्रवेशितः स्त्रीता-पतिवत् पौखीक्षितः ॥ १३३ ॥ युग्मम् ।
 दानमानविधानेन, प्रधानेन धनद्विभिः । स प्रजा रञ्जयामास, प्रजावज्जनको निजाः ॥ १३४ ॥ तत्रस्थः सुस्थितात्माऽय, (य)मनपायभया-
 यतिः (महेश्वैरभिद्वीकिताः) । परिणिन्धे पुनर्घन्य-श्रतसः कन्यकोचमाः ॥ १३५ ॥ रूप-लावण्य-त्नस्मीभिः, समुद्राभाः समुद्रया ।
 कलाकेलिकालि-कलाः कलिकलाधराः ॥ १३६ ॥ बन्धुराबन्धुरा बन्धु-राजिता राजिताः श्रिया । महोत्सवमहोलभे, शुभलभे
 सुखार्थतः ॥ १३७ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् । त्रियाष्टकयुतो घन्यः, शोभते स सुविस्मयम् । मृष्टवःस्त्रयसीस्वामी, हरिवद् भरितः
 श्रिया ॥ १३८ ॥ तत्तल्यष्टकप्रयिष्ठा-भोगसंयोगयोगश्चः । घन्यः सुखोद्धिदं लेभे, दोगुन्दकसुरेश्वरः ॥ १३९ ॥ घन्यस्य

श्रीधन्य-
चरित्रम् ।
(पद्यम्)
॥ २२ ॥

पनकावस्य, ययार्थस्वाभिधाधुजः । ऐश्वर्यस्य धनोर्जस्य, सङ्ख्या नाख्यायि मुख्यतः ॥ १४० ॥
यस्य धर्मोऽस्ति विस्तीर्ण-दीर्णः पूर्वभयार्जितः । स सर्वेभ्यो महेश्वरः स्याद्, 'यतो धर्मस्ततो जयः' ॥ १४१ ॥
यदि जिह्वाऽयुतं तु स्याद्, वदने सदने गिराम् । अमरायुर्गिरां पत्यु-मैतिवैभवभासुरम् ॥ १४२ ॥ प्रमादमदमुच्छिद्य,
सद्विद्याविदुरत्नतः । तद् धन्यपुण्यसौख्यदमां, वर्णयेयं सुनिर्णयम् ॥ १४३ ॥ युग्मम् । किं वर्णयेते सकृणस्य, धन्यस्य स्वर्धिवैभवम् ?
सौभाग्यश्रीर्धनश्रीश्च, सौख्यश्रीर्मित्रतामघाव् (बंणिमद् गुणेः) ॥ १४४ ॥ कर्पूरः पूरतामूले, चन्दने स्वर्णमणिका । रत्नं हेम्नि सिता क्षीरे,
धन्ये पुण्यं तथाऽद्भुतम् ॥ १४५ ॥ एवं धन्यस्य सत्यार्थ-नाम्नः पुण्यस्य नैपुणात् । प्रयाति कालः श्रेयःश्री-मिश्रीऋणकर्मठः
॥ १४६ ॥ ये चत्सदेशग्रामेषु, आतरस्त्वश्रियोगिनः । ते यथा जङ्घिरे व्यर्था-स्तत्सरूपं प्ररूप्यते ॥ १४७ ॥ इतो धन्याग्रजन्मानः,
सन्माना दुर्मदिग्वावः । घनाढ्या ग्रामभृदाढ्याः, श्रीदृषिष्ठास्त्वधीभवन् ॥ १४८ ॥ तद्ग्रामेषु समग्रेषु, निजाङ्गां ते त्ववीदृतम् ।
'सत्यं न जानतेऽजानाः, खादन्तः खादितुं न वे' ॥ १४९ ॥ घनाघनो घनोऽप्याश्रुत्, समग्रे चत्सनीदृति । ग्रामपञ्चशती
त्यस्त्वा, तदाशां निशतीमितः ॥ १५० ॥ तदभाग्यनियोगेन, वियोगेन शुभश्रियाम् । नाशद् वर्षाप्रवर्षोऽत्र, 'भाग्याधीना घना
न्तु' ॥ १५१ ॥ तल्लोका दृष्टयमायेन, दुःस्वमायेन सम्पदाम् । विमनस्कास्तिरस्कार-भाजो वाऽप्यमवंस्तदा ॥ १५२ ॥ तद्ग्रामा-
नस्त्वनीवातून्, जन्तूनिव दुरात्मनः । प्रोज्ज्य ग्रामान्तरानारुः 'ते देशा यत्र जीव्यते' ॥ १५३ ॥ अनिष्पन्नेषु, भिक्षेषु, तेषु
ग्रामेषु सर्वथा । तेषामन् निर्धना धन्य-रन्धवो विधवोपमाः ॥ १५४ ॥ तेऽयुस्तातमयोद्विग्रा, भग्राशा विवशाश्रयाः । पित्रा स्तिर-
स्त्वा 'भाग्य-महादङ्घ्रिपरिषयः' ॥ १५५ ॥ लज्जासज्जास्त्वयो ते तु, हेतुदीना विना घनात् । मालवं मण्डलं जग्मुः, सक्षुर्वा

चतुर्थः
प्रस्तावः ।

॥ २२ ॥

शरणं स यत् ॥ १५६ ॥ आजीविकामथाघातुं, विधातुं कर्मनिर्मितिम् । श्रुपमान् बाहयन्तस्ते, ग्रामाद् ग्रामे पुरात् पुरे ॥ १५७ ॥
 अन्वः परितो भ्रष्टा, चिनष्टाशा ह्यनिष्टया । निर्भंग्याः सन्ति लाभाय, लोभमाजोऽभितो भ्रुवम् ॥ १५८ ॥ वेऽथान्यदा मुदाऽपेता,
 लामार्थप्रन्थिताशयाः । वाणिज्यव्याजतास्थित्यै, कृत्ये तूद्यतचेतसः ॥ १५९ ॥ गोधूमधान्यपण्येन, पौष्टिकानुपभानिति । भृत्वा राजगृहं
 जग्मुः, 'किं दूरं व्यवसायिनाम् ?' (वाणिज्यार्थमभीप्सकाः) ॥ १६० ॥ चतुष्पथमथास्थाय, स्थापयित्वा स्वपौष्टिकान् । विक्रीणन्ति
 पणीकृत्य, तत्कणानां क्रयाणकम् ॥ १६१ ॥ देवादवसरे त्वस्मिन्नकस्माद् विस्मयस्मयः । महोत्त(शु)ङ्गाथमारूढः, प्रौढः परिष्टुढो
 दृढः ॥ १६२ ॥ सोद्रेकानेकसञ्चेक-सुविवेकजनावृतः । तत्रायातः श्रिया ख्यातो, धन्यः क्षितिपयेदमतः ॥ १६३ ॥ युगम् ।
 धन्यसत्कां श्रियं श्रेष्ठां, वीक्ष्योद्वीक्ष्य च नागराः । तद्वन्धूनां तमोधूना-मिव नीचैर्गतत्वेषाम् ॥ १६४ ॥ लोकाः परस्परं प्रोचु-
 र्त्स्यैरेव केवलम् । देवेनाहो ! कृतं कस्माद्दन्तरं वान्धवेऽपि ? ॥ १६५ ॥ युगम् । 'न कोऽपि प्रतिमल्लोऽस्ति, देवस्याऽस्यमस्य
 हि । ततो वलीय एवात्र, देवमेव न चापरम्' ॥ १६६ ॥ क्व धन्यः पुण्यनैपुण्य-पाञ्चजन्यसरित्पतिः ! । कैते तद्धान्धवा दौस्थ्या-
 स्वस्थाप्रस्था व्यवस्थया ? ॥ १६७ ॥ जग्मुर्भुतिमिति श्रुत्वा, धन्यः श्रव्यां बहुभुतः । प्रविलोक्योपलक्ष्यापि, दक्षत्नाद् वान्यनांस्त-
 कान् ॥ १६८ ॥ विनीतस्तुरगात् तूर्णं, समुत्तीर्य समुत् ततः । स्वभ्रात्रुपादयोर्धन्यः, पपात् ख्याततद्गुणः ॥ १६९ ॥ 'सत्सु
 सन्तस्तु ते सन्ति, बहवः क्षितिमण्डले । ये ह्यसत्स्वपि सन्तः स्यु-स्ते द्वित्रा धन्यमन्निभाः' ॥ १७० ॥ लज्जिता भ्रातरोऽत्यर्थे,
 धन्यं दृष्टोपलक्ष्य ते । मौनमाददिरेंडमन्दं, लज्जाभाजां तदिद्वितम् ॥ १७१ ॥ धन्यो महान् महाभक्तदा, युक्त्या सन्मान्य वान्य-
 वान् । गृहीत्वा गृहमानेपी, मनीषी हि करोत्यदः ॥ १७२ ॥ तान् प्रति प्रकृतिप्रीति-वचमाऽजीवदत् मुदा । पूज्या मे बृद्धय-

परकीर्णं वा, सर्वं लातुमतिवराः ॥ १८९ ॥ पश्यन्तु सन्तस्तेऽवश्यं, कर्मनिर्माणमुल्लङ्घनम् । तादृशो निःस्पृहो धन्यः, सुस्पृहास्तस्य बन्धवः ॥ १९० ॥ आतारः स्वर्णमादाय, कदाश्चयवदाशया । यातुं स्वर्णेश्विस्मेरा-स्त्वरन्ते सातिकरमलाः ॥ १९१ ॥ तद्वत् विचमादाय, मदान्धा इव दुर्धियः । प्रारत्सीम्नि ययुः स्वैर-चरिता दुरितेरिताः ॥ १९२ ॥ तावत् तदाप्तविषाधि-घ्रायकैर्यथनायकैः । सायकैरिव ते रुद्रा, विद्रात्मानः पुनः पुनः ॥ १९३ ॥ युग्मम् । भाग्यमङ्गीविनाश्रुता, दाहादृता यतस्ततः । व्यावृत्त्य विगलवृष्टता, धन्ये शरणमाभयन् ॥ १९४ ॥ प्र[कर्णेण ततस्ते तु], गर्वसर्वस्वदुर्विधाः । धन्यं प्रति गतागुण्यं, बान्धवास्ते बभाविरे ॥ १९५ ॥ युयु धन्य ! मद्रपुण्य-पण्यनैपुण्यपण्यान् । । पुरा सुष्टमपि स्पष्टं, दृष्टं ते भाग्यमद्वयुत्तम् ॥ १९६ ॥ एतावन्ति दिनान्येव, मत्सरः दुहितेन्दुभिः । त्वयाऽमाऽस्माभिरिभ्येन, प्रारेमेऽनर्थमधिभिः ॥ १९७ ॥ " परं यदि खला न स्यु-र्धूपलाः शूकलाः कलौ । कथं ततः परीयोतिः, सज्जनाः स्युर्वेनानिताः । ॥ १९८ ॥ " सतां प्रियकृतां मध्ये, त्वं सीमाऽसीममानदः । वसतामसतामन्तः, सीमानो उपमेव तु ॥ १९९ ॥ गुणगुणगुणैस्त्वे च, वये च यदि सोदराः । दृश्यामहे महेन्द्रेणो-ध्यामहे घरणेन वा ॥ २०० ॥ एते सर्वेऽपि मर्गेन, मानवो प्रपद्यते पृथा । ' कर्मैव फलान्नुणो, स्त्रीणामपि शुभाशुभम् ' ॥ २०१ ॥ ' युज्यते मुज्यते चापि, निषेणान्तिशुचिजन् । तौरपि जगज्जन्तु-चापैरिति कृतं गिरा ॥ २०२ ॥ वेऽभिनन्य तदा सद्य, इत्याद्यात्मानमात्मना । कर्मणां प्रपन्न इषा, धन्यपदो वयन्दिरे ॥ २०३ ॥ धन्योऽथ प्रपु सम्मान्य, पौनःपुण्ये(न्ये)न पुण्यवान् । सचकार सदाकारः, कृपाऽऽधारः । गोपरात् ॥ २०४ ॥ धन्येनेति कुर्वशेन, आतारः सान्तरादिताः । सम्प्रीणिवास्तया सर्व-प्रकारैः सुखिनो यथा ॥ २०५ ॥ तेऽथ गार्भगणायुज्य, एन्ये एवति वारित्व । मायुर्धैर्युर्धामायु-रौज्ज्वल्यं च प्रसङ्गवः ॥ २०६ ॥ सम्मुत्तेन सुखेनेति, तेऽथ धन्येन

श्रद्धा-दानं, न भवन्ति स्तोत्रकपुण्यानाम् ॥ २ ॥ ” धन्यस्य सर्वस्वश्राव-मैत्र्यैकव्यसुपेयुषः । यत् पुनः शुभसुशुभं, तदशेषं
 प्रकाश्यते ॥ ३ ॥ अथान्यदाऽऽययावन्न, पुरे प्रवसंवरः । चतुर्ज्ञानदो दान्तः, क्षमा-त्रु(म)क्ताविविक्तियुः ॥ ४ ॥ दानचर्मोदिता-
 ग्रान्त-मधुव्रतकृतप्रियः । साधुपञ्चशतीयुष-प्रथितः सद्गतिस्थितिः ॥ ५ ॥ विवेक-सेना-शृङ्गारः, सारसद्धर्म-सत्कर्मः । धर्म-
 घोषाभिधः क्षरि-सिन्धुरो बन्धुरोदयः ॥ ६ ॥ निभिर्विशेषकम् ॥ तं तत्रायातमाकर्ण्य, कर्णाभृतमिवाहृतम् । धन्यः सश्रावको
 ह्यौ-त्कर्षवर्षाम्बुदोऽभवत् ॥ ७ ॥ महोत्सवमिहाहत्य, नितान्तोत्तमदानतः । स श्रावत्रितयोपेतो-ऽभवद् वन्दितुमुद्यतः ॥ ८ ॥
 कुटुम्बाडम्बर-श्राव-जाया-जायादकान्वितः । वन्दितुं प्रययौ धन्यो, ‘ धर्मस्य त्वरिता गतिः ’ ॥ ९ ॥ भक्तियुक्ति गुरुं नत्वा,
 तन्नाभीप्सुतथा तथा । प्रतिपत्तिपुरस्काराद्, धन्यथाग्रेऽस्य तस्थिवान् ॥ १० ॥ अष्टाङ्गसृष्टभृष्ट-मिष्टमानम्य सद्गुरुम् ।
 धन्यः शुश्रूषुरास्ते स्म, ललाटघटित्वाञ्जलिः ॥ ११ ॥ “ उरसा शिरसा दृष्टया, वचसा मनसा धिया । पद्भ्यामथ कराम्भ्यां
 वा, प्रणामोऽष्टाङ्ग उच्यते ॥ १२ ॥ ” तद्भ्रातरोऽपि चारोष(प्य) श्रद्धां मनसि साञ्जसम् । गुरोरुपाविशन्नग्रे, देशनां श्रोतुमिच्छवः
 ॥ १३ ॥ धर्मघोषाभिधः क्षरि-धर्मघोषान्वितोऽब्दवत् । भृशं ताण्डवयामास, सोह्लासं भव्य-केकिनः ॥ १४ ॥ भो मव्याः !
 शृणुत शब्दां, देशना क्लेशनाशिनीम् । चतुर्मुखजिनाधीश-शस्तामस्तमवभ्रमाम् ॥ १५ ॥ “ देवं दानं हृदः शुद्धया, सुपाने
 स्मान्मावतः ॥ शीलं शील्यमिह शीलं, कीलं मोहमहीशितुः ॥ १६ ॥ तपस्तप्यं तमः ध्वप्यं, ययाद्यक्ति प्रशक्तिवः । मानो
 मान्यो भवाशान्यो, धर्मोऽस्त्येप चतुर्विधः ॥ १७ ॥ धर्मं चतुर्विधं शुद्धं, बालाबालाश्च ये नराः । दुःस्था वा यदि वा सुस्थाः,

सङ्गताः । कालं बहुमुपि प्रीता, मुहूर्त्तमिव मेनिरे ॥ २०७ ॥ देवपूजा-नमस्कार-स्मृति-वन्दन-कर्मभिः । पौषधावश्यकाम्यां च,
कालसाफल्यमादधुः ॥ २०८ ॥ क्रमाच्छ्रेष्ठयपि तच्छ्रुत्वा, पुत्रैकत्रनिगसिताम् । द्रुतं तमा(त्रि)गतस्त्पूर्णम्, 'अविरोधः सतां मतः'
॥ २०९ ॥ सकलत्राथतुष्टुत्राः, सकलत्राः समागमन् । प्राणमंथ निजं तातं, समातरमतः परम् ॥ २१० ॥ वृद्धानस्यागृहागृद्धौ,
तन्माता-पितराद्युभौ । सुतानां सन्निषेधम-पाथेयाय पृथगतौ ॥ २११ ॥ प्रान्तारायनमाधाय, विधिवच्छुद्धमद्विया । समाहिता-
वनशना-दुचसां गतिमापतुः ॥ २१२ ॥ इति सकलकुटुम्बाह्वरोद्भ्रमकाण्डः, सुविशदपदकीर्तिस्फूर्तिको सुद्युदारः । सुपमतमदु-
खश्रीपूर्णमावासमन्द्रः, कुमुदसधिदधाति म्रीणनं धन्यचन्द्रः ॥ २१३ ॥ इति धन्यमहापुण्य-नररत्नशिरोमणेः । जिनधर्म-
जायानन्दः, प्रस्तावसुर्यकोऽभवत् ॥ २१४ ॥

इति श्रीधन्यचरिते स्वकुटुम्बमिलन-भ्रातृजायापरीक्षण-भ्रातृग्रामपञ्चशतीदान-पुना राजगृहप्राप्ति-
चतुरिभ्यसुतापरिणयन-पुनर्भ्रातृसमागम-विरोधनिरोधैकत्रस्यान-धर्मकरणवर्णनो
नाम चतुर्थः प्रस्तावः ॥ ४ ॥

अथ पञ्चमः प्रस्तावः ।

“ स्थाने वासः सुकुलममलं शीलपात्रं कलत्रम्, पुत्रो मित्रोचितगुणमणः सज्जनार्थीचुरागः । न्यायस्थेयः सदयहृदयं वि(चि)-
त्सौहित्यमेत-निश्चल्यत्वप्रविदितमते कथ्यते सप्तसौख्यम् ॥ १ ॥ ” “ सुविवेकः संवेगः सष्टगुरुसङ्गः कषायहीनत्वम् । पात्रे

अद्धा-दाने, न भवन्ति स्तोकपुण्यानाम् ॥ २ ॥ ” धन्यस्य सर्वस्वभ्रातृ-मैत्र्यैकत्रयसुपेयुषः । यत् पुनः शुभसुदुश्चलं, तदशेषं
 प्रकाशयते ॥ ३ ॥ अथान्यदाऽऽययावन्न, पुरे प्रवरसंवरः । चतुर्ज्ञानरदो दान्तः, क्षमा-नु(सु)क्ताविविक्तियुः ॥ ४ ॥ दानचर्मोदिता-
 प्रान्त-मधुम्रतकृतप्रियः । साधुपञ्चशतीयुष-प्रथितः सद्गतिस्थितिः ॥ ५ ॥ विवेक-सेना-शृङ्गारः, सारसद्धर्म-सल्कमः । धर्म-
 घोषाभिधः छरि-सिन्धुरो बन्धुरोदयः ॥ ६ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥ तं तत्रायातमाकर्ण्य, कर्णाभ्रवमिवाहृतम् । धन्यः सभ्रातृको
 हर्षो-त्कर्षवर्षाम्बुदोऽभवत् ॥ ७ ॥ महोत्सवमिहातत्य, नितान्तोत्तमदानतः । स आतृत्रितयोपेतो-ऽभवद् वन्दितुमुद्यतः ॥ ८ ॥
 कुटुम्बाडम्बर-भ्रातृ-जाया-जायाष्टकान्वितः । वन्दितुं प्रययौ धन्यो, ‘ धर्मस्य त्वरिता गतिः ’ ॥ ९ ॥ भक्तियुक्तिं गुरुं नत्वा,
 तत्त्वामीषुतथा तया । प्रतिपत्तिपुरस्काराद्, धन्यश्चाग्नेऽस्य तस्थितान् ॥ १० ॥ अष्टाङ्गस्पृष्टभूषुष्ट-मिष्टमानम्य सद्गुरुम् ।
 धन्यः शुश्रूषुरास्ते स्म, ललाटघटिताञ्जलिः ॥ ११ ॥ “ उरसा शिरसा दृष्टया, वचसा मनसा धिया । पद्भ्यामथ कराम्बां
 वा, प्रणामोऽष्टाङ्ग उच्यते ॥ १२ ॥ ” तद्भ्रातरोऽपि चारोघ(प्य) श्रद्धां मनसि साञ्जसम् । गुरोरुपाविशन्नप्रे, देशनां श्रोतुमिच्छवः
 ॥ १३ ॥ धर्मघोषाभिधः छरि-धर्मघोषान्वितोऽद्भवत् । भृशं ताण्डव्यामास, सोऽष्टासं भव्य-कैकिनः ॥ १४ ॥ भो भव्याः !
 नृशुत श्रव्यां, देशनां क्लेशनाशिनीम् । चतुर्मुखजिनाधीश-शस्तामस्तभवप्रमाम् ॥ १५ ॥ “ देयं दानं हृदः शुद्धया, सुपात्रे
 आनमानतः ॥ शीलं शील्यमिह शीलं, कीलं मोहमहीशितुः ॥ १६ ॥ तपस्त्वयं तमः क्षयं, यथाशक्ति प्रशक्तितः । भावो
 भाव्यो भवाश्राव्यो, धर्मोऽस्त्येप चतुर्विधः ॥ १७ ॥ धर्मं चतुर्विधं शुद्धं, बालावालाथ ये नराः । दुःस्था वा यदि वा सुस्थाः,

कुर्वन्ते स्युः शिवास्पदम् ॥ १८ ॥ पुनर्मुनिवरः प्राह, महाबोधविधित्तया । पृच्छया श्राद्धधर्मस्थ-धन्यादीनामिदं मुदे ॥ १९ ॥
दानपुण्यवनप्राञ्चत-सेचनान्मुधरोद्धराम् । व्याख्याद् विख्यातिमुत्सङ्गां, मृगाङ्कस्य कथामथ ॥ २० ॥

तथाहि महिमाऽऽकीर्ण-दानश्रद्धानशोभिना । श्रूयतां श्रवणश्रेणी-श्रव्या तस्य कथा प्रथा ॥ २१ ॥ संसाराम्बुधियानं,
दानं ददतेऽत्र ये सुपात्रेभ्यः । ते नर-सुर-शिव-सौख्यं, सुलभन्ते हंसपाल इव ॥ २२ ॥ वाराणसी वरा पुरी, मकरध्वजभूयभूः ।
तत्र चित्रदसम्पद्मान्, श्रेष्ठी सन्मकरध्वजः ॥ २३ ॥ तस्य स्वयंप्रयेत्याख्या, श्रेष्ठिनी श्रेष्ठचेष्टिता । तत्पुत्रोऽध्वन्मृगाङ्गाह्वः,
प्रह्वः पित्रोरविह्वलः ॥ २४ ॥ तं बाल्येऽध्यापनार्थो-पाध्यायार्थोपयत् पिता । 'तौ माता-पितरौ सत्यौ, यौ स्वं पाठयतः
सुतम् ' ॥ २५ ॥ इतश्च नगरेऽत्रास्ति, श्रेष्ठिशिष्यो धनञ्जयः । तदङ्गजा प्रजासज्जा, पचावत्यस्ति शस्तधीः ॥ २६ ॥ तत्रैव
दिवसे साऽपि, प्रापिताऽध्ययनधर्म्ये । 'पुत्रिकाऽपि तु पितृभ्यां, प्रायोऽध्याप्या श्रिये धिये ॥ २७ ॥' तयोश्च तुल्ययोर्बाल्य-
गुण-रूप-वयः-श्रिया । साक्षात् सख्यमभ्यनुख्यं, ज्योत्स्ना-ज्योत्स्नावतोरिव ॥ २८ ॥ खापं स्वाद्यं तथा भोज्यं, पाथ्यं सख्य-
सु वस्तुतः । तौ तु सम्मय भुञ्जाते, पुंजातेः प्रीतिकृत त्वदः ॥ २९ ॥ कुत्रचिद् दिवसेऽन्यत्र, पचावत्यां गृहस्पृशि । धनञ्जयेन
तत्पित्रा, पुत्रीक्रीडार्थमर्थवत् ॥ ३० ॥ कपर्दाशीतिप्रमितः, पणः प्रैपि सुताकृते । तद्वयस्यमृगाङ्केन, विश्रम्भाश्रितचेतसा ॥ ३१ ॥
भोज्यं पणकपर्दाना-मानीयानीय भावतः । श्रुक्तमेकाकिना तेन, बाल्यलील्यवता सता ॥ ३२ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥ पचावत्या-
मुपेतायां, मृगाङ्केनोदितं हि तव । तथा रुषितयाऽमापि, कृतं सुष्ठु तया न भोः ! ॥ ३३ ॥ यदि ते मेऽन्तिके सन्तोऽभवि-
ष्यंस्तत्कर्पर्दकाः । तान् विक्रीय ततोऽहं त्वकारिष्यं श्रुणं क्षणात् ॥ ३४ ॥ एवमेव त्वया व्यर्थ-मप्रच्युदरिणा कथम् ? ।

'नात्मीयः प्रायशः कश्चित्, कदाऽप्यौदरिकस्य हि' ॥ ३५ ॥ कुमारस्वहाराकारो, निघाय हृदये स्थितः । 'न विस्मरति विस्मरे, केषांचिद् दुर्वचः कदा' ॥ ३६ ॥ अथाध्ययनपर्यन्ते, गुरुरा ताञ्जुभावपि । पित्रोः समर्पितावन, विद्यापात्रे श्वोत्तरे ॥ ३७ ॥ श्लोक-काव्य-कथाग्रन्था-म्यसैनैर्व्यसनेर्विना । स्वसवर्ग्यजनाश्रित्यं, तावमुचुवतां मुदा ॥ ३८ ॥ क्रमेण यौवनारूढौ, प्रौढाविव धियर्थया । परस्परं परप्रेम-प्रोताविव बभूवतुः ॥ ३९ ॥ पित्रोरपि त्रयापेतं, तदावेष स्वसर्वविदा । कृतनामककर्मणौ, व्यूढौ निर्व्यूढसत्व्यकौ ॥ ४० ॥ ततस्तावतिसञ्जात-विल्यातस्नेह-मोहनौ । तिष्ठतः सुष्टुतानिष्ठौ, पुष्टप्रेमतयौकसि ॥ ४१ ॥ अन्य-स्मिन् दिवसे रात्रे-रन्तिमे प्रहरे विधेः । मृगाङ्कस्य तदाघक्तं, रमुतं पद्मावतीवचः ॥ ४२ ॥ "येन केनापि यत् किञ्चित्, प्रोक्तं दुर्वचनं हृदः । न विस्मरति कस्यापि, भवितव्यमिदं यतः ॥ ४३ ॥" इत्यथ दिवसे तस्मिन्, सागरचन्द्रनामकम् । स्वमित्रं तु प्रतिष्ठासुं, द्वीपे सागरवर्त्मना ॥ ४४ ॥ पूरयन्तं प्रवहणं, वार्धियोग्यकर्मणः । ज्ञात्वा तदा मृगाङ्कोऽपि, ततश्चिचलिपुस्तचयत् ॥ ४५ ॥ मुत्कलाप्य स्वपितरौ, वारयन्तावपि स्वयम् । गत्वा पद्मावतीं प्रोचे, प्रतिष्ठासुरिति प्रियाम् ॥ ४६ ॥ मन्त्रे ! रूपरमा-मुद्रे !, प्रेमसान्द्रे ! गृणुदितम् । समुद्रेऽहं तु यास्यामि, लाभवाणिज्यकर्मणे ॥ ४७ ॥ युग्मम् । त्वया कुलद्विया सम्यग्-रीत्या स्व्ययमनाकुलग्म् । 'कुलकाष्ठं स्त्रियस्ता हि, याः पतियतसंबुधाः' ॥ ४८ ॥ ततः पद्मावती प्राह, विरहासहमानसा । नाहं त्वद्रहिता स्याता, समायाता त्वया समम् ॥ ४९ ॥ दिनश्रीर्वां दिनाधीशं, रजनी रजनीश्वरम् । विद्युदन्तं विना विद्युत्, क्वापीष्टे स्यात्सुमातुरा ? ॥ ५० ॥ तथाऽहमपि विज्ञेया, प्रिय ! त्वदन्यामि(यि)नी । सुखं दुःखं कुलस्त्रीणा-मस्तु पत्या समं सदा ॥ ५१ ॥ तेनोक्तं तर्हि भवता-वेव वेद् रोचते हि ते । स तथा सार्धं वार्धयन्तो, राक्षसद्वीपमाप च ॥ ५२ ॥ पद्मावत्याऽन्वितः सत्या,

मदस्ता तदिच्छया । कीदृकं परयापत्स, स्वदशोद्धीपशुभिषु ॥ ५३ ॥ ते वासतमतिक्रम्य, रम्ये कदलिकानने । सप्रियोऽपि स
सुखाप, रात्रावद्यतसीख्यतः ॥५४॥ एवं द्वितानि श्रयांसि, समुपास्य सुखं सुदा । प्रियाप्रियायतिग्रह--सुखाश्चिद्यबलित्तम् ॥५५॥
पुनः प्रवहणेत्वेदं, पूर्यमाणेषु तज्जैनैः । पियासुरभवत् स्वोकी, मृगाङ्कोऽचिन्तयच्च तत् ॥५६॥ यदेतथा पुरा भयाद्, दुर्वचोऽयाचि
षाच्यवत् । तदेतस्या य(अ)श्रयायाः, कुर्वे दुर्वचवद् धियः॥५७॥ ध्यात्वेति चेतसैकत, रात्राचैव विधेर्वेद्यात् । कणदर्शीतिप्रमितं, पूर्णं
कया तदञ्जले ॥५८॥ सुजापेव विमुच्यानु, निभृतं समृताक्षपम् (पद्मानती त्वन्मू, स प्रियोऽपि प्रियाभयि) । समुत्थाथावहितयात्मा,
मृगाङ्कः प्रपलापत् ॥५९॥ त्रिभिर्विशेषकम् । प्राच्य पोतसमीपे स, कण्टं नाटयन् पडु । पूञ्चकारेति दुर्वारं, चारं चारं दुरन्तरम्
॥ ६० ॥ यद्, मी मो; । मथिताऽत्रानु, प्रेयसी रक्षता स्पता । दृष्टा नष्टा पलाथयाया-महं कष्टादनित्तः ॥६१॥ प्रेयेन्तां यानपात्र
तत्र, त्वरितं भरितं यतः । समेष्यति न चैव रक्षः, क्षामकृश्चि बुसुक्षया ॥ ६२ ॥ एवमुक्ते मिया मुक्ते, तेन तदयितेन द्वि । प्रेरितं
तेः श्रद्धणं, वायुपेगमनर्गलम् ॥ ६३ ॥ इत्यथ सा अजागार, कुस्वप्नेन बोधिता । सम्भ्रान्तेव क्षपप्रान्ते, प्रेयांसं न समेष्यत
॥ ६४ ॥ तदोत्थायाचिरायारं, तीरं कृत्वा सतिपतेः । नापयवत् पोतसुख्या, पोतयचेतसः प्रियम् ॥ ६५ ॥ इतस्तवस्तदालोक्य,
संश्रान्तमियाप सा । शोकास्तोकत्वया तन्वा-ऽक्षतु क्षुचि सुमुच्छं च ॥ ६६ ॥ प्रातः शीतेन वातेन, विनीसेनेव कन्धुला ।
क्षुणं लम्बितचैतन्या, रोदःक्षोदं स्तोद सा ॥ ६७ ॥ क्षीपवच्छून्येवमान्त-मालतीव वजान्तरे । व्यर्षं सा विललापोधि-ने केना-
पि निगारिका ॥ ६८ ॥ स्वयं यस्माच्चलेनात्स-भ्रानेतुमता मनाद् । कपर्दकरणं बद्धं, ददर्श विममशं च ॥ ६९ ॥ यद् बाल्योक्तं
स्युतवती, निति चिन्तितवत्यपि । ' अहो ! वन्मादयि प्रायः, पुरुषाः परुषा रुषा ॥ ७० ॥ अथ प्राप्तस्वरूपा सा, ज्यावृत्त्य

द्वीपमापत् । तपस्विनीव सा तस्थौ, गिरिकन्दरमन्दिरम् ॥ ७१ ॥ तत्र चित्तविनोदाया-पनोदायापदंहसम् । श्रीयुगादिजिन-
 स्याधाद्, विभ्रं लेप्यमयं सुधीः ॥ ७२ ॥ परमेष्ठिनमस्कार-पुरस्कारमनारतम् । विधिज्ञा विधिवत् पुण्य-फलैः सा देवमार्चयत्
 ॥ ७३ ॥ ववन्दे च चिदानन्दान्, देवान् शक्रस्तत्रादिभिः । ' प्रायः स्त्रीणां सतीश्रीणां, मावपूजा मतोचिता ' ॥ ७४ ॥ पूर्वा-
 धीतं च साऽध्येति, बुधवद् वन्धुरादरा । सामायिकव्रतावश्य-कादि सादितपातका ॥ ७५ ॥ कन्दमूलफलैः प्राण-वृत्ति च प्रासुकै-
 रथात् । सा कालं सफलं तेने, धन्यग्मन्या दिने दिने ॥ ७६ ॥ समानत्रमिमं द्वीप-मिति ज्ञापनहेतवे । ध्वजं वंशाग्रं बध्ना,
 दृशाग्रे धृतवत्यपि ॥ ७७ ॥ अत्रान्तरे कियत्सर्वं, दिवसेषु व्रजत्सन्ध । पद्मसांयात्रिकस्तत्र, द्वीपमापदपाम्पतेः ॥ ७८ ॥ ध्वजं दृष्ट्वा
 पदस्पष्टं, पोतादुचीर्यं सत्तरम् । पदपद्धत्यनुपदी, प्रापद् गिरिगुहान्तरम् ॥ ७९ ॥ तत्राधिष्ठातृदेवीव, देवार्चाकर्मकर्मठा । ददृशे
 सुदृशां दृश्या, विस्मितेन हि तेन सा ॥ ८० ॥ तां स्वसारमिति प्रोच्य, व्याजहार गिराऽऽदरात् । साऽपि तद्वचसा भूत-विश्रम्भा
 तममापत् ॥ ८१ ॥ हे आर्तर्यदि सत्योऽसि, आता तन्मामतः पराम् । वसति नय पोतेन, चिरं जीव वराशिषा ॥ ८२ ॥ तेन पोते
 समानायि, प्ररि पोतस्ततः परम् । स तां रूपोद्भुरां दृष्ट्वा, चलचित्तोज्ज्वलीदिति ॥ ८३ ॥ यदि भग्नि ! मदीयेन, जीवितेन
 प्रसीदसि । तर्हि मां भज भोगार्थं, त्वं स्मरज्वरज्वरम् ॥ ८४ ॥ यतः-“ तावन्महत्तं पाण्डित्यं, कुलीनत्वं विवेकिता । याव-
 ज्ज्वलति नोद्ग्रेषु, हन्त ! पञ्चेषु-पावकः ॥ ८५ ॥ ” “ मध्यत्रिवलीत्रिपथे, पीवरकुच-चत्वरे च चपलदृशाम् । छलयति मदन-
 पिशाचः, पुल्यं हि मनागपि स्वलितम् ॥ ८६ ॥ ” “ तावदेव कृतिनामपि स्फुर-त्येप निर्मलविवेक-दीपकः । यावदेव न कुरङ्ग-
 चक्षुषां, वीज्यते चदुललोचनाञ्चलैः ॥ ८७ ॥ ” इत्यादि । ततः सा वर्णिनी कर्णौ, विधाय विधुरा पुरा । शान्तं पापमिति प्रोच्य,

ग्राह साहसर्त(सि)हिका ॥ ८८ ॥ आः ! पापव्यापसंलापावु, भगिनी प्रतिपद्य माय । मघ-मांसादिव वसि, विलक्षमसमञ्जसम् ? ॥ ८९ ॥ “ सन्वस्त एव सन्वस्तु, शीललीलाकुलाः कुलात् । ये प्रतिपन्ननिर्वाह-साहसाङ्कसहाः सहाः ॥ ९० ॥ ” “ ये रलाः सुस्वला लोलाः, कोलायितकुलाकुलाः । ते पुनः स्ववचश्च्युत्या-हत्यात्याहृत्यसंहताः ॥ ९१ ॥ एवं सत्यां तदा पद्या-वत्यामत्यन्तनीवितः । द्रुवाणायां गुणाग्रण्यं, यज्जातं तद् वितन्यते ॥ ९२ ॥ अत्रान्तरे वरेण्याभिः, पोतदेवीभिरोच्यत । रे दुरा-त्सन् ! शिरःशूलं, पोवारुडः करोपि किम् ? ॥ ९३ ॥ कुकर्म घर्मनिर्मुक्तं, शर्मभित कुल्पे रूपे ? । ततो भवतु ते पोत-स्फोटः संस्फोटकः थियाम् ॥ ९४ ॥ ततः सम्पात-दुर्वात-महोत्पात-निपाततः । मये पोते तु सा लेमे, फलकं पुलकाञ्चिता ॥ ९५ ॥ तद् मुजाम्यामयादाय, समुदायं मुदामिच । तरीतुमब्धिमारब्ध, लब्धोद्यमवती सती ॥ ९६ ॥ तत्राप्यत्रान्तरे देवा-ञ्जवाञ्जलकरे-शुना । करेणोद्दालिता सोचैः, कन्दुकोष्ठाललीलया ॥ ९७ ॥ अपतन्त्येव साऽऽकाश्यावु, देत्रे विद्याभृता यता । ‘ प्रायः प्राण-भृतां स्वातो, देवाइ दे सम्पदापदे ’ ॥ ९८ ॥ विद्याघरोऽपि तां रूप-निरूपीकृतवेवताम् । निरुप्य प्रार्थयाञ्चक्रे, कामार्थं चाडु पाटवम् ॥ ९९ ॥ रूपमर्थथिया मिथं, प्राप्तरूपे न्यरूप्यत । कापि स्यादथियामथ-मेतच्छीता निदर्शनम् ॥ १०० ॥ सा तं विद्या-घरं आषा, त्वं मेऽसीति वशीन्द्रिया । प्रत्यगोधि धियः शुद्धया, सुबोधो बोधवान् युधः ॥ १०१ ॥ तदा विद्याधरेणापि, परितु-ष्टेन शिष्टवत् । अटन्यकारिका वैरि-विद्योच्छेदकरी यथा ॥ १०२ ॥ विद्या रूपपराशृते-रेतत् तस्यायदीयत । वितेने तेन सा चेति, निद्याशक्तिनीमयी ॥ १०३ ॥ इत्थं सकृत्य तां भक्त्या, श्राववद् भगिनीमिव । सं(सु)सुमारपुरोधाने, स सद्यस्ताममृचुत् ॥ १०४ ॥ “ सञ्जनः सुजनः पुण्यः, पण्डितः शीलमण्डितः । यत्र यत्र व्रजत्येवं, तत्र तत्र स पूज्यते ॥ १०५ ॥ ” साऽपि

पद्मावती रूप-परवर्तनविधया । पुरूपं प्राप्य पूर्वमेव, जगामोद्दामधामधीः ॥ १०६ ॥ स प्राह साहसार्होऽह-मिति घृच्छति
 पूर्वने । ' प्रायः साहसिकाः स्वार्थ-सिद्धये स्थिरलक्षिताः ' ॥ १०७ ॥ तत्रैकस्यास्तु इन्द्रायाः, प्रगेऽयं गेहमागतः । माता मे त्व-
 मिति प्रोच्य, तस्यावास्थाऽतिसुस्थितः ॥ १०८ ॥ सबलं सकलाभिः स, कलाभिः कलितः कलः । कलावानिव तत्कालं, कलया-
 मास सत्कुलम् ॥ १०९ ॥ ज्ञान-विज्ञाननिघ्यानात्, पौरुषीश्वरीरगीः । धर्मिष्ठानप्यधर्मिष्ठां-स्तोपयामास भासनः ॥ ११० ॥
 यतः—“ लवणाद्य रसोऽस्त्यन्यो, न विज्ञानात् परः सुहृत् । धर्मादन्यो निर्धिर्नद्धः, क्रोधादन्यो न वैरवान् ॥ १११ ॥ ” एकहिं
 कौतुकाद्वैतात्, श्रीत्वार्धरणदानतः । बहिर्बर्हान् श्रवर्हार्थानाद्य प्राज्याङ्कवर्णकान् ॥ ११२ ॥ पृष्ट्वेतेण संसृज्य, व्यञ्ज(ज)ने
 जनरञ्जनम् । नरवर्मनृपमङ्के, नामाङ्ककमचीकरत् ॥ ११३ ॥ तज्वरत्याः करे प्रार्थ्य, पुरान्तः प्राहिणोव स हि । षोडशोचरसत्पञ्च-
 शतीं द्रम्भान् ददाति यः ॥ ११४ ॥ तस्मै देयमदस्ताल-वृन्तमित्यनुशिष्य च । ' विज्ञानेन विना न स्यात्, प्रसिद्धिस्तद्वता
 सताम् ' ॥ ११५ ॥ युग्मम् । तद् रम्यमपि तद्वद्रग्म-बाहुल्य(बहु)मूल्यतया तथा । न लोकः कोऽपि गृह्णाति, द्रग्माः खलु सुदुस्त्यजाः
 ॥ ११६ ॥ येन केनापि लोकेन, द्रव्याणुःपृहयालुना । प्रहीतु शक्यतेऽशक्यं, तादृशं वस्तु वस्तुतः ? ॥ ११७ ॥ राजा व्यजन-
 वार्तां तां, श्रुत्वा स्वान्तिकमानयत् । नेत्रमित्रं तु तद् दृष्ट्वा, स्वकनामाङ्कमेकतः ॥ ११८ ॥ तदुक्ताद् द्विगुणं मूल्यं, दत्त्वा सत्त्वा-
 धिकत्वतः । पप्रच्छातुच्छयदृच्छं, कोऽस्य कर्तेति तां प्रति ॥ ११९ ॥ मत्पुत्रः साऽह राजेन्द्र !, साहसाङ्कसमाह्वयः ! तमहाय
 समाह्वय, भूयः पप्रच्छ वत्सलः ॥ १२० ॥ भो वत्स ! येत्सि विज्ञान-मन्यथापि मनःप्रियम् ? । तेनोक्तं युक्तिमत् सर्वं, वेधि
 निच्छन्नसन्न सद्य ॥ १२१ ॥ राज्ञाऽथाचल-विजया-दिकाः पुत्राः स्वकास्तवः । तस्मै वत्तास्तवा तेन, कलासु कथलाः कृताः

॥ १२२ ॥ राजे समर्पितास्तेन, ते सर्वेऽभ्यस्तसत्कलाः । ' कुशाग्रीयधियां यस्माद्, युद्धेऽसुकरं किमु ? ' ॥ १२३ ॥ राज्ञा तुष्टेन स प्रोचे, किं तुभ्यं दीयते वद ? । सर्वदानाधिकं येन, विद्यादानं त्वया ददे ॥ १२४ ॥ साहसाद्धो नृपे प्राह, तदा स्मभिमंत इदि । शुल्कमण्डपिका-मुद्रा, महामर्णा महीपते ! ॥ १२५ ॥ राज्ञा तथैव तचक्रे, वक्रेतरहदा मुदा । लोकानां तेन दानार्द्धं, त्यक्तं युक्तिमता सत्वा ॥ १२६ ॥ ऊचे चेति परं दान-चौरि कार्या न सर्वथा । यः करिष्यति सर्वस्वं, हर्ताऽहं तस्य निश्चितम् ॥ १२७ ॥ पुम(न)प्येप्सितं दण्डं, करिष्ये तस्य तत्क्षणम् । इति रीतिकृते वन्दे, निर्बन्धेन स निर्घहेत् ॥ १२८ ॥ अत्रान्तरे परं चौरौ-प्लुतैस्तत्पुरीजनैः । राज्ञो निन्नसमाश्लेस्य, सर्वं चौरविचेष्टितम् ॥ १२९ ॥ राज्ञाऽऽहृतस्तलारक्षो, रक्षितुं लोकमक्षतम् । शोचे च रे तलारक्ष !, चौरं द्रस्यति नो कथम् ? ॥ १३० ॥ स प्राह हे महाराज !, पश्यन्नपि दिवानिशम् । न चौरं कापि पश्यामि, शूदनइ बल्ल तत्परम् ॥ १३१ ॥ स्वयमेव तवो राजा, चौरनिग्रहहेतवे । प्रच्छन्नं निर्गतोऽत्राम्यत, पुरे वायुस्त्वान्तरः ॥ १३२ ॥ राज्ञाऽप्यत्रापि नान्यायी, श्रमक्रमशःशदसौ । अहृष्टा चौरमागार-मागादात्मवेद्य(प१)यम् ॥ १३३ ॥ इत्थं मन्त्री सन्मन्त्रः, समागत्य प्रणम्य च । व्यजिज्ञापन्मूर्धं देव !, मा विपीदेति तं वदन् । १३४ ॥ दिनपञ्चक्रमध्ये तं, ग्रहीष्यामीह चौरटम् । विडम्बनाहं मद्भुद्धे-नांस्त्वसाधं शसिद्धितः ॥ १३५ ॥ स चौरस्तु महाशूरः, शक्तिज्ञं मन्त्रिणोऽगृणोत् । राज्ञो मन्त्रिगृहे गत्वा, दत्त्वाऽपस्वा-षिर्त्ता पुनः ॥ १३६ ॥ निरोपामर्षवांस्तस्य, सर्वस्वं मन्त्रिणोऽग्रहीत् । ' दस्यवो दुर्धराः स्युर्धे-न्मृणां विद्याचलोल्वणाः ॥ १३७ ॥ युग्मम् । एवमन्ये बुधम्मन्या-स्तापसाद्यास्तदुष्टु(द्य)ताः । सर्वे विडम्बितास्तेन, मन्मथेनेन सर्वथा ॥ १३८ ॥ अत्रान्तरे तु मकर-दंष्ट्राऽऽहा शु(श)म्बली तमाम् । समेत्य श्रुतिं नत्वा-ऽवादीदिति समङ्गरम् ॥ १३९ ॥ देनाहं महदुस्माहा, ग्रहीष्ये चौरमारत्न ।

'स्त्रीचरिनें यतश्चित्रं, सपत्नाकुरते जगत् ' ॥१४०॥ चौरोगपि शु(श)म्भलीसन्ध्यां, श्रुत्वा सत्त्वाधिको धिया । माररूपः सगृङ्गारो,
 रात्रौ तद्वगेहमार सः ॥१४१॥ तद्गृहद्वारि सञ्चारि-कुब्जां दृष्ट्वा स चेष्टिकाम् । प्रहृत्य मुष्टया सरली-चक्रे रूपामरीमिव ॥१४२॥
 तथा विस्मितया त्वेत्य, विद्वत्त्वा शु(श)म्भली शुभे ! । स्वामिति ! द्वारि चेष्ट्यो, दक्षः कोऽप्यस्ति शस्तना ॥१४३॥ येनाहं सरली-
 चक्रे, हत्वा सुष्ठु स्वसृष्टिना । चमचक्रे ततो वेदया, वश्यालस्या कुकर्मसु ॥१४४॥ शु(श)म्भल्या स तदाऽऽहूतः, पुरुहूत इनादरात् ।
 जगाद् तामहं सर्व-कलासु कुशलोऽस्म्यलम् ॥ १४५ ॥ ततः साऽऽह नता स्वच्छ !, वत्स ! मां तरुणीं कुरु । पुनर्येन जने सर्वं,
 वश्यामि दिवानिशम् ॥ १४६ ॥ ततः स औपथं दत्त्वा-ऽवादीदेमतः परम् । त्वयाऽपरकस्यान्तः, प्रविश्य स्थेयमास्थया ॥१४७॥
 सम्यग् नियम्य तद्द्वारं, भक्ष्यमौपथमिदुवत् । प्रमाततश्च तरुणी, भविष्यसि सुरी घरा ॥ १४८ ॥ तद्गृहात् सर्वमादाय, गतोऽ-
 ह्याय कचिच सः । कु(य)तो मुहूर्त्ततो धूर्त्ते-धूर्त्त्येते बखिलं किल ! ' ॥ १४९ ॥ ततश्च द्रातरायाता, शुभाशा शु(श)म्भलीसुता ।
 सरं ररीस्त्रं श्रुत्वा, हत्वा चात्मानमात्मना ॥ १५० ॥ रुदद् विपाठ्य तद्द्वार-मकामैक्षिट रासभीम् । काकूयमानामधिकं, कर्ण-
 स्फोटस्फुटं कटु ॥ १५१॥ युग्मम् ॥ विखिन्नमानसा दीना, तस्थावस्थानदुःस्थिता । धूर्त्तघृ(घृ)ष्टस्तु कस्याग्रे, समाचष्टेऽन्यमुष्टवत् ?
 ॥ १५२ ॥ यतः-“ ठद्वारः स्थत्रिरो घृ(घृ)ष्ट-श्छत्कृ(ठक्कृ)रः स्थानभृ(भ्र)ष्टरुः । रणनष्टोऽक्या घृ(घृ)ष्टो, मुष्टोऽष्टौ स्युरघोदशः
 ॥ १५३ ॥ ” तदा परिच्छदैश्छन्न-मस्या यद् रोरुदीत्यदः । ' चौरमाता मुलं कोष्ठयां, न्यस्य रोदित्यवश्यतः ' ॥१५४॥ पुन-
 दिने तु कस्मिन्नि-न्द्यपुत्रीमपि हुतम् । अद्रे क्षिरपयरेखाऽऽल्पां, सुबुद्धिं दुष्टकर्मण ॥१५५॥ ततश्चानन्तरं राजा-ऽदीदपत् पटहं
 पुरे । एतदुद्धोष्य सर्वलोकमभि स्फुटम् ॥ १५६ ॥ यो मत्पुत्रीमिमांमिथा-मानयेच्छलववृचलात् । तस्मायस्मि ददाम्येतां

यंयस्मितघनं ततः ॥ १५७ ॥ भ्राम्यतीति पुरेणं, पटहे पटहेतये । न कोऽपि रोषितप्रीति, पटहं तमस्पृशत् ॥ १५८ ॥ साहसी साहसाङ्गोऽस्वो, श्रीपथे सञ्चरन्वय । प्रास्त्राक्षीत् पटहं दाख्या(क्ष्या)इ, वीक्षाऽऽपन्नजनेक्षितम् ॥१५९॥ यतः-“अर्थपाठश्च कुपुश्च, दस्यो दुष्टोऽपि निष्ठवत् । रहन्ति छत्रं न क्वापि स्वन्दाच्छत्रोदितार्कवत् ॥ १६० ॥ ” सतां प्रीतिर्मत(मेति)श्चाप्य-भोगेऽपि शुभगा शुभा । ‘ निधानस्याऽपि किं न श्रीः, सुस्थिरं कुरुते मनः ? ’ ॥ १६१ ॥ ततो राजसमीपे स, गत्वा नत्वाऽवदन्नुपम् । विषण्णो भव मा भूप !, स्वरूपं भज भूपते ! ॥ १६२ ॥ तव पुत्रीमहं मित्री-भृतस्त्वत्पुण्यभृतितः । समानयामि श्रीराम-सखि-वज्जनकात्मजाम् ॥ १६३ ॥ इत्युक्त्वा स गृहं गत्वा-ऽनुचरानाह साहसात् । भाण्डागारगुरुद्वार-मुद्घाटं रक्ष्यमद्य तव ॥१६४॥ निभृतं स्येयमग्रेय-श्रीरमाशङ्क्य सङ्कलम् । न पूत्कार्यमितस्स्यैर्यं, शिक्षयामास चेति तान् ॥ १६५ ॥ युग्मम् । स्वयं सस्मार तां विद्या-मदृशीकरणक्षमाम् । परविद्याच्छिर्दि विद्यां, दध्यात्रध्यात्मिवत् स च ॥ १६६ ॥ स चौरस्तत्प्रतिज्ञां तां, श्रुत्वा गत्वा च तं प्रति । बालोद्घाटकरा विद्या-भपस्वाथनिकां स्मरन् ॥ १६७ ॥ तस्य वेम्म विवेशाशु, वस्तु जग्राह चाहितः । निर्जगाम धियो-दामा, घाम स्वं यातुमुद्यतः ॥ १६८ ॥ कुमारस्तु धियोदारो, लग्नस्तत्पृष्ट एव सः । खड्गभाग् निर्ययी पुर्या-स्तत्यावालयुहं गतः ॥ १६९ ॥ चौरो धनं धनस्थानं, नीत्वा मुक्त्वा च यत्नतः । राजपुत्रीसमीपेऽजात्, तां च प्रोवाच चञ्चलः ॥ १७० ॥ सु-न्दरि । त्वरितीभय, श्रयो मत्कथितं कुरु । श्रमदा(अबला)सु बलात्कारः, क्वापि न क्रियते यतः ’ ॥१७१॥ कृत्वेति हेतुना नाहं, बलात्कारं करोम्यरम् । कामञ्चास्त्रे यतः प्रोक्तं, ‘ स्त्रीपु मार्दवमाचरेत् ’ ॥ १७२ ॥ भृतमन्युस्ततः कन्या, प्राह साहसवन्मनाः ।

नाहं कर्तामि रे पाप १, त्वद्वचः पापपाकिमम् ॥ १७३॥ परमधाधुना सधः, पापं ते पाकभागतम् । पतिष्यति धिरस्येव, रे बराक ।
स फालवः ॥ १७४ ॥ बुजाणामिति तां कन्या-मन्यायी स स्वमन्युतः । करे धृत्वा तु तामाह, स्मरेष्टं सुष्ठु निष्ठुरे । ॥१७५॥
अत्रान्तरे वरेण्योराः, कुमारः सारविक्रमः । प्रकटीभ्य प्रोवाच, तं चौरमचित्तिदिति ॥ १७६ ॥ रे ! दुरात्मकरं क्रूर !, कन्यां
हंति नृयीस हे ! । कथं सिध्यति ते रत्न-इष्टुयत्कच्छस्य कुत्सितः ? ॥१७७॥ तन्युक्तः कुमरे खड्गः, कापि चास्फल्य बल्यपि ।
काष्ठलङ्घ इव लभो, भ्रमो ह्यभ्रोऽभ्युपगतवत् ॥१७८॥ ततो मुद्गरमुद्यम्य, तं धावन्तं क्रुधोधुरम् । कुमारः पादघातेन, पातयामास
लासतः ॥१७९॥ निहत्य मुष्टिभिः सुष्ठु, तं कार्त्स्न्यात् पदपाणिभिः । मधुरबन्धात् सोऽबध्नात्, वृथ्यत्सन्धि ऋटस्नसम् ॥१८०॥
युग्मम् । कुमारीं च तथाऽऽश्रास्य, विश्वास्य च वरादरम् । पिधाय च गृहद्वारं, निरगादात्तकन्यकः ॥ १८१ ॥ प्रातः सदसि
गत्वा च, स नत्वा प्राह शनिशुम् । राजन् ! पुत्रीं गृहाणेमां, क्षेमवाञ्छ मयाभितः ॥ १८२ ॥ पुण्यश्लोकाश्च ते लोका, विलोक्या-
लोक्यलोकैः । स्वं स्वं वस्तु च गृह्णन्त्व-निद्ववाच व्यजिज्ञपत् ॥१८३॥ युग्मम् । राजा चमत्कृतश्रान्तः, श्रा(स्वा)न्ते भ्रान्तोऽभवच्च
यः । तव तथा कारयामास, समासेन समादिशन् ॥ १८४ ॥ चौरमानाय्य चामा(न्या)द्य-निवृत्तये न्यायवान् नृपः । सक्रुपः कल्प-
यामास, सुरूपं कुट्टिनीं च ताम् ॥ १८५ ॥ तस्मात् पुनरयस्वाप-वालोद्ब्राटकर्त्ती इयीम् । विद्यामादाय विपयात्, स तं च निरवा-
सपत् ॥ १८६ ॥ एवं विद्यावते तस्मै, साहसाङ्गाय रंहसा । राज्ञा द्धिण्यरेखा सा-ऽद्वागि पूर्वमुदीरिता ॥ १८७ ॥ अत्रान्तरे
परद्रीपात्, सिंहलात् देवयोगतः । चक्षुषुषार्ज्यं तत्रागा-न्मृगाङ्कः पोतसार्थपः ॥ १८८ ॥ गृहीत्वोपायनं सोऽपि, साहसाङ्गमु-
पाययी । इष्टश्च साहसाङ्केनो-पालश्चि च तदेक्षणत् ॥ १८९ ॥ त्यक्त्वा शुल्कार्थग्रचे स, कार्यं चौर्यं न शुल्काम् । विलोकितुं च

तद्योत-मापपात स्रयं स्यात् ॥ १९० ॥ विदन् नन्दगतिं नन्द्या, दानचौर्यादि विद्यया । गत्वा पोतान् व्यज्जोकिष्ट, शिष्टदौषिक-
चत् स्वयम् ॥ १९१ ॥ तदुक्तादधिकं वस्तु, विलोक्य क्रोधदुर्धरः । स तमाह महादुष्टं, प्रागपि ज्ञातवृत्ततः ॥ १९२ ॥ रे ! त्वया
सातिरेकेऽपि, दानार्थेऽपि कृते सति । किं दानचौरिकाऽकारि, न्यत्कृतव्यवहारिता ? ॥ १९३ ॥ स ततोऽद्रिप्रहारेण, हारेऽजेत्र क्रुधः
द्वियः । निजमे गतविघ्नेन, साहसाङ्केन मस्तके ॥ १९४ ॥ तत्सर्वस्वं गृहीत्वा तं, संगृह्य च महाग्रहम् । निन्ये स्ववेऽम निगडै-नि-
गढ्य निहितो रहः ॥ १९५ ॥ प्रत्यहं क्रियते तस्य, कन्याभिस्ताडनं पुनः । प्सानं पर्युषितं चोष्णं, वारिपानमवारितम् ॥ १९६ ॥
दुःखमेवं विपदते, मृगाङ्को मृगवद् विधेः । कदाचिन्नुनिर्वन्धा-निर्वन्धो बन्धुरः कृतः ॥ १९७ ॥ स सेवां साहसाङ्कस्य, कुर्वस्ति-
ष्ठति शिष्टवत् । साशङ्कं साहसाङ्कं स, पश्यन् चक्रुमपारयन् ॥ १९८ ॥ चिन्ताविधुरितस्वान्त-ध्विन्त्यत्येवमेव सः । पद्मावती, किमेया
न, परावर्तितरूपमृत् ? ॥ १९९ ॥ पुनः स्वचिचं तद्भ्रान्तिं, निवारयति सान्तरम् । 'यच्चित्तं नयने चैते, जातिस्मृतिवती स्मृते'
॥ २०० ॥ गतेऽत्र चिरकालेऽथ, विचा(का)ले प्राप्ततल्पपि । साहसाङ्कं स चाह स्म, विस्मयापन्नमानसः ॥ २०१ ॥ स्वामिन् !
प्रसद्य मां मुञ्च, बन्धूनां मिलनाय यत् । गच्छाम्यहं महासत्त्व !, सत्वरं हि त्वदाज्ञया ॥ २०२ ॥ प्राहाथ साहसाङ्कस्तं, न त्वां
मुञ्चामि वञ्चकम् । सापराधमिव व्याधं, गुणमार्गोऽसर्गदम् ॥ २०३ ॥ स पुनः प्राह पुण्याह !, स्वामिन् ! केनापि हेतुना । प्रकारेण
च मां मुञ्च-स्यसिस्पर्शमिवादिश ॥ २०४ ॥ तेनोक्तं युक्तितो मत्क-पादयोः पलमात्रकम् । यद्याज्यं शोषस्येषत्सु(ः), मुञ्चामि
त्वां तदाऽऽपदः ॥ २०५ ॥ तेन प्रोक्तं तथैवेति, पारवश्यवता सता । 'यतो नरकसङ्काशं, परायत्तत्वमुत्तरम्' ॥ २०६ ॥
ततः पलप्रमाणज्यं, कृत्वा कञ्चोलेकेऽचलत् । साहसाङ्कः समं तेना-स्वाप्सीच सदनोपरि ॥ २०७ ॥ मृगाङ्कः सोऽपि

सुप्तस्य, साहसाङ्कस्य वश्याः । स्नेहेन प्रक्षयत्याग्नी, ग्रीमान् संवाहनावहः ॥ २०८ ॥ साहसाङ्कस्य पादान्ते, दान्तेच्छं तस्य
 पश्यतः । न क्षीयते घृतं न्यक्षं, दुःखितस्य यया दिनम् ॥ २०९ ॥ कुमारः साहसाङ्कस्तु, सुप्तः कपटनिद्रया । विलोकयति
 कर्ताड्यं, किमतः परमित्यतः ॥ २१० ॥ स कच्चालकस्तुपाद्य, मृगाङ्को रङ्कवेष्टया । पयःपिपासुवत् त्वाज्यं, पपी प्रौढोऽपि मृढ-
 वत् ॥ २११ ॥ कुमारेण ततः प्रोचे, सोऽवेतन इवोचितम् । रे पाप ! किं पपे पाद-संवाहनघृतं शृतम् ॥ २१२ ॥ इत्युक्त्वा जत्तया
 हत्वा, स वभापे विभापया । तव किं क्रियते ब्रूहि, किङ्कस्स्येव देवतः ? ॥ २१३ ॥ दोषाङ्केन मृगाङ्केन, दिने विच्छायतां यता ।
 विद्वत्त्वमिति सङ्क्षिप्तं, साहसाङ्कस्य भास्वतः ॥ २१४ ॥ त्वत्करा मास्वराः स्वैरं, तमस्काण्डनिराकृतः । मत्पृष्टिश्च तमःस्पृष्टी,
 रोचते तत्र कुरुत्तरम् ॥ ॥ २१५ ॥ ततस्तेन प्रशस्तेन, कृपापरवशात्मना । कृत्वा स्वं रमणीरूपं, विश्वरूपप्रियोपमम् ॥ २१६ ॥
 सुजे सौख्यसुजे धृत्वा, पर्यङ्के स न्यवेद्यत । प्राञ्जला प्राञ्जलिः पद्मचाद्र, व्यजिज्ञपदिदं हि सा ॥ २१७ ॥ युग्मम् । स्वाभिन्न !
 त्वदभिमामनेन, विमानेन, विपद्गुचां(द् शुभम्) । विरूपं तेऽकृताकृत्यं, तत्र क्षन्तव्यं क्षमानिधे ! ॥ २१८ ॥ मुदितेनाथ तेनोक्तं,
 युक्तिपुण्णं वचनं शुचि । हे भद्रे ! शीलसद्भद्रे !, धन्योऽहं पुण्यवानहम् ॥ २१९ ॥ यस्य धर्मवयस्येयं, वयां भार्या मवाहृशी ।
 दृश्यते शीललीलाली, जाता ल्याता प्रभावधुः ॥ २२० ॥ युग्मम् ॥ राजाऽपि ज्ञापितोदाच-सत्कव्यतिकरोत्कहृत् । ध्रुत्वा समा-
 गतस्तन, चिन्वान् प्रोचियानिति ॥ २२१ ॥ अहो ! सत्यमहो ! सत्य-महो ! तत्रमहो ! मतिः । विधते विधयाऽद्यापि, पु-स्त्री-
 रत्नधरा धरा ॥ २२२ ॥ नृपेणाथ पृथुन्याय-चताऽनेत्य यथातथम् । मृगाङ्केन तदात्तेन, व्यवाक्षत कुमार्यपि ॥ २२३ ॥ स्था-

पयित्वा कियत्कालं, बहुमानसगौरवम् । ससुखं प्रेपयामास, राजा तं तत्पुरं प्रति ॥ २२४ ॥ तत्र पित्रोर्मुदा पादावभिवन्द्याभिनन्दितः ।
सकलत्रः श्रिया सत्रा, सुखात् तिष्ठति शिष्टतः ॥ २२५ ॥ अन्यदा बहिरुद्याने, सुनीन्दुर्मतिसागरः । समायासीदयोच्छासी,
विलासी श्रुतसम्पदाय् ॥ २२६ ॥ तं श्रुत्वा श्रुतिपीयूष-पुषं श्रद्धाधिया सुखम् । नृपाद्या बन्दितुं जग्मु-र्भृगाङ्कोऽपि प्रियाऽनुगः
॥ २२७ ॥ गुरुं नत्वा पुरः स्थित्वा, पीत्वा धर्मसायनम् । लब्ध्वाऽवसरसंरम्भं, भृगाङ्कः पृष्टवानिति ॥ २२८ ॥ भदन्त ! ब्रूहि
सन्देहा-पोहदं मोहरोहहृत् । मया पूर्वभवेऽकारि, दुष्कृतं सुकृतं किमु ? ॥ २२९ ॥ येन लक्ष्मीरलक्ष्मीश्च, जाता सापायता यता ।
तत् सर्वमुर्वेपि प्राच्यं, कर्मविदय मे दयिन् । ॥ २३० ॥ तद्विज्ञप्तिभिर्मां श्रुत्वा, तत्त्वाधिकशिरोमणिः । मुनिः प्राह महोत्साह !,
शृणु पूर्वभवं तव ॥ २३१ ॥ त्वया पूर्वभवे दानं, दत्त्वा भावस्तु खण्डितः । खण्डितं तेन ते सौख्यं, जज्ञेऽगण्यविहम्बनम्
॥ २३२ ॥ दानाद्याः सफला धर्माः, शर्मणेक्ताः (ते) परस्परम् । सम्पद्यन्ते प्रपद्यस्व, पञ्चाङ्गुलिनिभालनात् ॥ २३३ ॥ “ दानाद्याः
संगताः सन्तः, सन्तु स्वार्थसमर्थकाः । पृथक् पृथक् न ते प्रायः, पञ्चाङ्गुलिनिदर्शनम् ” ॥ २३४ ॥

तद्यथा—“ सचेतनाचेतनेषु, समुदायो जयप्रदः । अचेतनेषु हस्तस्य, पञ्चाङ्गुल्या निदर्शनम् ॥ २३५ ॥ ” एकदा तर्जनी
दर्थी, यदहं गुणभाजनम् । तदन्या निःकृत्स्थाने, किं कुर्वीरन् गुणोज्ज्वलाः ? ॥ २३६ ॥ विश्वे सङ्कृतितं वस्तु, यदास्त्वे दर्शयामि
तत् । गुणिनो वर्णयामीति, तर्जयामि सद्रूपान् ॥ २३७ ॥ गुणत्रये विचारेण, गर्विता मध्यमा जगौ । ये येऽयत्तर दूरं(रे) त्वं, न
व्याख्याहि निजान् गुणान् ॥ २३८ ॥ तयोक्तं चेद् गुणैर्घे-स्तन्मतः काऽस्ति पण्डिता ? । गीततालानहं वेद्यि, कार्योत्सुक्ये तु
बुद्धिदा ॥ २३९ ॥ ताभ्यां तृतीया स्वगुणान्, पृष्टा प्रत्युत्तरं ददौ । देवपूजादि माङ्गल्यं, मदधीनं च चन्दनैः ॥ २४० ॥ ततः

कनिष्ठिका स्वीयं, शीर्षं दक्षत्वमालपद् । देहकष्टे सहे च्छेदं, वर्तेऽङ्कगु(ग)णने धुरि ॥ २४१ ॥ सख्यथतत्रोऽपि वयं, प्रत्येकं गुण-
 धृषिज्ञाः । अङ्गुष्ठः किं च तनुते, निवृत्तस्थोऽतिमन्थरः ? ॥ २४२ ॥ रे ! रेऽहं भवतां भर्ता, वि(व)भाषे स क्रुधाऽल्लगः । मत्सामीप्याद्
 विना यूयं, कुरुष्वं क्वलादिकम् ॥ २४३ ॥ एवमालोच्य निर्वाच्य-मङ्गुल्योऽङ्गुष्ठकोऽपि च । स्वस्मिन् स्वस्मिन् गुणं वीक्ष्य, समवा-
 यात्त वैक्य(क)तः ॥ २४४ ॥ छुलित्वाऽर्लि(लं) मिलित्वा च, सङ्गतेन परस्परम् । स्वसार्थं प्रार्थयामासुः, समुदायोजयस्त्विति ॥ २४५ ॥
 एवमाहृत्य दृष्टान्तं स्पष्टान्तं निजदेहजम् । चातुर्यधुर्यधीर्धर्म-चातुर्यमभितथरेत् ॥ २४६ ॥

निशाम्य स्वभवं पूर्वं, नृगाङ्ग ! त्वमथो पृथु । यतस्ते यतते शुद्ध-धर्मधीरत्यधीश्वरी ॥ २४७ ॥ अस्मिन्नेवामभवत् क्षेत्रे
 धन्यग्रामे पुरे चरे । दरिद्रमुद्रानिर्निद्रः, क्षत्रियो हंसपालकः ॥ २४८ ॥ तस्य भार्पां गुणैर्या, नाम्ना लीलावतीति च । सकलत्राः
 रा दुःस्योऽपि, गृहस्यत्वाय कल्पते ॥ २४९ ॥ अन्यदाऽऽपृच्छथ वारसल्यात्, प्रियवाचा निजप्रियाम् । धनार्जनाय सोऽचालीद्
 दूरवेद्यान्तरं प्रति ॥ २५० ॥ सकलं भ्रतलं भ्रान्त्वा, सोऽल्लब्ध्वाऽर्थमपि क्वचित् । पुनर्निर्विण्णवेतस्त्वाद्, वबले स्वगृहं प्रति
 ॥ २५१ ॥ मार्गमध्यमथागच्छन्ननदा क्वापि कानने । त्रिल्वयुक्ते प्ररोहं रा, ददर्श विममर्शे च ॥ २५२ ॥ यदौपधस्य कल्पेऽस्ति,
 'दु(धु)वं विल्व-पलाशयोः । प्ररोहरोहणादास्ते, तदधो घनम्' इत्यदः ॥ २५३ ॥ स्मृत्यैतद्वचनं स्मृत्यो-चखानावनिमुन्मना ।
 ततो लेभे महारम्भा-देककं हेमट्टकम् ॥ २५४ ॥ ततो विशेषतोऽप्येय, विलिन्नात्ममनाः पुनः । गृहमागत्य सत्येन, तत्र तल्प-
 त्वे न्येदेदयत् ॥ २५५ ॥ सा तूत्तमस्यभावत्वात्, प्राप्तं प्राप्तव्यमव्ययम् । प्रियार्थं परमाभं त्व-पक्त भक्तिमती सती ॥ २५६ ॥
 अत्रान्तरे तयोर्गोहे, भोजनायोधतात्मनोः । मुनिः कोऽपि समायासी-न्मासक्षरणपाण्णी ॥ २५७ ॥ दृष्ट्वा स भावनादृष्ट्या, प्रत्यलाभि

शुभाशुभः। प्रतिलेभे मुनिः सोऽन्नं, धर्मलामाशिपा तुपम् ॥२५८॥ गते मुनौ निजस्थानं, ताभ्यामित्यमघारितम्। अहो ! आवाभ्या-
मेतत् किं, क्षीरानं मुनये ददे ? ॥ २५९ ॥ प्राक् पश्चात्तापमाप्यान्तः, पुनर्भावः स्थिरो दधे । शुभाशुभंस्वमार्येना-ऽभवत्
कर्म शुभाशुभम् ॥ २६० ॥ युगम् । धर्मं सम्यक् समाराध्य, तदनालोच्य किञ्चन । सौधर्मकल्पे जज्ञाते, तौ समेतौ सुरोत्तमौ
॥ २६१ ॥ तत्र चित्रो(त्तो)चितं सौख्य-भद्रशुभयोचरोत्तरम् । ततश्च्युत्वाऽवतीर्येह, मृगाङ्गस्त्वं भवेऽभवः ॥ २६२ ॥ त्वदीया
दयिता जाता, सेयं पद्मावती चत । पुनः प्राग्जन्मसम्बद्धौ, भवन्तौ भवतः स्मृती ॥ २६३ ॥ एवं भावविपर्यय-वृत्तं प्रववृते द्वयोः
मन्वावमिजानीतां, तदिदं कर्मणः फलम् ॥ २६४ ॥ प्रतिबुद्धौ ततस्त्वौ तु, जातजातिस्मृती इव । शुद्धधर्मचिकीर्षायै, स्पृहया-
लूत्तमात्मकौ ॥ २६५ ॥ ततो गुरोर्गिराऽऽराध्य, श्रद्धाश्राद्धत्वमाप्य तौ । तदन्ये भद्रकोपक्षा, जज्ञिरे श्रीजिनाज्ञया ॥ २६६ ॥
युगम् ॥ तद्वये प्रतिपद्यापि, शुद्धधर्ममनश्चरम् । लेभिरेऽच्युतदेवत्व-मिन्द्रत्वावृत्तसद्रमम् ॥ २६७ ॥ च्युत्वा ततः पुनरवाप्य
कुले सुजन्म, सन्मानवं सततसङ्गतत्रोधिवीजम् । कैवल्यमाप्य जिनधर्मगुरुपदिष्टं, प्राप्स्यन्ति मुक्तिकमलामलामनन्ताम् ॥२६८॥

इति भाव-भावदानधर्मकर्मणि श्रीमृगाङ्गकथा ॥

दंसपाल-मृगाङ्गस्य, देशनाऽन्तः कथामिमाम् । भावे भाये निश्चम्याथ, प्रथमानस्ववासनम् ॥२६९॥ देशनान्ते तु धन्येन, मिल-
त्वाञ्जलिनाऽलिके । विद्यसिर्विदधे साधो !, शोधिसद्वोधिसिद्धये ॥ २७० ॥ युगम् ॥ भगवन् ! कर्मणाकेन, प्राक्तनेन दुरालम्ना ।
भ्रातरोऽभी समीपस्या, दुःस्थास्ते भेऽग्रजा अपि ॥ २७१ ॥ व्यवसायवृत्तायासा, गुणवद्वणिजोऽनशु । न तादृग् धनमासेदु-
र्भेदुरात् कर्मणः कृतः(बुरोदरपरा इव) ? ॥२७२॥ स्रग्दिन्द्रः प्राह निस्तन्द्र !, भो भद्र ! श्रूयतामथ । कथ्यमानं यथातथ्यं, त्वत्पृष्टस्योचरं वरम्

॥ २७३ ॥ एतैरादिभ्ये दानं, ददे यतिनि यत् परम् । भावाविर्भावविकलं, सकलं तत् कलङ्ककृत् ॥ २७४ ॥ तथाहि कथ्यते
 कथ्यं, श्रूयतां तद्भवान्तरम् । ग्रामे कापि पुराऽश्वत्थ, स्नेहेद्वा बान्धवास्त्रयः ॥ २७५ ॥ कुतश्चित् कर्मणः प्राच्या-दवाच्या ज्ञानिना
 विना । दारिद्र्यं नात्यजत् तत्कं, सदीकः स्नेहभागिव ॥ २७६ ॥ दारिद्र्यविद्वुतास्ते तु, हेतुकेतुनिराकृताः । प्रासादा इव निर्देवा-
 धनासन्ते न किञ्चन ॥ २७७ ॥ निर्द्रव्यो दीव्यति प्रायो, न च चञ्चापुमानिव । चञ्चाना तु विनोदाय, सुत्प्रमोदाय निर्धनः
 ॥ २७८ ॥ त्रयोऽपि आतरस्ते हि, नोहितं कापि लेभिरे । काष्ठान्यानीय कष्टेन, वेष्टन्ते काननाननाव ॥ २७९ ॥ चतुष्पथे
 कथञ्चित् ते, काष्ठविक्रयनिक्रयाः । पोषयन्ति कुटुम्बे स्वं, ' विडम्बः खलु कर्मजः ' २८० ॥ कोष्ठेभ्यस्तेऽप्यदा प्रापु-रर्त्वी
 रूढशृङ्गलाः । भरानामृत्य तत्कृत्याद्, बध्बुध् बुभुक्षतः ॥ २८१ ॥ सम्भूयाद्वाय मथ्याद्भि, त्रयो भोक्तुमुपाविशन् । तरोरधस्तु
 कस्यापि, छायाश्रयमभीप्सतः ॥ २८२ ॥ युग्मम् ॥ तत्राप्यमात्रपुण्येना-रण्ये तेषां तु तस्थुवाम् । प्राप तापान्मुदस्पन्दः, कन्दो
 धर्मतरोरिव ॥ २८३ ॥ मासोपवाससंवातः, सदीर्घासमित्तिस्थितिः । पारणाकारणात्तु] क्षामः, क्षमासारमुनीश्वरः ॥ २८४ ॥ युग्मम् ॥
 मुनिमालोक्य तं वाक्य-प्रमोदामोदमेदुस्म् । जहृपुस्ते प्रकर्षेण, कर्षुका इव वर्षणम् ॥ २८५ ॥ मुदमादधिरे दातुं, सामुदायिक-
 शम्बलम् । वैश्वम्पूर्विक्या वेद-श्रुतस्मै सदुत्तवम् ॥ २८६ ॥ तदादाय गते साधौ, समाधौ वा सुधानिधौ । कुमुदानीव ते
 भेजु-भक्तिसङ्कोचशोच्यताम् ॥ २८७ ॥ पश्चात्तापमवापुशे-त्ययं लात्वाऽगमद् दृथा । कुतोऽरूमादिहागाच्चा-ऽस्माकमातङ्कपङ्क-त्
 ॥ २८८ ॥ न दायादो न संगन्धी, न गोत्री नात्र मैत्र्यवान् । न प्रातिवेशिमकोऽस्माक-मस्मै तत् किं ददे तदा ? ॥ २८९ ॥
 युग्मम् ॥ नायं निन्दोऽप्यग वन्द्यः, साधुमोद्युक्तीं अमन् । वयमेव पुनर्निन्धा, येऽविमृश्य विधायिनः ॥ २९० ॥ सर्वं मुष्ठाऽप्यटत्

साधु-लिप्सासिन्धुरितोऽधुना । वयं मूर्खाः क्षुधा शुष्का, भविष्यामो मुधाऽधुधाः ॥ २९१ ॥ पश्चात्तापोपसन्तापा-स्ते ययुर्निज-
मन्दिरम् । तेन दानानुभावेन, किञ्चिच्च घनिनोऽभवन् ॥ २९२ ॥ भावादभावतो दानं, प्रायः पात्राय बोधये । ततः प्रदेयं तद्दानं,
दानाद् भावोऽपि (त्रि)भाव्यते ॥ २९३ ॥ कदाचिदन्यदा ते तु, पात्रे दत्त्वाऽगनादिकम् । सानुतापाः पुनश्चासन्, भवितव्यप्रतो-
दिताः ॥ २९४ ॥ पूर्ववत् तादृशं दानं, दत्त्वा पात्रेऽनुत्पद्य च । धर्ममाराध्य विकृश्रद्धं, सुश्रद्धं वा पुनः क्वचित् ॥ २९५ ॥
पूर्णीकृत्य तदायुस्ते, वयोऽस्ते वार्धके गताः । तत्तादृशनिजोपात्त-धर्मार्धमद्वयास्त्रयः ॥ २९६ ॥ स्वल्पद्विव्यन्तरावास-मासेदुरु-
दयास्तदम् । ' व्युप्यते यादृशं क्षेत्रे, तादृशं फलमाप्यते ' ॥ २९७ ॥ व्यन्तरायुरपि प्रान्त्य, ततश्च्युत्वा यथाक्रमम् । भ्रातरस्ते
त्रयोऽश्वयन्, भवतो भवतोऽत्र ते ॥ २९८ ॥ सुपात्रदानतः श्राद्ध-कुले ते धर्मसङ्कुले । त्रयः समुदपद्यन्त, विद्यमानास्तवाग्रजाः
॥ २९९ ॥ तत्तादृग्दान-भावाभ्या-मभ्यावृत्तिप्रवर्तितः । लक्ष्मीरेयामलक्ष्मीर्वा, विद्युद्दर्शनाशदा ॥ ३०० ॥ लक्ष्मीः कादम्बि-
नीबालं, लीयते च विलीयते । पूर्वोपात्ताघवातौघ-भावाभावेन मृष्टशाम् ॥ ३०१ ॥ कादम्बिनीच कमला कमलाचलाऽलं,
सम्पद्यते सुखसमाश्रयसंश्रयाय । चेत् पूर्वकर्मभस्ता स्फुरता नितान्त-मातन्यते भवता महता हताशम् ॥ ३०२ ॥ दानक्षेत्रधरा
शुभा सुरतडित्-श्रील्लासशब्दत्सुति-प्रत्युत्पन्नसद्गर्जनमनः सत्केतका धान्यदः । भावाब्दोऽद्भुतश(स)स्यदः प्रतिपदं सम्पद्यते सम्पदे,
पश्चात्तापमरुन्न चेद् गुल्तरं दूरं निरस्यन्न तम् ॥ ३०३ ॥ येऽन्येऽपि दात्वा (दत्त्वा) मुनिपुङ्गवेभ्यो, दानं तु पश्चादनुतापमापन् । ते दुःख-
दीर्गत्वगति लभन्ते, यथैव धन्यस्य सदग्रजास्ते ॥ ३०४ ॥ "दानं देयं सद्यथाशक्ति युक्त्या, भावो भाव्यो नव्यनव्यो विभाव्य ।
पश्चात्तापो नैव कार्यो निवार्यो, यस्मात् सर्वं निष्कलं स्यादलं तत् ॥ ३०५ ॥ " उक्तं च— " दानं दत्त्वा ये मुनिभ्यस्तु पूर्वं,

शुभ्रा, गुणा वा च द्वितीयया ॥ ३२१ ॥ एण्डशाखण्डमाधुर्यो-ऽद्राधि ताभ्यां तृतीयया । प्राज्यमाल्यं चतुर्थ्यां च, व्यतीर्यत
द्वितो जितम् ॥ ३२२ ॥ इत्यभेताभिरिस्माभि-श्रतसुभिरतिप्रमम् । तत्तद्दानसमायोगाद्, भोगभृत् कर्म निर्ममे ॥ ३२३ ॥ “एवं
यो यत्र कुत्रापि, प्रस्तावौचित्यकृत्यवित् । दत्ते दानं मुदादानं, स स्यात् सर्वत्र भोगभृः” ॥ ३२४ ॥ हे सुभद्रे ! त्वया भद्रे !,
यन्मृद्वदनरुभं तव । न्यगन्धयन्धुरं किञ्चित्, तदाप्यथ शृणु प्रथम् ॥ ३२५ ॥ निर्वहन्ती वहन्ती च, काचिद् दासी तु गोमयम् ।
व्यजित्पत् त्रपायात्रा, किञ्चित् त्वामिभ्यसत्प्रियाम् ॥ ३२६ ॥ त्वं तु प्रायः कृपायात्रा, तदा तां कर्मयोगतः । सतिरस्कार-
संस्कारमत्रमीरिति निन्दुरम् ॥ ३२७ ॥ हे दासि ! कृतकृमाभि-भारं वहसि काऽसि च ? । तत् तदेव कुरूत्तालं, मौनमालम्ब्य
तत्रलम् ॥ ३२८ ॥ तेन सा वचसा दूनाऽऽद्युना वाऽपश्यस्यक्षणत् । तस्युव्यधोमुखीश्रय, भ्रयो भ्रयो हृदापदा ॥ ३२९ ॥
“ किं क्लोति नरः प्रायः, पारतन्व्यनियन्त्रितः ? । नरकं प्राहुरेवार्याः, पारतन्व्यमयन्त्रितम् ॥ ३३० ॥ ”
तेनानालोचितायेन, निदाधेनेव तद्विहा । शालिभद्रानुजाऽपि च, वाहिता हन्त ! मृत्तिका ॥ ३३१ ॥ “ समर्थो वाऽस-
मर्थो वा, गर्भसर्वस्वपर्वतः । साहद्वारो नरः कर्म, चिनोति ननु नीचकैः ॥ ३३२ ॥ ततो घर्माधिभिः किं वा, कर्मा-
धिभिरिहोत्तमैः । वचनेनाप्यहद्वारः, कर्तव्यो न मनीषिभिः ॥ ३३३ ॥ ” निश्रम्येति गिरं छरे-निरस्तस्वान्तसंशयाः । विनम्य च
शुः वेऽया-श्रमन् वेदम-यियामनः ॥ ३३४ ॥ इत्येवं संशयाद्रि विपमतमगतिं मोहमालानुकूलं, भिच्या छित्त्वा च सम्यग्
जिनचरनलभेदशना-पण्युपाच्या । जात्याख्यानविधानाः स्थितयति महति श्रीगुराविन्द्रभद्रे, धन्याद्या भाविमद्रा निजनिजसदना-
न्यापुरासप्रबोधाः ॥ ३३५ ॥ धन्याख्यानमिदं विदम्सुहृदः श्रुत्वा गुरोरादितः श्रीकीर्त्तुचतमसागरात् सुमनसामानन्दकल्दाशु-

वाः । भक्त्याः श्रीजिनधर्मशर्मकलामालिङ्गय संसर्गतो, योग्या जिष्णुमनोरथाः पृथुपथा जगमुर्जयानन्दताम् ॥ ३३६ ॥
 आर्ष्यैश्वर्यवयोर्योजितमुकृतकृतः कान्तकान्तोभिरामः, कामोद्दामप्रधानः सुभगशुभगतेभोगमोगीन्द्रभद्रः । निस्तन्द्रः श्रीसमुद्रः सुषमसु-
 स्समयं कालमालम्बमानो, धन्यः पुण्यप्रभावादभवदतिघनी सौख्यनीतिप्रणीतिः ॥ ३३७ ॥ यथा यथावद्गुणराजिराज्य-विआ-
 ज्यमानस्य मनस्यवश्यम् । वैराग्यसङ्गः समगंस्त शस्ताः, प्रियासुभद्राऽश्रुविलोकनेन ॥ ३३८ ॥ श्रुत्वा तदास्यादतिवश्यस्य-श्री-
 द्यालिभद्रस्य विरागभावम् । हास्यादपि स्वेन तदेव देवादूरीचकार यत्भारभारात् ॥ ३३९ ॥ तत् सर्वमुर्वीमविशुप्रसिद्ध-श्रीशा-
 लिभद्रस्य कथाप्रबन्धात् । श्रेयं तु विहैरिति श्रुतिमावं, विभावनीयं च शिवाय श्रयः ॥ ३४० ॥ यत्तदरनात् यथाचरमजिननाथा-
 दवितथं, द्वयोः साध्वोर्धन्याभिधसुविधिशाल्योरनुकलम् । क्रियाकाण्डं चण्डं सदृशमभवद् भावविभव-प्रभावप्रागभारात् तदखिलसु-
 खापास्तु सुधियाम् ॥ ३४१ ॥ किञ्चित् प्राच्यं सुवाच्यं किमपि नवमदो मोददं संविदाद्यं, किञ्चिज्ज्ञात्वा गुरुणामनगुणिसुखात्
 संसुखादागमोक्तेः । कृतं विज्ञप्तिरूपं निरुपमिति तयोः साधु साध्वोः श्रवोधात्, खेन्द्रिखेन्द्राख्यवर्षे [१५१०] बहुलशुदि-
 रविश्रित्तयोदश्याम् ॥ ३४२ ॥ श्रीवज्रशाखासुखसान्द्रचान्द्र-कुले विशालेऽस्ति सुधर्मनाम्नः । श्रीवर्धमानान्वयवंश-
 रत्नं, जिनेश्वरः सूरिरभवत् प्रभाशुः ॥ ३४३ ॥ श्रीचिक्रमाकान्तृपतेः पयोधि-द्वि-खेन्दुवर्षे [१०२४] ऽणहिलाहपुर्णाम् ।
 श्रीदुर्लभाधीशसदसुदारं, देध्रे, विधिं त्वारतराख्यसुख्यम् ॥ ३४४ ॥ यश्च तस्मान्जिनचन्द्रसूरि-पट्टोत्कटामोऽभयदेव-
 सूरिः । नवाङ्गचुत्तिर्विष्टतेस्तान, यः सर्वशोभां जिनशासनाङ्गाम् ॥ ३४५ ॥ तदीयपट्टोदयधरात्र-सहसरश्मिस्तमसां प्रणाशी
 क्रियाप्रधानाञ्जुतधीनिधीशः, सूरेश्वरः श्रीजिनवल्लभाह्वः ॥ ३४६ ॥ ततो यशुवातिभवो नवोद्ययोगीन्द्रचूडामणिस्ततन्द्रः ।

युगप्रधानो धरणेन्द्रत्तो, वतो धरीयान् जिनदत्तसूरिः ॥ ३४७ ॥ तस्यानुजः(गः) श्रीजिनचन्द्रसूरि-स्तत्पट्टभृशृजिन-
पत्तिसूरिः । एते तदीयेऽप्युदयाय भूरि-जिनेश्वरः सूरिगुरुर्षभ ॥ ३४८ ॥ जिनप्रबोधोऽपि तदाप्तबोधो, वादीन्द्रमुद्रादि-
गमुद्रचन्द्रः । ततोऽपि च श्रीजिनचन्द्रसूरि-स्वस्माज्जिनाग्रे कुशलस्तु सूरिः ॥ ३४९ ॥ जज्ञे ततः श्रीजिनपद्मसूरि-
रस्मात् सलन्धिजिनलन्धिसूरिः । तदग्रतः श्रीजिनचन्द्रसूरिर्जिनेश्वरः सूरिरितः प्रतापी ॥ ३५० ॥ ततोऽपि च श्रीजि-
नशेखरख्य-स्ततोऽस्ति स श्रीजिनधर्मसूरिः । प्रज्ञाप्रकर्षाद्भुतदेवसूरिः, सौजन्यपुण्यादिगुणांशुशूरिः ॥ ३५१ ॥ तदीयपा-
दाभुजराजहंसः श्रीकीर्तिसत्सागरसूरिशिष्यः । आचार्यमिश्राप्तपदानुसारी, सूरिर्जयानन्दसदाख्यया युक्त ॥ ३५२ ॥
पारस्करान्ये नगरे गरीयः-श्रीगूडरादोश्वरतीर्थसारे । श्रीवीर-पार्श्वर्वाजितचैत्यचित्रे, व्यधायि धन्यस्य चरित्रमेवम्
॥ ३५३ ॥ इति धन्यमहापुण्य-नररत्नशिरोमणेः । जिनधर्म-जयानन्दः, प्रस्तावः पञ्चमोऽस्त्वयम् ॥ ३५४ ॥

इति श्रीधन्यचरिते सद्गुह्यासि-भावाभावादानमृगाङ्ककथाकथनश्रवण-पूर्वभवसन्देहापोह-धर्मरङ्ग-वैराग्यरङ्गलाभाभादिवर्णनो
नाम पञ्चमः प्रस्तावः सम्पूर्णः ॥ ५ ॥

[धन्यचारित्र-कथाकृत-प्रशस्तिः—]

वामेयमीशमनिशं मनसा नमामि, वाचा तथैव वपुः प्रभया भजामि। श्रीनिश्चलं सुखपुयं शरणागतानां, श्रीशं विशेषसुखमासु-
 एषं गुणानाम् ॥१॥ पार्श्वदेव ! वरं देहि, पावनेशं सदैव हि । भावशब्दशतानेक-भावसद्गज्यमोदकम् ॥२॥ इद्वल्लुच्छत्रयुग्मम् ।
 वर्षे ख-विधु-धाणेन्दु [१५१०] समिते मासि मार्गवे (के) । शुदिद्वितीया-गुर्वाख्यवारेऽलेखीदमद्भुतम् ॥ १ ॥ श्रीम-
 त्पारस्करे मञ्जु-कोष्ठे श्रीसोढावंशश्रीभीम-राज्ये प्राज्ये श्रिया भिया ॥१॥ श्रीमत्खरतराह्वान-गच्छे स्व-
 च्छश्रियाऽऽश्रिते । श्रीजिनचन्द्रसूरीन्द्र-सन्ताने साधुबन्धुरे ॥ २ ॥ श्रीजिनेश्वरसूरीश-पदेऽध्वजिनशेखरः । तत्पट्टे
 प्रकटाः सन्ति, श्रीजिनधर्मसूरयः ॥ ३ ॥ तत्यादृषद्ग्रहंसेना-चार्येण विधुपक्षिणा । जयानन्देन श्रीपार्श्वे-प्रसादाह्लितं
 मुदे ॥ ४ ॥ यावद् घरा सुरघरः सरविर्विधुश्च, तारागणो धुवनिबद्धगतिः सदाऽस्ति । स्वार्थैर्धुवस्त्रयमिदं किल यावदेव, श्रीपार्श्वचैत्य-
 मपि नन्दतु तावदेव ॥ ५ ॥ अस्मिन्मैत्यवरे सुरेश्वरन्तश्रीपार्श्वतीर्थोत्तरे, श्रीसङ्घेन वत्सुर्विधेन सुजनैरन्यैरपि प्राञ्जलैः । कार्या
 शुद्धिरधीश्वरी शुभकरी पूजा नतिशोबतिः, सर्वश्रीसमुदायिभिः खरतारैरेक्यं विलोक्य भ्रिये ॥ ६ ॥

इति प्रशस्तिः ।

[प्राप्तप्रतिमान्तोऽल्लेखः]

संवत् १५४८वर्षे श्रावणसुदित्रयोदशीसोमे श्रीस्वरतरगच्छे श्रीजिनेश्वरसूरिसन्ताने श्रीजिनघर्मसूरिपट्टालद्वारचूडामणि-
श्रीजिनचन्द्रसूरिवराणां वाचनाय पं० कीर्त्तिहंसमुनिना श्रीधनाह्वगुणचित्रं चरित्रमलेखि श्रीजिसलमेरुमहादुर्गे चिरं नन्दतु ॥

न मुञ्चन्ते चेतः प्रतिदिवससमाकमखिलं, गुणा यौष्माकीनाः दशिक्रिणसंवादनिपुणाः ।

न यौष्माकीनं नाम प्रतिदिनमनुत्कीर्त्त्यं नियतं, स्वचित्ते विन्दासः कथमपि समाधानघटनम् ॥ १ ॥

इति गुणगणोदारश्रीधन्यसाधुचरित्रमिदम् ॥

समाप्तम्

सूरीश्वरो विजयते सुकृपादिचन्द्रः, शिष्योऽस्ति तस्य सुखसागरपाठको यः ।

तस्याऽऽज्ञया लिखितवान् सुरते सुरम्यां, सुश्रावलो विजयचन्द्र इमां प्रति तु ॥ १ ॥

संवत् १९९२ वर्षे प्रथमभाद्रपदे पयुषणपर्वान्तर्गतश्रीमहात्रीरजन्मवाचन—महोत्सवदिने
पूर्णरुक्तेयं लिखित्या श्रावकविजयचन्द्रेण । शुभं भवतु ॥

विषयानुक्रमः

पत्रेषु	२	तृतीयः प्रस्तावः । पद्यानि २५६
	३-६	स्वकर्मपरीक्षार्थकौशाम्बीप्राप्तिः
	७-१६	रत्न-परीक्षा
	१-३	राज्याङ्ग-प्राप्तिः
	३-१०	राजपुत्री-परिणयनम्
		स्वकुटुम्बमिलनम्
		सुभद्रोपलक्षणोपाख्यानम्

विषयानुक्रमः	प्रथमः प्रस्तावः । पद्यानि ८५
सुभाषित-विषयसूची	पूर्वभवपरमानन्दान-पुण्यार्जनम् ।
प्रस्तावना	द्वितीयः प्रस्तावः । पद्यानि २३१
	सुकृलावतार-जन्म
	यौवनामसरः
	विदेश-प्रचारः
	राजशुद्ध-प्राप्तिः
	विवाह-लाभः
	भोग-संयोगादि

चतुर्थः प्रस्तावः । पद्यानि २१४

स्वकुटुम्बमिलनम्
आचूजाया-परीक्षणम्
आचू-ग्रामपञ्चशतीदानम्
पुना राजगृहप्राप्तिः
चतुरिभ्यस्तुतापरिणयनम्
पुनर्आचूतसमागमः
विरोध-निरोधः
एकत्र स्थानम्
धर्म-करणम्

पत्रेषु

१८-२४

पञ्चमः प्रस्तावः । पद्यानि ३५४

सद्गुरु-प्राप्तिः
भावाभावदानम्
ऐक्ये पञ्चाङ्गुलि-निदर्शनम्
मृगाङ्ककथा-कथनश्रवणम्
पूर्वमवः
सन्देहापोहः
धर्मरङ्गः
वैराग्य-रङ्ग-लाभादिवर्णनम्
ग्रन्थकृत्प्रशस्तिः

पत्रेषु

२४-३४

३६

सुभाषित-विषय-सूची ।

विषय	प्रस्तावे	पद्यक्रमाङ्कः	पृष्ठे	विषय	प्रस्तावे	पद्यक्रमाङ्कः	पृष्ठे
अच्छन्नाः	५	१६०	२९	आहार-शुद्धिः	३	१२७	१४
अज्ञाः	४	१४९	२२	औदरिकः	५	३५	२६
अथमाः	३	२९	११	कर्म	४	८४, २०१-२०२	२०, २४
अयोदशः	५	१५३	२९	—	५	२८०	३३
अन्नम्	१	२८	२	—बलवत्ता	३	१४१-१४५, १६३	१४, १५
अर्थच्छा	२	७८	६	कर्म-भोगः	१	८०	३
अविरोधः	४	२०८	२४	काम-भावाः	२	२१०	९
अविवातः	२	१३२	७	कामः	५	८५-८७	२७
असाम्प्रतम्	४	८२	२०	कीर्तनम्	३	८१, ८४	१३
अहङ्कारः	५	३३२-३३३	३४	कीर्तिः	२	१३९	७
आपन्नाश्रयः	३	१५	११				

विषयः
सुसुमान्
कुलाह्वना-धर्मः
—
—
कुलीनः
कुत्री
—
दृष्टम्
छायाः
—
—
धनम्
—
क्रोधः
क्रोधी

प्रस्ताये १ ३ ३ ५ २ ३ ४ २ २ २ ३ ५ २
पृष्ठे १ १३ १७ २६ ८ १३ २१ ७ ६ ७ ६, ७ १६ २८ ८
पद्यक्रमाङ्क १९ ११०-१११ २३१-२३२ ५०-५१ १५६ ११२ १०९-१११ १३१ ८८-१०५ १०९-११०-११६-११७ २०१-२०२ १११ १७१

विषय.
क्रोधी
खलाः
—
—
गाम्भीर्यम्
गुणाः
—
—
गुणि-भौरवम्
गुणितः
—
चित्त-नयने

प्रस्ताये ५ २ ४ ५ १ २ २ २ ३ ३ २ २ ५

पद्यक्रमाङ्क ७० १६६ १९८ ९१ ६९ ४१, ४३ ४४, ५१, ५४ ५९ ६० ५२-५३ ६५ २००

पृष्ठे २६ ८ २४ २७ ३ ४-५ ५ १२ १२ ५ ५ ३०

विषयः	प्रस्ताये	पद्यक्रमाङ्कः-	पृष्ठे	विषयः	प्रस्ताये	पद्यक्रमाङ्कः	पृष्ठे
जाति-योपः	४	१७६	२३	-(पञ्चात्तापरहितम्)	५	३०३-३०८	३३-३४
जिन-धर्मः	१	१	१	दानाप्रकाशः(छन्नधर्मः)	१	७१-७२	३
त्याज्यम्	२	१७२-१७३	८	दानी	१	१२	१
दया	१	३५	२	दाने दुर्लभम्	१	५३, ५८	२
दयालुः	१	३६	२	दारिद्र्यम्	३	८७-८८, १७१	१३
दानम्	२	२	३	—	३	९१	१५
—	१	५	१	—	५	२७७	३३
—	३	७३-७४	१२	दुर्जनः	२	१५३	८
—	४	४	१८	दुर्बलः	५	३६, ४३	२५
—	३	१९२	१६	देश्याः	३	१२४	१४
—	१	८	१	—	४	१५३	२२
—	२	२२५	१०	देशान्तरम्	३	२२४	१७
—	५	२२	२५	द्वैवम्	४	१६६	२३

विषय	प्रस्तावे	पद्यक्रमाङ्क	पृष्ठे	विषय	प्रस्तावे	पद्यक्रमाङ्क	पृष्ठे
दैन्यम्	५	९८	२७	धर्मः	५	१११	२८
—यत्नवत्ता	३	१५८, २१७	१७	—	४	१४१	२२
दीर्घतय-शानवः	३	११८	१४	—(चतुर्भिः)	५	१६-१८	२५
—	२	७९	६	—	३, ३	३	१०
द्रुमाः	५	११६	२८	धार्मिकः	१	१३	१
घनम्	२	११६-११७	७	धृताः	५	१४९, १५२	२९
—	३	१३, १०९-११०	११	नन्दनाः	२	१२३	७
—महत्ता	३	१२९-१३१	१४	नराभासाः	४	१८९	२३
—	३	९१	१३	नारी	४	१०९-१११	२१
—स्थानम्	५	२५३	३२	निर्गुणाः	२	५१-५२	५
धन्यजनः	२	१९४	९	निर्धनता	३	९९, १०१, १२९, १३१	१३
धरा-वीक्षणम्	३	४६	११	—	५	२७८	३३
धर्मः	१	२-४, ७८	१, ३	निर्भाग्याः	३	३५	११

भावनगरे ' आनन्द प्रि. प्रेस ' मुद्रणालये तदधिपतिना

श्रीठ देवचन्द दामजी इत्यनेन मुद्रितम् । ता. १-९-३८

पुस्तक-प्राप्तिस्थानम्—

व्य० श्रीजिनदत्तसूरि-ज्ञानभण्डार

ठि. गोपीपुरा, सुस्त.

श्रीजिनदत्तचरिपुस्तकोद्धारक फण्ड [प्रख्यांक ४१]

खरतरगच्छीयजैनाचार्यश्रीजयानन्दसूरिनिर्मितम्

धन्यचरितम् ।

जैनाचार्यश्रीजिनकृपाचन्द्रसूरिशिष्योपाध्यायमुनिखुलसागरसदुपवृत्त
सुरतनिवासिनः ' शा० भीखामाई धर्मचन्द्र ' इत्यस्य, नवापुरासङ्घस्य,
मलकापुरनिवासिन्याः सुश्राविकायाश्च ब्रह्म्यसाहाय्येन प्रकाशितम् ।

भाण्डीन्सुपाल्येन भण्वात्रथेष्ठित्तुजेन पण्डितलालचन्द्रेण संशोधितम् ।

वीरनिर्वाणसंवत् २४६४]

प्रथमावृत्तिः ६००

[वि. सं. १९९४]

